

Årsrapport 2008

SpareBank 1 Gruppen

Innhold

05_	STYRETS BERETNING
22_	RESULTATREGNSKAP
23_	BALANSE
24_	KONTANTSTRØMOPPSTILLING
25_	NOTER TIL REGNSKAPET
79_	PROFORMA ALLIANSEREGNSKAP

Årsberetning for 2008

SpareBank 1 Gruppen AS

VIRKSOMHETEN I 2008

SpareBank 1 Gruppen AS er et holdingselskap som gjennom datterselskaper produserer, leverer og distribuerer produkter innenfor skadeforsikring, livsforsikring, fondsforvaltning, verdipapirhandel, factoring og inkassovirksomhet. Selskapet har også datterselskaper som driver bank- og eiendomsmeglervirksomhet i Oslo og Akershus. SpareBank 1 Gruppen AS eier dessuten 24,5 prosent i First Securities AS. SpareBank 1 Gruppen AS er eid av SpareBank 1 Nord-Norge (19,89 prosent), SpareBank 1 SMN (19,89 prosent), SpareBank 1 SR-Bank (19,89 prosent), Samarbeidende Sparebanker AS (19,89 prosent), Sparebanken Hedmark (11,14 prosent) og Landsorganisasjonen i Norge/fagforbund tilknyttet LO (9,29 prosent).

I årsberetningen benyttes SpareBank 1 Gruppen AS om holding-selskapet, og SpareBank 1 Gruppen om konsernet SpareBank 1 Gruppen AS med datterselskaper.

SpareBank 1 Gruppen oppnådde et resultat før skatt på minus 731,6 millioner kroner i 2008 mot et overskudd på 1.168 millioner kroner i 2007. Resultatet ga en egenkapitalavkastning etter skatt på minus 16,2 prosent, mot 26 prosent i 2007. Det svake resultatet i 2008 skyldes i hovedsak urealiserte tap i verdipapirporteføljer og avslutning med tilhørende avskrivning på 415 millioner kroner på et større it-prosjekt i SpareBank 1 Livsforsikring AS. Skadeprosentene var fortsatt lave i 2008. Samlet forvaltningskapital for SpareBank 1 Gruppen var 56,3 milliarder kroner pr. 31.12.2008. Dette representerer en vekst på 3,7 prosent fra 2007. I tillegg kommer ODINs verdipapirfond med en samlet kapital under forvaltning pr. 31.12.2008 på 19,2 milliarder kroner, som er en reduksjon på 18,6 milliarder kroner fra 2007. Kapitaldekningen per 31.12.2008 var 12,3 prosent, mens kjernekapitaldekningen utgjorde 9,2 prosent. Kapitalsituasjonen i SpareBank 1 Gruppen vurderes som tilfredsstillende.

I 2008 kjøpte SpareBank 1 Gruppen AS 75 prosent av aksjene i

Argo Securities AS. Selskapet driver verdipapirvirksomhet og har hovedkontor i Oslo. I 2008 inngikk SpareBank 1 Gruppen AS avtale med SpareBank 1 Nord-Norge om overtagelse av bankens factoringvirksomhet. I løpet av 1. halvår 2009 vil denne virksomheten bli fusjonert med SpareBank 1 Factoring AS – tidligere Glitnir Factoring, som har base i Ålesund. SpareBank Gruppen AS kjøpte 10 prosent av Actor Fordringsforvaltning fra Sparebanken Sør med virkning fra 1.1.2009 og eier nå 100 prosent av selskapet. I 2008 kjøpte sparebankene i SpareBank 1-alliansen samtlige aksjer i Glitnir Bank ASA, og endret navn på banken til BNbank ASA.

I 2008 innførte SpareBank 1 Gruppen et nytt styringssystem basert på prinsipper hentet fra «Beyond Budgeting». I SpareBank 1 Gruppen har det nye styringssystemet fått navnet Dynamisk styring. Dette innebærer blant annet at konsernet har avvirket den tradisjonelle budsjettprosessen og tatt i bruk rullerende prognoser. Relative og ambisiøse mål og utstrakt bruk av sammenligninger («bench mark»), som forteller hvor godt man gjør det i forhold til marked og konkurrenter, er viktige elementer i Dynamisk styring. Konsernets bonus- og overskuddsdelingssystemer vil bli endret i tråd med prinsippene i denne styringsfilosofien.

I 2008 lanserte SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Livsforsikring AS konseptet og merkevaren FRISK Forsikring. Selskapene inngikk i 2008 en avtale med 15 større idrettsforbund, med til sammen 230.000 medlemmer. I 2009 ble det inngått avtale med Norges Fotballforbund med 375.000 medlemmer. SpareBank 1 Livsforsikring AS og SpareBank 1 Skadeforsikring AS får gjennom konseptet og merkevaren FRISK Forsikring et godt grunnlag for direktedistribusjon av forsikringsprodukter til over en halv million idrettsmedlemmer – og til deres familier og nærstående.

Etter en omfattende prosess i SpareBank 1 Livsforsikring ble det i 2005 besluttet å gjennomføre en systemfornyelse av kjernesystemer, kundeløsninger, interne saksgangssystemer samt en rekke støtte-systemer. Systemutviklingen har vært svært krevende og prosjektet

har vært utsatt for store kostnadsoverskridelser og forsinkelser. Utviklingen av nytt fagsystem har blitt stanset. Kontrakten med leverandøren er hevet, og det pågår forhandlinger om kompensasjon fra leverandør. Systemet er nedskrevet med 415 millioner kroner. Styret i livselskapet har tatt initiativ til en intern og ekstern evaluering.

I januar 2009 fikk administrerende direktør Eldar Mathisen en alvorlig sykdomsdiagnose. Kirsten Idebøen, selskapets konserndirektør for finans og stab, ble fra samme tidspunkt konstituert som administrerende direktør.

SPAREBANK 1-ALLIANSEN

SpareBank 1-alliansen består av 20 sparebanker, en forretningsbank og produkselskapene eid av SpareBank 1 Gruppen AS. Alliansen er samlet sett en av de største tilbyderne av finansielle produkter og tjenester i det norske markedet. Bankene i SpareBank 1-alliansen distribuerer SpareBank 1 Gruppens produkter, og samarbeider på sentrale områder som merkevare, arbeidsprosesser, kompetansebygging, IT-drift, systemutvikling og innkjøp. SpareBank 1-alliansen har inngått strategiske samarbeidsavtaler med LO og LOs fagforbund.

Et overordnet mål for SpareBank 1-alliansen er å sikre den enkelte banks selvstendighet og regionale forankring gjennom sterk konkurranseevne, lønnsomhet og soliditet. Samtidig representerer SpareBank 1-alliansen et konkurransemessig fullverdig bankalternativ på nasjonalt nivå. For å oppnå felles mål har bankene i alliansen etablert en nasjonal markedsprofil og utviklet en felles strategi for merkevarebygging og kommunikasjon. Den markedsstrategiske plattformen danner også basis for felles produkt- og konseptutvikling. Produkselskapene etablert under SpareBank 1 Gruppen AS og alliansebankene har utviklet en felles teknologi-plattform. Erfaringsutveksling og overføring av kompetanse innen alliansen, basert på beste praksis, er et viktig element for å utvikle alliansen videre. Som et ledd i denne satsingen er det etablert kompetansesentre for henholdsvis Kredittstyring i Stavanger, Betaling i Trondheim og Læring i Tromsø.

SpareBank 1-alliansen forvaltet ved utgangen av 2008 til sammen ca 585 milliarder kroner. Dette er en økning fra ca 440 milliarder kroner i 2007. En del av økningen skyldes at BNbank ASA inngår i tallene for 2008. SpareBank 1-alliansen omfatter 352 kontorer og filialer over hele landet, og disse distribuerer SpareBank 1 Gruppens produkter.

SpareBank 1 Utvikling DA utgjør den administrative overbygningen for alliansesamarbeidet. Selskapet eies av alliansebankene og SpareBank 1 Gruppen AS, der sistnevnte har en eierandel på 17,74 prosent. SpareBank 1 Utvikling DA ivaretar finansiering av

og eierskap til applikasjoner, konsepter, kontrakter og merkevare på vegne av deltagerne i alliansesamarbeidet.

SpareBank 1 Gruppen AS har en viktig rolle i arbeidet med å realisere alliansens strategiske mål. Til grunn for SpareBank 1 Gruppen AS' virksomhet ligger at virksomheten skal være verdiskapende for kunder og eiere.

SpareBank 1 Gruppen AS' hovedfunksjoner innen SpareBank 1-alliansen er todelt:

- Drive og utvikle finanskonsernet med produksjon og leveranse av konkurransedyktige produkter og tjenester for distribusjon gjennom alliansebankene, egen bank i Oslo og Akershus samt øvrige banker som har distribusjonsavtale med selskap i SpareBank 1 Gruppen.
- Drive og utvikle alliansesamarbeidet med felles forvaltning, utvikling og gjennomføring av aktiviteter som gir stordrifts- og kompetansefordeler.

Visjonen for SpareBank 1 Gruppen er at «kunden opplever trygghet, nærhet og en enklere hverdag». Denne kundefokuserte visjonen bygger opp under alliansens visjon, som er at «kundene anbefaler SpareBank 1 og opplever lokal forankring, dyktighet og en enklere hverdag».

Kjerneverdiene for SpareBank 1-alliansen er «nær og dyktig». Dette innebærer at medarbeiderne skal være vennlige og hjelpsomme, ta initiativ og gi relevante råd. Kjerneverdiene tilsier at de ansatte skal være kundefokusert og ha solid fagkompetanse, gode ferdigheter og tydelige holdninger. Rådgivning og salg skal være basert på gode etiske standarder. Markedsinnsatsen rettes i hovedsak mot personmarkedet, små og mellomstore bedrifter og forbund tilknyttet LO.

EIERSTYRING OG SELSKAPSLEDELSE

Aksjene i SpareBank 1 Gruppen AS er ikke børsnotert, men selskapet har et børsnotert obligasjonslån og et børsnotert ansvarlig lån. Selskapet har en konsentrert aksjonærstruktur, der alle aksjonærgrupper er representert i styret enten direkte eller indirekte. Det er løpende og god kontakt med alle eiergrupperinger. Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har drøftet «Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse» og sluttet seg til denne der disse føringene er aktuelle og relevante for et selskap som ikke har aksjer notert på børs. Styringen av virksomheten skjer med utgangspunkt i de mål, strategier og etiske retningslinjer styret har trukket opp. Selskapet legger stor vekt på å etterleve de krav som børsen og markedet i den forbindelse stiller til selskapet.

I 2007 vedtok styret en ny utbyttepolitikk for selskapet. Den innebærer at selskapets eiere får utbetalt en større del av konsernets over-

skudd som utbytte sammenlignet med tidligere praksis. Ved fastleggelse av utbytte for SpareBank 1 Gruppen AS skal det legges vekt på at konsernet skal ha en tilfredsstillende kjerne- og kapitaldekning sett i forhold til planlagt vekst og risikoen i virksomheten. Det forutsettes også at den finansielle stilling forøvrig vurderes som tilfredsstillende.

I 2008 opprettet styret revisjonsutvalg og kompensasjonsutvalg. Utvalgenes oppgaver og funksjon er beskrevet i instruksjer fastsatt av styret.

SpareBank 1 Gruppen har to ledergrupper. Konsernledelsen, som har ansvaret for å drive og utvikle finanskonsernet, og Allianseledelsen, som har ansvaret for å drive og utvikle alliansesamarbeidet. Konsernledelsen består av administrerende direktør i holdingselskapet og de administrerende direktørene for de største produkselskapene og banken i konsernet, samt konserndirektører for relevante stabsfunksjoner. Allianseledelsen består av administrerende direktør i SpareBank 1 Utvikling DA og konserndirektører med fagansvar for støttefunksjoner i alliansesamarbeidet. Opplysninger om godtgjørelse til administrerende direktør og konsernledelsen, styret, representantskap, kontrollkomiteen og revisor fremgår av note til regnskapet. Eierstyring og selskapsledelse i SpareBank 1 Gruppen AS er for øvrig omtalt annet sted i årsrapporten.

SPAREBANK 1 GRUPPEN – RESULTATER OG NØKKELTALL

SpareBank 1 Gruppen AS avlegger, i samsvar med regnskapsloven § 3–9, årsregnskap for konsernet og holdingselskapet i overensstemmelse med IFRS, International Financial Reporting Standards. Regnskap og analyser beskrevet nedenfor er utarbeidet på bakgrunn av konsernregnskap etter IFRS. Bank 1 Oslo avlegger regnskap i henhold til IFRS. SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Livsforsikring AS avlegger regnskap i henhold til «Forskrift om årsregnskap mm. for forsikringselskaper», fastsatt av Finansdepartementet 16.12.1998 med siste endringer 30.1.2009, samt god regnskapsskikk. I henhold til årsregnskapsforskriften er selskapsregnskapet utarbeidet i samsvar med forskrifter om internasjonale regnskapsstandarder med mindre annet følger av forskriften. I dette inngår at bestemmelser i internasjonale regnskapsstandarder kan fravikes i samsvar med bestemmelser i forskrift om forenklet anvendelse av internasjonale regnskapsstandarder av 21.1.2008.

I konsernregnskapet er alle selskapenes regnskaper innarbeidet etter IFRS-prinsipper. De anvendte prinsippene er beskrevet under regnskapsprinsipper. Den konsoliderte kapitaldekningsoppgaven (COREP) tar utgangspunkt i IRB-oppgaven til Bank 1 Oslo, og det tas inn kapitalkrav for de øvrige selskaper i konsernet.

SpareBank 1 Gruppen konsern hadde i 2008 et resultat etter skatt

Visjonen for SpareBank 1 Gruppen er at «kunden opplever trygghet, nærhet og en enklere hverdag». Denne kundefokuserte visjonen bygger opp under alliansens visjon, som er at «kundene anbefaler SpareBank 1 og opplever lokal forankring, dyktighet og en enklere hverdag».

på minus 857,7 millioner kroner, mot et resultat på 1.210 millioner kroner året før. Resultatet før skatt var minus 731,6 millioner kroner. Dette er 1.899,6 millioner kroner svakere enn i 2007. Fritaksmetoden har gitt store endringer for skatteberegningene for livsforsikrings-selskapet, og dette medførte at skattekostnaden samlet sett for konsernet ga en kostnad på 126,2 mill kroner mot en inntekt på 42,5 millioner kroner året før.

SpareBank 1 Livsforsikring AS oppnådde et resultat før skatt på minus 993 millioner kroner i 2008. Resultat før skatt i 2007 var 380 millioner kroner.

Risikoresultatet ble vesentlig bedret i 2008, mens administrasjonsresultatet og renteresultatet var vesentlig svakere enn i 2007. Den underliggende driften ga gode resultater i 2008, og justert for engangseffekter ble selskapets driftsresultat før finansposter innen forsikringsvirksomheten 68 millioner kroner. Tilsvarende beløp i 2007 var 32 millioner kroner.

SpareBank 1 Livsforsikring har valgt å stå igjennom finanskrisen uten vesentlig nedsalg av aksjer. Dette har gitt seg utslag i avkastningen selskapet oppnådde i 2008. Ved utgangen av året utgjorde aksjer og andeler 12,4 prosent av totale finansielle eiendeler i den kollektive porteføljen. Selskapet fikk en verdijustert kapitalavkastning i kollektivporteføljen under ett på minus 4,9 prosent i 2008, mens den bokførte kapitalavkastningen ble minus 2,8 prosent. I selskaps-porteføljen ble kapitalavkastningen 0,4 prosent. I 2007 fikk selskapet en samlet verdijustert avkastning på 6,4 prosent, mens den bokførte avkastningen ble 8,9 prosent.

Utviklingen av nytt fagsystem for forsikringsbestanden har blitt stanset og systemet er nedskrevet med 415 millioner kroner. Restverdien på 50 millioner kroner er knyttet til gjenbruksverdi på det som er utviklet.

Kapitaldekningen var 14,3 prosent pr. 31.12.2008, sammenlignet med 12,5 prosent ved utgangen av forrige år. Solvensmargin-kapitalen utgjorde 192 prosent av solvensmarginkravet, mot 244 prosent året før. Ved utgangen av 2008 utgjorde kravet 848 millioner kroner mot 735 millioner kroner i 2007. Økningen i kravet skyldes delvis avviklingen av en reassuranseavtale. Bufferkapitalen utgjorde 5,8 prosent av forsikringsmessige avsetninger ved utgangen av 2008, mot 9,3 prosent i 2007. Av selskapets tilleggsavsetninger ble 345 millioner kroner benyttet til å dekke renteforpliktelsene ved utgangen av 2008. Gjenværende tilleggsavsetninger var 172 millioner kroner. Kursreguleringsfondet var kr 0 ved utgangen av året som følge av at markedsverdien av de finansielle eiendelene var lavere enn kostpris.

SpareBank 1 Gruppen AS tilførte i 2008 egenkapital med til sammen 734 millioner kroner til livsforsikrings-selskapet. SpareBank 1

Gruppen viser med dette at de har vilje og evne til å tilføre egenkapital i et slikt omfang at selskapet settes i stand til å gjennomføre hensiktsmessige investeringsstrategier.

SpareBank 1 Skadeforsikring AS oppnådde et resultat på 217,7 millioner kroner før skatt i 2008, tilsvarende en reduksjon på 241,3 millioner kroner sammenlignet med 2007. Det forsikrings-tekniske resultatet ble forbedret i forhold til 2007, i hovedsak grunnet et normalisert innslag av storskader.

Finansinntektene ble vesentlig svekket i 2008 sammenlignet med 2007. Inntektene ble redusert med 333,4 millioner kroner sammenlignet med 2007. En reduksjon i finansinntektene på 88,2 prosent sammenliknet med 2007 er også årsaken til reduksjonen i resultatet. Investeringsporteføljen har likevel vist seg å være robust gjennom 2008. Til tross for krisen i finansmarkedene, ble finansavkastningen positiv med 0,5 prosent.

Kapitaldekningen utgjorde 29,2 prosent ved utgangen av 2008, tilsvarende en overdekning i forhold til myndighetenes minimumskrav på 846 millioner kroner. Kapitaldekningsprosenten økte med 1,3 prosentpoeng i 2008.

Combined ratio for egen regning utgjorde 93,7 prosent i 2008 som var 0,6 prosentpoeng lavere enn i 2007. Premieinntektene for egen regning utgjorde 3,7 milliarder kroner i 2008, tilsvarende en økning på 161 millioner kroner, eller 4,6 prosent, sammenlignet med 2007. Selskapets markedsandel ble noe redusert fra 2007 til 2008 og utgjorde 9,8 prosent målt i forhold til bestandspremie.

Skadeprosenten på bruttobasis utgjorde 71,1 prosent i 2008, tilsvarende en reduksjon på 3,9 prosentpoeng sammenlignet med 2007. Selskapet opplevde et mindre innslag av storskader innen bedriftsmarked i 2008 i forhold til 2007, da én storskade hadde stor betydning for skadeprosenten.

Gjennom 2008 fortsatte selskapet med å videreutvikle og iverksette selskapets bedriftsmarkedssatsing. Målet er å øke inntjeningen ved å tilføre nye produkter som gjør totalleveranse mulig, samt å implementere beste praksis i bankene for salg av bedriftsmarkedsforsikring.

I tillegg til god lønnsomhet har selskapets langsiktige satsing på høy kundetilfredshet gitt gode resultater. Uavhengige målinger viste at selskapet i 2008, og for tredje år på rad, har de mest fornøyde kundene blant de største selskapene i det norske skadeforsikringsmarkedet.

Bank 1 Oslo konsern fikk i 2008 et resultat før skatt på 3,1 millioner kroner, som er 127,8 millioner kroner lavere enn resultatet i 2007. Nedgangen forklares med nedskrivninger av goodwill, aksjer og

I tillegg til god lønnsomhet har selskapets langsiktige satsing på høy kundetilfredshet gitt gode resultater. Uavhengige målinger viste at selskapet i 2008, og for tredje år på rad, har de mest fornøyde kundene blant de største selskapene i det norske skadeforsikringsmarkedet.

obligasjoner, samt økte tap på utlån. 2008 var preget av finansuroen og dette har også påvirket bankens regnskap. Konsernet hadde i 2008 urealisert tap på verdipapirer på 73,4 millioner kroner, hvorav aksjer er nedskrevet med 22,8 millioner kroner, og goodwill og andre immaterielle eiendeler i EiendomsMegler 1 Oslo og Akershus er nedskrevet med henholdsvis 21,0 millioner kroner og 5,0 millioner kroner. I tillegg økte tap på utlån med 74,9 millioner kroner sammenlignet med 2007. Morbanken viser en bedring i underliggende bankdrift med 28,3 prosent som følge av sterk utlåns- og innskuddsvekst og økning i provisjonsinntekter.

Konsernet hadde i 2008 en total utlånsvekst til person- og bedriftskunder på 19,8 prosent. Dette inkluderer boliglån (1,0 milliard kroner) overført til SpareBank 1 Boligkreditt AS. Veksten i personkundemarkedet var 23,5 prosent, og i bedriftsmarkedet 11,6 prosent.

Etter tre år med netto inntektsføring av tapsavsetninger, måtte konsernet i 2008 bokføre tap på utlån på til sammen 65,1 millioner kroner. Utlånstapene er i hovedsak knyttet til noen få engasjementer i bedriftsmarked samt økning i de gruppevise nedskrivningene med 16,3 millioner kroner. Tapsprosenten (resultatførte tap i prosent av brutto utlån) utgjorde 0,31 prosent i 2008 mot -0,05 prosent i 2007.

Gruppevise nedskrivninger pr. 31.12.2008 utgjorde 73,3 millioner kroner, eller 0,35 prosent av samlede brutto utlån, som er en økning på 16,3 millioner kroner fra 31.12.2007.

I april 2008 fikk banken tillatelse av Kredittilsynet til å bruke interne kredittmodeller ved beregning av kapitalkrav etter ny kapitalkravsforskrift, såkalt IRB-godkjenning. IRB-godkjenningen har medført et kvalitetsløft for banken, både med hensyn til videreutvikling av kredittsystemer og kompetanseheving. Risiko-

styringssystemet er også bedret, med spesiell vekt på registrering, måling og rapportering av kredittrisiko.

Ved utgangen av 2008 var kapitaldekningen 8,00 prosent (10,71 prosent) og kjernekapitalen var 7,93 prosent (9,95 prosent). Overgangsordningen for IRB-banker innebærer at bankens kapital- og kjernekapitaldekning bedres med ett prosentpoeng pr 1.1.2009. Banken har mål om en kapitaldekning på 11 prosent og vil i løpet av 1. kvartal 2009 ta opp et tidsbegrenset ansvarlig lån for å bringe kapitaldekningen opp til målet.

Banken har 16 lokalbanker, hvorav ni er lokalisert i Oslo og syv i Akershus. I perioden 2006–2007 åpnet banken seks nye lokalbanker som følge av en planlagt ekspansjonsstrategi.

Bank 1 Oslo har god innskuddsdekning og er i mindre grad enn mange andre banker, avhengig av finansiering i penge- og kapitalmarkedet. Bank 1 Oslo har i tillegg relativt lang løpetid på sine innlån. Bank 1 Oslo har derfor hatt en tilfredsstillende funding-situasjon gjennom 2008.

ODIN Forvaltning AS' driftsresultat for 2008 ble 84,2 millioner kroner, sammenlignet med et resultat på 283,6 millioner kroner for 2007. Resultatsvekkelsen skyldes i hovedsak det kraftige fallet i forvaltningskapital som følge av verdifallet i aksjemarkedene.

ODINs verdiorienterte investeringsfilosofi medfører at den årlige avkastningen i ODINs aksjefond varierer fra år til år. 2008 var et vanskelig år for alle i aksjemarkedene, og ni av ODINs elleve egenforvaltede aksjefond ga svakere avkastning enn markedet de investerte i. Aksjefondene har imidlertid god langsiktig avkastning.

Ved utgangen av 2008 forvaltet ODIN til sammen 19,2 milliarder kroner, som er en reduksjon på 18,6 milliarder kroner sammen-

lignet med 2007. Selskapet hadde mer enn 280.000 andelseiere i 17 aksjefond og seks rentefond ved utgangen av 2008. Både nytegningen og innløsningen i aksjefond var lavere i 2008 enn i 2007. ODIN hadde netto innløsning i aksjefond på 3 milliarder kroner. Kombinasjonen av svak absolutt og relativ avkastning, og netto innløsning i aksjefond, medførte at ODINs markedsandel for aksjefond falt fra 15,9 prosent ved inngangen til 2008, til 13,8 prosent ved utgangen av året. Den totale markedsandelen falt fra 9,2 prosent til 6,6 prosent. Ved utgangen av 2008 var selskapet fortsatt Norges nest største aksjefondsforvalter.

I oktober 2008 kjøpte SpareBank 1 Gruppen AS 75 prosent av aksjene i Argo Securities AS for 165 millioner kroner. Argo Securities AS er et verdipapirforetak og har ambisjoner om å bli et ledende norsk meglerhus med virksomhet innenfor corporate finance, aksjemegling, fremmedkapital, samt derivater av aksjer og renter. Selskapet er stiftet av tidligere ansatte i Kaupthing Banks norske meglervirksomhet.

SpareBank 1 Gruppen AS eier 24,5 prosent av aksjene i First Securities AS. Eierposten betraktes som en finansiell investering etter at SpareBank 1 Gruppen AS har kjøpt meglerforetaket, Argo Securities AS.

SpareBank 1 Gruppen AS eide ved årsskiftet 90 prosent av aksjene i inkassoselskapet Actor Fordringsforvaltning AS. Actor fikk et årsresultat før skatt på 15,3 millioner kroner, som er en økning på 1,5 millioner kroner sammenlignet med 2007. Selskapet har over 35 års erfaring innen inkassovirksomhet og formidler blant annet tjenester innenfor fordringsforvaltning og prosessuell gjeldsfølgning. Actor har kontorer på Hamar og Gjøvik. I løpet av 1. kvartal 2009 har SpareBank 1 Gruppen AS ervervet de siste 10 prosent av aksjene i selskapet.

Holdingselskapets eiendeler består foruten av aksjer i datterselskaper, av bankinnskudd og mindre eiendeler. SpareBank 1 Gruppen AS solgte i 2008 sin aksjepost i Alka Forsikring. Holdingselskapet hadde likviditetsreserver pr 31.12.2008 på 1.152 millioner kroner, hvorav ubenyttede trekkrettigheter utgjorde 400 millioner kroner. Likviditetsreserven økte med ca 769 millioner kroner sammenlignet med 2007. Beholdningen av kontanter og kontantekvivalenter i konsernet økte i løpet av 2008 med 787,2 millioner kroner. Netto kontantstrøm fra den operasjonelle driften i konsernet var negativ med -1.515,6 millioner kroner. Lån til kunder økte med 2.445 millioner kroner, verdipapirbeholdningen ble redusert med 748 millioner kroner og eiendomsporteføljen økte med 144 millioner kroner. Andre finansaktiviteter ga en økt kontantstrøm på 4.297,1 millioner kroner i 2008. Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer økte med 1.891,8 millioner kroner og innskudd og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner med 1.931,3 millioner kroner. Eierne bidro med å styrke egenkapitalen med 924

millioner kroner. Det ble i 2008 utbetalt et utbytte på 450 millioner kroner.

Egenkapitalen består av aksjekapital, overkursfond og annen egenkapital. Aksjekapitalen i holdingselskapet var 1.747,2 millioner kroner pr 31.12.2008, mens samlet egenkapital for konsernet var 5.054 millioner kroner ved årsskiftet. SpareBank 1 Gruppen AS fikk tilført 924 millioner kroner i ny egenkapital i 2008. Ulike forsikringsfond fra SpareBank 1 Skadeforsikring AS er i konsernregnskapet overført egenkapitalen med 937,9 millioner kroner i henhold til tolkning av IFRS. For morselskapet var samlet egenkapital ved årsskiftet 4.109 millioner kroner. Balanseført goodwill i konsernet pr 31.12.2008 utgjorde 704 millioner kroner.

Kapitaldekningen i konsernet utgjorde på konsolidert basis 12,3 prosent pr 31.12.2008, mot 13,1 prosent i 2007. Konsernets kjernekapitaldekning per 31.12.2008 var 9,2 prosent, mot 9,6 prosent året før. For holdingselskapet isolert var kapitaldekningen 74 prosent, mot 74,9 prosent i 2007. Kjernekapitaldekningen utgjorde henholdsvis 61,7 prosent i 2008 og 59,6 prosent i 2007. Holdingselskapet har en fri egenkapital ved årets utgang på 1.376 millioner kroner, før forslag til utbytte.

Årsregnskapet er avlagt under forutsetning om fortsatt drift. Styret finner at forutsetningene for fortsatt drift er ivaretatt gjennom det fremlagte årsregnskapet for 2008 og resultatprognoser for 2009–2011.

Utover forhold som er nevnt i beretningen, er det ikke inntrådt hendelser etter regnskapsårets utgang som er av vesentlig betydning for å vurdere selskapets stilling og resultat.

UTBYTTE

Styret foreslår at det for 2008 deles ut et utbytte på 624 millioner kroner av SpareBank 1 Gruppen AS' resultat som var på 897,8 millioner kroner. Ved overgang til IFRS skiftet de fleste eierbankene regnskapsprinsipp fra egenkapitalmetoden til kostmetoden for behandling av investering i sin felleskontrollerte virksomhet, SpareBank 1 Gruppen AS. Ved bruk av egenkapitalmetoden ble resultatet fra SpareBank 1 Gruppen AS inntektsført. Dette kan ikke gjøres etter kostmetoden. Ved bruk av kostmetoden kan kun motatt utbytte inntektsføres. Denne endringen i regnskapsprinsipp medfører dermed isolert sett en økt interesse fra grunnfondsbevisbankene for å øke størrelsen på utbyttet. SpareBank 1 Gruppen AS ble i 4. kvartal 2008 tilført 924 millioner kroner i ny egenkapital med dette for øyet. Styret vurderer konsernets kapital situasjon, så vel som morselskapets likviditetssituasjon til å være forenelig med utbyttestørrelsen for 2008.

FORSLAG TIL DISPONERING AV ÅRETS RESULTAT OG UT BETALING AV UTBYTTE

Overført til annen egenkapital: 897,8 millioner kroner

Forslag til utbetaling av utbytte: 624 millioner kroner

RISIKOFORHOLD

Virksomheten i SpareBank 1 Gruppen AS er organisert i ulike forretningsområder gjennom datterselskaper. Det er store forskjeller i de enkelte datterselskapenes risikostruktur. De viktigste risikoarter konsernet er eksponert mot er markedsrisiko, kredittisiko, likviditetsrisiko, forsikringsrisiko, operasjonell risiko, konsentrasjonsrisiko og strategisk og forretningsmessig risiko.

Ansvar for risikostyring og kontroll

Ansvar for konsernets risikostyring tilligger styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Styret i det enkelte datterselskap har ansvar for den samlede risikostyringen i eget selskap. Det er en egen risikoansvarlig i hvert av selskapene. Ansvar for den samlede risikostyringen i konsernet er organisatorisk lagt til konserndirektør for strategi, analyse og risikostyring i holdingselskapet. Stillingen er direkte underlagt administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS.

Formålet med risikostyringen i SpareBank 1 Gruppen er å sikre soliditet og oppfyllelse av lovmessige kapitalkrav. Dette skal oppnås gjennom en moderat risikoprofil kjennetegnet ved;

- en sterk risikokultur med høy bevissthet om risikostyring
- å tilstrebe en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- å ha tilstrekkelig kjernekapital ut fra valgt risikoprofil.

Internkontrollen i konsernet er definert som et linjeansvar. I samsvar med «forskrift for risikostyring og internkontroll» og konsernets egne retningslinjer foretas det en årlig gjennomgang av risikoforhold i virksomheten og det utarbeides tiltaksplaner i alle enheter med rapportering til de respektive selskapsstyrer. I tillegg gjennomføres også undersøkelser på tvers i konsernet i relasjon til internkontroll, personopplysningsloven og sikkerhetsmessige forhold. SpareBank 1 Gruppen AS har outsourcet internrevisjonen til Ernst & Young. Gjennom dette har konsernet fått tilført økt kompetanse. Internrevisjonens virksomhet dekker også datterselskapene.

Utvikling av risikostyringen i 2008

Det er utarbeidet overordnede styringsdokumenter både for risikostyring, compliance, kapitalstyring og likviditetsstyring. I 2008 har

det også blitt etablert en egen compliance funksjon for holdingselskapet. Det arbeides også aktivt med å utvikle rapporteringssystemer for løpende beregning av risikjustert lønnsomhet både på overordnet nivå og på segmentnivå.

Året 2008 har for alvor demonstrert hva risiko i kapitalmarkedet innebærer. Året har vært preget av fall i de viktigste markeder som vi må tilbake til den store depresjonen på 1930 tallet for å finne maken til. Uroen i finansmarkedene startet i kredittmarkedet, og da spesielt knyttet til amerikanske boliglån i høyrisikosegmentet («sub prime»). Situasjonen som oppsto i kredittmarkedet forplantet seg raskt til aksje- og råvaremarkedet. Resultatet har vært at vi i løpet av 2008 har sett et fall i det norske aksjemarkedet på 54,1 prosent (Oslo Børs Hovedindeks), mens aksjemarkedene utenfor Norge representert ved Morgan Stanley Verdensindeks viste et fall på 40,9 prosent. Den turbulensen vi har hatt i råvaremarkedene illustreres godt ved å se på utviklingen i oljeprisen (Brent Blend) som ved inngangen av 2008 var USD 93,9 pr. fat, for så å stige til USD 146,1 pr. fat i løpet av juli, for så å falle til USD 45,6 pr. fat ved utløpet av året.

De betydelige markedssvingningene har satt SpareBank 1 Gruppens risikostyring på prøve. Dette har blant annet medført at man har tatt i bruk de beredskapsplaner som er utarbeidet for å kontrollere konsernets risiko. Dette har medført hyppig rapportering av selskapets finansielle status samt behov for å sikre at konsernet har hatt både tilstrekkelig risikokapital og likviditet til å tåle den finansielle risikoen som virksomheten er utsatt for. Dette har vært påkrevet i lys av en situasjon der man har hatt en relativt sett høy eksponering i aksjer i SpareBank 1 Livsforsikring og ikke har ønsket å gjennomføre nedsalg på svært lave kursnivåer. For å gjennomføre en slik strategi har livsforsikringselskapet blitt tilført totalt 735 millioner kroner i løpet av 2008, gjennom både konsernbidrag og egenkapitalforhøyelse. Egenkapitalforhøyelsen mot SpareBank 1 Livsforsikring på 300 millioner kroner ble gjennomført mot slutten av 2008, og SpareBank 1 Gruppen har stilt ytterligere garanti på inntil 300 millioner kroner, som løper til 1.4.2009.

SpareBank 1 Gruppen AS' eiere har gjennomført en emisjon mot selskapet på 924 millioner kroner, og eierne har stilt ytterligere garanti på inntil 400 millioner kroner i kapitaltilførsel fra selskapets eiere. Garantien løper til 1.4.2009.

SpareBank 1 Livsforsikring har tilpasset sin virksomhet til ny lovgivning hvor det blant annet er laget egne investeringsstrategier for selskaps- og kollektivporteføljene. Selskapet har også tatt i bruk en ny balansestyringsmodell. Denne vil være under kontinuerlig utvikling frem til implementering av Solvency II regelverket.

Det er i løpet av 2008 utviklet og implementert ny risikomodell

som kvantifiserer behovet for risikokapital på selskapsnivå og konsernnivå. Modellen gir blant annet konsernet mulighet til å koble balansestyringen mot kapitaliseringsmålsetninger og den faktiske kapitaliseringssituasjonen gjennom simulering av detaljerte handlingsregler i livsforsikringssselskapets ulike porteføljer.

RISIKOKATEGORIER

Konsernets risikoeksponering er i all hovedsak knyttet til markedsrisiko, eierrisiko, kredittrisiko, konsentrasjonsrisiko, forsikringsrisiko, operasjonell risiko, likviditetsrisiko og strategisk og forretningsmessig risiko.

Markedsrisiko

Markedsrisiko er definert ved risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser, verdipapirkurser eller eiendom.

Den konsoliderte markedsrisikoen i konsernet måles og rapporteres kvartalsvis til styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på en Value at Risk (VaR)-modell. En tilsvarende modell benyttes i oppfølgingen av hvert datterselskap. Datterselskapene i konsernet styrer og følger i tillegg opp egen risikoeksponering i henhold til egne modeller og rutiner.

SpareBank 1 Gruppen har i 2008 i betydelig grad blitt rammet av finanskrisen. Spesielt gjelder dette for SpareBank 1 Livsforsikring som har blitt rammet av store kursfall både i aksjeporteføljen og for deler av renteporteføljen. Verdijustert avkastning på omløpsmidler i kundeporteføljen i livsforsikringssselskapet ble på svake minus 4,9 prosent og den bokførte avkastning på minus 2,8 prosent. SpareBank 1 Livsforsikrings kursreguleringsfond ble gjennom året redusert fra 401,3 millioner kroner til 0, hvorav 65,2 millioner kroner tilhørende selskapsporteføljen ble omklassifisert til egenkapital i henholdt til nytt regnskapsregelverk for livsforsikring. I tillegg har livsforsikringssselskapet i løpet av 2008 belastet tilleggsavsetninger med 345,1 millioner kroner for å oppfylle rentegarantien. Pr 31.12.2008 er gjenværende tilleggsavsetninger 172,3 millioner kroner. SpareBank 1 Livsforsikring har fortsatt en tilfredsstillende kapital- og solvensmarginssituasjon. Imidlertid er selskapet ved inngangen til 2009 langt mer sårbar for svingninger i finansmarkedet. Dette innebærer at det daglig er oppfølging av bufferkapitalutnyttelsen i SpareBank 1 Livsforsikring med henblikk på å ha overvåking av konsernets risikoeksponering. Livsforsikringssselskapet hadde i kundeporteføljen ved utgangen av året 12 prosent av sine investeringer i aksjemarkedet og 23 prosent i eiendomsmarkedet (eksklusiv selskapsporteføljen og eiendeler knyttet til forsikringer med investeringsvalg). Selskapet har ikke foretatt endring av markedsverdiene på eiendom gjennom 2008. Den løpende avkastningen på SpareBank 1 Livsforsikrings eiendomsportefølje var 6,75 prosent ved inngangen til 2009.

Til tross for at SpareBank 1 Skadeforsikring AS har en konservativ investeringsprofil, har selskapets finansavkastning i betydelig grad blitt negativt påvirket av uroen i finansmarkedene. Aksjeeksponeringen var tilsvarende 5,1 prosent av selskapets finansielle eiendeler ved utgangen av 2008. Andelen av investeringsporteføljen som er investert i hedgefond var 4,5 prosent. Selskapet har en meget kort løpetid på sine renteplasseringer. Ved utgangen av året var 15,7 prosent av selskapets investeringsportefølje plassert i eiendom. Markedsrisikoen på selskapets finansplasseringer vurderes som middels høy.

Bank 1 Oslo overtok grunnfondsbevis til en verdi av 94 millioner kroner i forbindelse med et misligholdt engasjement. Utover dette har banken ingen handelsportefølje av aksjer. Bankens rente- og valutarisiko vurderes som lav.

Eierrisiko

Eierrisiko er definert ved risikoen som oppstår som følge av å være eier i et selskap. SpareBank 1 Gruppen AS' eierrisiko i datterselskaper er knyttet til den risiko som produktselskapene påtar seg i sin drift, og risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene. SpareBank 1 Livsforsikring har som følge av fastlagt strategi gjennom 2008 holdt en høyere aksjeandel enn de viktigste konkurrentene. Selskapet har som følge av kraftig fallende finansmarkeder hatt behov for kapitaltilførsel fra morselskapet. Morselskapet har på sin side gjennomført en emisjon mot sine største eierbanker, samt fått en garanti om ytterligere kapitaltilførsel ved behov.

Eierrisikoen knyttet til eierskapet i SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS (100 prosent), Argo Securities AS (75 prosent) og First Securities AS (24,5 prosent), samt enkelte mindre aksjeposter, er i konsernets risiko-beregninger tatt inn som egenkapitalrisiko under markedsrisiko.

Holdingselskapets finansielle stilling anses totalt sett å være tilfredsstillende gitt dagens risikoeksponering.

Kredittrisiko

Kredittrisiko er risikoen for at selskapets låntakere, mellomledd og reassurandører ikke klarer eller ønsker å innfri sine forpliktelser overfor SpareBank 1 Gruppen. Dette inkluderer også risiko for endring i generelle kredittpriser, såkalt «spreadrisiko» og re-assuranserisiko i forsikringssselskapene.

Konsernets kredittrisiko er først og fremst knyttet til Bank 1 Oslo AS, og utgjør den vesentligste risikokomponent i banken. Det har vært en vekst i bankens personmarkedsportefølje på 23,5 prosent. Veksten innenfor bedriftsmarkedet var 11,9 prosent. Bedriftsmarkedets andel av samlede utlån utgjorde 29,0 prosent pr. 31.12.2008 mot 31,4 prosent pr. 31.12.2007.

Mislighold i banken økte i 2008 sammenlignet med 2007. Dette gjelder både for personmarkedet og for bedriftsmarkedet. Samlet mislighold og tapsutsatte engasjementer i Bank 1 Oslo utgjorde 422 millioner kroner pr. 31.12.2008, som er 1,9 prosent av bankens brutto utlånsportefølje, sammenlignet med 0,9 prosent pr. 31.12.2007.

Bank 1 Oslo AS benytter SpareBank 1-alliansens systemløsninger når det gjelder kredittinnvilgelse i både person- og bedriftsmarkedet. Systemløsningene inneholder beslutningsstøtte (scoringmodell), verdivurderingsmodell for sikkerheter, og modell for risikoprising. Kredittmodellene er tilpasset krav under Basel II-reglene og klassifiserer kunden med utgangspunkt i forventet misligholdssannsynlighet innenfor 11 risikoklasser. Kredittrisikoen i enkeltengasjementer overvåkes kontinuerlig gjennom løpende migrerings- og misligholdsrapportering, overtrekkslister og tett kontakt med kundene. På porteføljenivå overvåkes kredittrisikoen gjennom periodisk rapportering av definerte parametere opp i mot fastsatte rammer for disse. Vesentlige parametere i denne relasjon er misligholdssannsynlighet, forventet og uventet tap og risikjustert avkastning.

Kredittrisikoen i livsforsikrings- og skadeforsikringsselskapet er relatert til investeringer i sertifikat- og obligasjonsmarkedet. SpareBank 1 Livsforsikring er direkte og indirekte eksponert mot såkalte CDO-er i sine porteføljer. CDO-er er rentepapirer hvis avkastning er avhengig av utviklingen i kredittkvaliteten av en rekke underliggende motparter. Gjennom 2008 utviklet markedet for CDO-er seg svært ufordelaktig og SpareBank 1 Livsforsikring har tatt nedskrivninger på 138 millioner kroner pr. 31.12.2008. De gjenværende posisjonene i CDO-ene i livsforsikringsselskapet er bokført til 308 millioner kroner. Risikoen knyttet til øvrige renteinvesteringer er begrenset til selskaper som har høy kredittverdighet. Kredittrisikoen i denne delen av porteføljen vurderes som lav til moderat. Forsikringsselskapene har i tillegg kredittrisiko knyttet til ulike reasurandører. Ratingen følges nøye og risikoen vurderes som lav. I eiendomsporteføljen er det risiko knyttet til betjening av inngåtte leieavtaler. Også her vurderes risikoen som begrenset.

Konsentrasjonsrisiko

Konsentrasjonsrisiko er knyttet til store engasjementer, bransjekonsentrasjon og geografisk konsentrasjon i kreditt- eller investeringsporteføljer.

Det er konsentrasjonsrisiko i SpareBank 1 Gruppen, spesielt på kredittsiden i Bank 1 Oslo. Med konsentrasjonsrisiko i Bank 1 Oslo menes risiko for tap som følge av konsentrasjoner av store enkeltengasjementer, enkelte bransjer eller geografiske områder. Konsentrasjonsrisiko oppstår når mange engasjementer er eksponert mot de samme risikofaktorene, og disse i stor grad beveger seg i samme retning. Banken styrer konsentrasjonsrisiko blant annet

gjennom rammer for største enkeltengasjement, antall store engasjementer, og eksponering mot hver enkelt bransje, og kvantifiserer denne i forbindelse med ICAAP-prosessen.

I både liv og skadeselskapet er det antatt å være konsentrasjonsrisiko på investeringsiden, spesielt knyttet til investering i obligasjoner utstedt av finansinstitusjoner. Det er ikke beregnet kapitalbehov for denne risikoen pr. 31.12.2008. Skadeselskapet har en viss konsentrasjonsrisiko knyttet til reasurandører.

Forsikringsrisiko

Risiko knyttet til usikkerhet vedrørende hyppighet og kostnader for framtidige forsikringskrav, og risikoen for ekstreme hendelser (katastrofer).

Forsikringsrisiko er en iboende del av virksomheten både i livsforsikrings- og skadeforsikringsselskapet. Tap i skadeselskapet kan oppstå som følge av svingninger i årets skadeprosent og utviklingstap på tidligere årganger. For SpareBank 1 Livsforsikring er forsikringsrisikoen først og fremst knyttet til risikoprodukter uten overskuddsdeling.

Både livsforsikrings- og skadeforsikringsselskapet avlaster risiko gjennom reasurans, dels ved at reasurandører har overtatt vesentlige deler av risikoen innenfor enkelte forretningssegmenter og dels ved at egenregningsandelen for den enkelte skadehendelse er avgrenset ved gjenforsikring. Reasuransen dekker også kumule-skader og katastrofehendelser. Risikoen knyttet til reasurandørenes kredittverdighet går inn under kredittrisiko.

Det anses å være tilfredsstillende kontroll med forsikringsrisikoen både i skadeforsikringsselskapet og livsforsikringsselskapet.

Operasjonell risiko

Risiko som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Definisjonen omfatter også juridisk risiko.

Operasjonell risiko i datterselskapene dokumenteres i dag i forbindelse med arbeid som gjøres for å oppfylle «forskrift om risikostyring og internkontroll». Hovedtrekkene i dette arbeidet er at ledergruppen i det enkelte datterselskap og stabsområdet i morselskapet gjennomfører en prosess for å kartlegge hovedrisikoen for operasjonell risiko før og etter gjennomførte tiltak. Arbeidet avdekket ingen alvorlige risikoforhold i konsernet i 2008. I forbindelse med gjennomføring av konsernets ICAAP-beregninger er det etablert modeller for beregning av nødvendig kapitalbehov for operasjonell risiko. Det henvises til Pilar 3 rapport for en nærmere beskrivelse av disse beregninger.

I forbindelse med ikrafttredelsen av ny «forskrift om risikostyring

Bank 1 Oslo hadde ved inngangen til 2009 en betryggende likviditets-situasjon. Likviditetsrisikoen er å anse som lav til moderat. Bank 1 Oslo har en meget høy innskuddsdekning, og ved utgangen av 2008 var denne 77prosent.

og internkontroll», herunder dennes paragraf § 6 (siste ledd) med presisering av overlapp med «kapitaldekningsforskriften», er alle rammeverk og styringsdokumenter i konsernet oppdatert for å klargjøre grensene mellom de risikoprosesser som dekkes av internkontrollarbeidet og de som dekkes av ICAAP-arbeidet. Gjennom dette arbeidet sikres etterlevelse av lovpålagte risikoprosesser og en effektiv intern gjennomføring av disse.

Et større IT-prosjekt i SpareBank 1 Livsforsikring har blitt stanset og dette medførte en nedskrivning på 415 millioner kroner. Det vil bli foretatt en grundig evaluering av prosjektet, men dette kan være en illustrasjon på betydelig operasjonell risiko i konsernet.

Likviditetsrisiko

Likviditetsrisiko er risikoen for å ikke klare å refinansiere forpliktelsene og eventuelt finansiere økning i finansieringsbehovet uten at det oppstår vesentlige ekstrakostnader.

Styringen av konsernets finansieringsstruktur tar utgangspunkt i en overordnet likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlåne på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider. Likviditetsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er i hovedsak knyttet til morselskapet og til Bank 1 Oslo, og vurderes som lav.

Bank 1 Oslo hadde ved inngangen til 2009 en betryggende likviditetssituasjon. Likviditetsrisikoen er å anse som lav til moderat. Bank 1 Oslo har en meget høy innskuddsdekning, og ved utgangen av 2008 var denne 77 prosent. Innskytere tilknyttet fagbevegelsen sto for 47 prosent av samlede innskudd ved utgangen av 2008.

Likviditetsrisikoen er redusert gjennom året målt i forhold til de rammer som styret har fastsatt, slik som netto refinansieringsbehov, likviditetsindikator og resultater av bankens stresstester på området. Ved inngangen til 2009 lå samtlige måltall godt innenfor de rammer som er fastsatt av bankens styre. I løpet av 2008 etablerte banken alle nødvendige prosesser for å overføre boliglån til SpareBank 1 Boligkreditt. Gjennom dette har banken tilgang til bytteordningen som Norges Bank har etablert for obligasjoner med fortrinnsrett mot statspapirer. Pr. 31.12.2008 hadde banken betydelige likviditetsreserver klar til overføring mot SpareBank 1 Boligkreditt. Når det allikevel vurderes at likviditetsrisikoen i sum er noe økt, så henger dette sammen med den generelle utviklingen i fundingmarkedene det siste året, hvor både pris og tilgang på verdipapirisert funding har hatt en ufordelaktig utvikling siste år.

Strategisk og forretningsmessig risiko

Strategisk og forretningsmessig risiko er risikoen for tap som følge

av forandringer i eksterne forhold utenfor selskapets kontroll, som regulatoriske forhold, eller svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjeeiere og myndigheter (omdømmerisiko).

SpareBank 1 Gruppen har etablert en beredskapsplan for behandling av omdømmesensitive saker. Arbeidet med en konkret sak initieres og ledes av konserndirektør for informasjon og samfunnskontakt og er en dynamisk del av avdelingens planverk. Sakslisten i beredskapsplanen gjennomgås og oppdateres hvert kvartal.

Konsernet vil, sammen med alliansens Forum for risikostyring, ha et fortsatt fokus på å etablere kvantitative modeller med tanke på å estimere kapitalbehov for den strategiske og forretningsmessige risikoen i konsernet.

ENDRINGER I REGELVERK

SpareBank 1 Gruppen videreførte i 2008 arbeidet med å tilpasse seg det nye regelverket for risikostyring og nye kapitaldekningskrav i henhold til det internasjonale regelverket Basel II. Bank 1 Oslo mottok i første kvartal Kredittilsynets tillatelse til å rapportere kapitaldekning for kredittisiko etter interne målemetoder, såkalt IRB-godkjenning. Kapitaldekningsforskriften inneholder overgangsregler med definerte «gulv» for kapitaldekningen for IRB-banker frem til 2010. For 2009 er gulvet for bankens kapitaldekning gitt av minst 80 prosent i forhold til gammelt kapitaldekningsregelverk. Banken har ikke beregnet de kapitaldekningsmessige effektene av å benytte IRB-metoden i forhold til Standard-metoden, som benyttes av de fleste norske banker. Bankens ambisjon med IRB-godkjenningen er en profesjonalisering av kredittvirksomheten og risikostyringen på kredittområdet.

SpareBank 1 Gruppen er som eier av en bank underlagt det nye kapitaldekningsregelverket for banker og andre finansinstitusjoner (Basel II). I Pilar 2 stilles det krav om at institusjonen skal ha en egen prosess for å fastsette nødvendig kapitalbehov basert på egen risikoprofil. SpareBank 1 Gruppen har fra 2007 levert egen ICAAP-dokumentasjon til Kredittilsynet. Arbeidet med å avdekke konsernets totale risikoforhold er under løpende videreutvikling og det utarbeides oppdaterte ICAAP-beregninger til styret kvartalsvis. Fra og med 2009 vil SpareBank 1 Gruppen utgi en kvartalsvis Pilar 3 – rapport, som vil dekke kravene gitt av kapitaldekningsregelverket knyttet til markedsdisiplin og offentliggjøring av finansiell informasjon.

PILAR 3

Det vises til egen Pilar 3 – rapport utarbeidet i henhold til kravene gitt av del IX, kapittel 45 og 46, i kapitalkravsforskriften. Rapporten er også utarbeidet for å dekke markedets økte krav til gjennom-

siktighet og åpenhet vedrørende risikoforhold generelt og for en mer detaljert gjennomgang av selskapets kapital- og risikoforhold.

ORGANISASJON OG ARBEIDSMILJØ

I SPAREBANK 1 GRUPPEN

Organisasjon

Ved utgangen av 2008 hadde SpareBank 1 Gruppen AS 207 ansatte og 201 årsverk. I SpareBank 1 Gruppen med datterselskaper var det totalt 1 381 ansatte og 1 345 årsverk. Tilsvarende tall for 2007 var henholdsvis 1 214 og 1 202. Bemanningsøkningen er i hovedsak relatert til satsingen på nye forretningsområder gjennom oppkjøp av selskaper og vekst innen spare- og pensjonsområdet i SpareBank 1 Livsforsikring.

Det var til sammen 117 medarbeidere som sluttet i løpet av 2008. Total turnover i 2008 var 9,4 prosent. Tilsvarende tall for 2007 var 8,6 prosent. Korrigert for avtalefestet førtidspensjon (AFP), alderspensjon og uførtidspensjon var konsernets turnover 6,5 prosent. I et arbeidsmarked som for største delen av 2008 var «arbeidstagers marked», må dette sies å være på et tilfredsstillende nivå.

Forretningsområdene er organisert i egne datterselskaper. Lederne for disse områdene, samt lederne for de to stabsområdene Finans og stab og Strategi og forretningsutvikling, inngår i konsernledelsen for SpareBank 1 Gruppen. Administrerende direktør for SpareBank 1 Utvikling DA leder alliansesamarbeidet som omfatter Marked, IT, HR, Informasjon og Samfunnskontakt og Alliansesamarbeidsfunksjonene.

HR-strategi

SpareBank 1 Gruppens HR-strategi bygger opp under selskapets visjon, verdier, hensikt og fremgangsfaktorer. Det overordnede målet for HR-strategien er å tilrettelegge for at SpareBank 1 Gruppen skal:

- Tiltrekke de rette medarbeiderne gjennom fokus på verdiene «nær og dyktig»
- Beholde de beste medarbeiderne gjennom ansvarliggjøring, kommunikasjon og belønning av gode prestasjoner
- Utvikle medarbeidere gjennom involvering, klare mål og oppfølging

HR-strategien følger ansettelsesyklusen til en medarbeider og inneholder rammer og retningslinjer for hvordan vi som arbeidsgiver skal forvalte og utvikle våre medarbeidere. Sentrale områder i vår HR-strategi er: kompetanseutvikling, karrieremuligheter, lønn og belønning, livsfasepolitikk, friskvern (HMS), likestilling og traineeordning.

Traineeordningen, som ble innført i 2006, ble videreført i 2007 og 2008. Det første traineekullet på åtte traineer avsluttet i 2008 sin

traineeperiode og har nå gått inn i sentrale stillinger i konsernet. SpareBank 1 Gruppen har nå syv traineer, og vil i 2009 rekruttere et nytt traineekull. Hensikten med traineeprogramet er å rekruttere fremtidige ledere og fagspesialister som i løpet av en to-års periode vil opparbeide seg breddekompetanse innen våre ulike forretningsområder.

I 2008 ble det i forbindelse med en revisjon av selskapets livsfasepolitikk besluttet å iverksette tiltak for å øke den reelle pensjonsalderen i konsernet. Dette ut fra både et økonomisk perspektiv, ved at vi reduserer behovet for rekruttering, og et kompetanseperspektiv ved at vi nyttegjør oss verdifull kompetanse lengre.

Lønnspolitikk er et annet sentralt område i HR-strategien. Det gjennomføres regelmessige analyser for å sikre at konsernet har konkurransedyktige betingelser uten å være lønnsledende. Incentivordningen med overskuddsdeling på konsernnivå og bonus på selskapsnivå ble videreført i 2008. Faktisk resultat i forhold til budsjett og måloppfyllelse i forhold til definerte kriterier, er grunnlag for eventuell utbetaling. Det ble ikke utbetalt bonus til konsernets ansatte under denne ordningen i 2008.

Arbeidsmiljø og sykefravær

Arbeidsmiljøet i selskapet vurderes til å være meget godt. Det gjennomføres årlige klimaundersøkelser i selskapet, med påfølgende oppfølging gjennom systematiske aktiviteter i organisasjonen for å rette på de svakheter som fremkommer i undersøkelsene.

SpareBank 1 Gruppen har videreført avtalen om Inkluderende Arbeidsliv og har som mål å redusere sykefraværet med 20 prosent i løpet av avtaleperioden som er fra 1. januar 2007 og ut 2009. Sykefraværet i 2008 var 4,4 prosent mot 4,5 prosent i 2007 og er med dette i det nedre sjiktet i bransjen. Det ble i løpet av 2008 gjennomført opplæring for henholdsvis ledere og verneombud i ulike temaer innen HMS. Dette ble gjort i samråd med de selskapsvise arbeidsmiljøutvalgene.

SpareBank 1 Gruppen har selskapsvise arbeidsmiljøutvalg. Dette for å sikre at det er kort vei mellom eventuelle utfordringer i arbeidsmiljøet og myndighet til å løse disse. Vernetjenesten i våre selskaper arbeider aktivt. Det er oppnevnt et sentralt AKAN-utvalg som har fokus på rusmiddelproblematikk og det er i samarbeid med politiet gjennomført opplæring av ledere og medarbeidere med tanke på forebyggende aktiviteter på dette viktige området. Samarbeidet med de ansattes organisasjoner har vært konstruktivt og bidratt positivt til driften og resultatene i 2008.

I SpareBank 1 Gruppens etiske retningslinjer er det fastsatt regler for hvordan ansatte og tillitsvalgte skal varsle dersom de får kunnskap om forhold som er i strid med blant annet lover, forskrifter eller konsernets interne regler. Det er også etablert en egen varslingsrutine.

Virksomheten i SpareBank 1 Gruppen AS er ikke av en slik art at den forurenser det ytre miljø.

Kompetanse

Felles kompetansearbeid i alliansen organiseres gjennom et kompetanseråd, som ledes av Konserndirektør HR i SpareBank 1 Gruppen AS. Kompetanserådet skal arbeide for å trekke ut synergi-effekter fra den kompetansebasen som finnes i alliansens ulike enheter, slik at alliansens samlede prestasjoner øker. En stor andel av rådets arbeid er knyttet opp mot SpareBank 1-alliansens læringsmodell. Gjennom modellen tilbys opplæring innenfor fagområdene plassering, forsikring, finansiering og betalingsformidling. I tilknytning til læringsmodellen er det utarbeidet interne sertifiseringsordninger for kunderådgivere, og et betydelig antall rådgivere er sertifisert. Det er utarbeidet en egen kompetansestrategi som skal understøtte utviklingen av en kultur med kontinuerlig læring. Dette følges opp av et felles kompetansesenter for læring i Tromsø, som skal bidra til en videreutvikling av kompetanseområdet i hele alliansen.

Fagopplæring og øvrige kompetansehevende tiltak initieres og drives hovedsakelig i det enkelte datterselskap etter behov. Det er etablert programmer for lederutvikling, som administreres felles for selskapene i SpareBank 1 Gruppen.

Likestilling

Av de ansatte i konsernet er 47 prosent kvinner og 53 prosent menn. Av kvinnene arbeider 15 prosent deltid, mens dette bare gjelder 2 prosent av mennene. I konsernledelsen er én av syv medlemmer kvinner, og i allianseledelsen er fire av syv medlemmer kvinner. I de sentrale ledergruppene i morselskapet og datterselskapene er det til sammen 19 prosent kvinner. Av åtte styremedlemmer i konsernstyret ved årsskiftet var det to kvinner, mens kvinneandelen i styrene til de største datterselskapene samlet sett var 36 prosent.

Konsernets livsfaseutvalg skal følge opp at likestillingsloven blir etterlevd i virksomheten. Utvalget har i tillegg fokus på hvordan SpareBank 1 Gruppen kan være en attraktiv arbeidsgiver for medarbeidere i ulike livsfaser. Livsfaseutvalget er et underutvalg av Samarbeidsutvalget i konsernet.

I forbindelse med videreutvikling av vårt lønns- og belønningssystem er det gjennomført en objektiv vurdering av konsernets ulike roller/stillinger. Dette for å sikre likelønn i forhold til arbeid av lik verdi.

SpareBank 1 Gruppen AS har som medlem av Finansnæringens Hovedorganisasjon deltatt i FUTURA-programmet. Dette er et utviklingsprogram som har som mål å øke kvinneandelen i rekrutteringsgrunnlaget for ledende stillinger.

Attraktiv arbeidsgiver

SpareBank 1 Gruppen opplevde en økende interesse fra unge arbeidstakere i 2008. Dette er et resultat av at konsernet har et sterkt varemerke i SpareBank 1 navnet, og at det gjennomføres aktiviteter for å markedsføre konsernet som en attraktiv arbeidsgiver på universitet og høyskoler.

SpareBank 1 Gruppen rekrutterte 170 nye medarbeidere i 2008 og hadde i den forbindelse god respons på annonserte stillinger.

Arbeidet med å fremstå som en attraktiv arbeidsgiver med både spennende karrieremuligheter og konkurransedyktige betingelser videreføres i 2009.

FREMTIDSUTSIKTER

2008 har vært preget av betydelig markedsturbulens. Risikostyring vil ha svært høy fokus i styrets løpende arbeid i 2009, som det også hadde i 2008. Fokus på risikostyring blir spesielt viktig i perioder med betydelig markedsturbulens. Det er styrets vurdering at SpareBank 1 Gruppen AS er finansielt rustet til å tåle de svingninger som vi nå opplever i kreditt- og aksjemarkedene og at man har etablert nødvendige risikostyringssystemer for å ha en løpende oppfølging av SpareBank 1 Gruppens totale risikoeksponering.

SpareBank 1 Gruppen hadde et resultatmessig svakt år i fjor, blant annet som følge av børsfall og uro i finansmarkedene. Verdensøkonomien opplevde en kraftig nedgangskonjunktur i 2008, og i en liten og åpen økonomi som den norske, gjorde svake internasjonale konjunkturer seg også gjeldende. Utsiktene for 2009 er meget usikre, men det er grunn til å anta at også inneværende år vil bli krevende hvor blant annet utviklingen i aksjemarkedet og nivået på tap på utlån vil være utslagsgivende for konsernets resultat i 2009.

Det er styrets oppfatning at SpareBank 1 Gruppen har etablert en finansiell robusthet i samtlige selskaper, slik at finansmarkedenes forventede volatilitet skal kunne håndteres på en god måte i 2009. Styret legger til grunn at SpareBank 1 Gruppen vil vise en betydelig bedring i resultatet så snart forholdene i finansmarkedene normaliseres.

Mer krevende kunder og økt konkurranse fra stadig mer profesjonelle aktører bidrar til skjerpet konkurranse i finansmarkedene. Konsekvensen blir et økt behov for å ha de mest konkurransedyktige produkter og tjenester i tillegg til de beste og mest motiverte medarbeiderne. Kompetansebygging, så vel som innovasjons- og gjennomføringskraft er derfor blant de mest sentrale suksessfaktorene for virksomhetens videre utvikling.

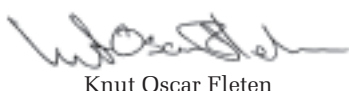
Gjennom oppkjøp av nye selskaper i 2008 har SpareBank 1 Gruppen og dens eiere vist både vilje og evne til å satse offensivt selv om den økonomiske situasjonen har vært krevende. SpareBank 1 Gruppen AS har i løpet av de siste årene totalt sett styrket sin økonomiske situasjon og finansielle handlefrihet og dermed også styrket sin mulighet til selv å styre strukturelle veivalg fremover.

Det er besluttet å gjennomføre et omfattende lønnsomhetsprogram i løpet av de kommende fem kvartaler som skal gi varig og forbedret lønnsomhet for SpareBank 1 Gruppen. En viktig del av programmet blir å oppnå en reduksjon i konsernet kostnadsbase. I dette ligger det også en gjennomgang av eksisterende portefølje av forretningsområder og produkter.

TAKK FOR INNSATSEN

De ansatte har vist sterk innsatsvilje i 2008. Det har vært et nært og godt samarbeid med de ansattes organisasjoner. Styret takker alle medarbeiderne i SpareBank 1 Gruppen for god innsats i et krevende år.

Oslo, 24. mars 2009

Knut Oscar Fleten
STYRETS LEDER

Harry Konterud
STYRETS NESTLEDER

Hans Olav Karde

Terje Vareberg

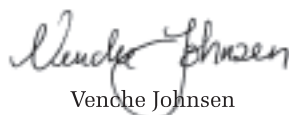
Finn Haugan

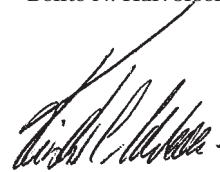
Bente N. Halvorsen

Knut Bekkevold

Venche Johnsen

Kirsten Idebøen
KONST. ADM. DIREKTØR

Kompensasjons- utvalget

Kompensasjonsutvalget ble opprettet i 2008.

Kompensasjonsutvalget består av 3 styremedlemmer: Knut Oscar Fleten (utvalgets leder), Finn Haugan og Bente Halvorsen. HR Direktør Lars Kåre Smith er utvalgets sekretær.

UTVALGETS MANDAT

Instruks for kompensasjonsutvalget i SpareBank 1 Gruppen er fastsatt av styret.

Oppsummert er utvalgets mandat å:

- Innstille til styret i saker som gjelder lønn og øvrige ansettelsesbetingelser for administrerende direktør.
- Gi råd til administrerende direktør i saken som gjelder lønn og øvrige ansettelsesbetingelser til de som rapporterer til administrerende direktør.

Det er i 2008 avholdt ett møte i utvalget.

Styret etablerte høsten 2008 et revisjonsutvalg i konsernspissen SpareBank 1 Gruppen AS. Utvalgenes medlemmer velges av og blant styrets medlemmer, og hvert utvalg består av 4 styremedlemmer, slik at hele styret er representert i begge utvalgene.

Revisjonsutvalg (styreutvalg)

Styrets leder skal som hovedregel ikke være medlem av revisjonsutvalget, men leder derimot kompensasjonsutvalget. Utvalgene bistår styret i forberedelsen av saker, men beslutninger fattes av det samlede styret. Begge utvalgene gjennomfører på eget initiativ møter, hvor administrasjonen blir invitert fra sak til sak. Ekstern revisor skal ha minst et møte med revisjonsutvalget uten administrasjonen tilstede, for øvrig inviteres også ekstern og intern revisor fra sak til sak.

Revisjonsutvalget skal sikre en betryggende behandling av den finansielle rapporteringen i konsernet, og sikre at intern kontrollen knyttet til finansiell rapportering og tilhørende områder er betryggende håndtert av administrasjonen. Revisjonsutvalgets oppgave er, på vegne av styret, å gi styret trygghet for at den finansielle informasjonen som kommuniseres er tilfredsstillende kvalitetssikret, og påse at administrasjonen har implementert nødvendige interne kontroller for å sikre kvaliteten.

Revisjonsutvalgets leder rapporterer fortløpende til styret i plenum om arbeidet i revisjonsutvalget. I den grad revisjonsutvalget finner det hensiktsmessig vil saker kunne bli løftet inn for styret for behandling. Revisjonsutvalget har holdt to møter i løpet av høsten 2008, og to møter i 2009 som er knyttet til behandling av årsoppgjøret for 2008. Nedenfor er revisjonsutvalgets overordnede fokusområder.

Økonomidirektør Brigitte Ninauve er sekretær for revisjonsutvalget. Brigitte Ninauve er utdannet siviløkonom og statsatuturisert revisor, hun jobber som økonomidirektør i SpareBank1 Gruppen AS. Hun har tidligere jobbet i Kredittilsynet i Finans og Forsikringsavdelingen, samt som revisor i Price Waterhouse Coopers.

REVISJONSUTVALGETS MEDLEMMER

Hans Olav Karde, leder

Født 1946.

Hans Olav Karde er utdannet sosialøkonom. Han har vært administrerende direktør i SpareBank 1 Nord-Norge siden 1989. Han har tidligere bl.a. vært rådmann i Tromsø og Narvik. Han er styremedlem i SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Utvikling DA.

Terje Vareberg

Født 1948.

Terje Vareberg er utdannet siviløkonom. Han har vært administrerende direktør i SpareBank 1 SR-Bank siden 2000. Før dette har han bl.a. vært visekonsernsjef i Statoil. Han er i dag styreleder i Norsk Hydro ASA, Sparebankforeningen i Norge og Sparebankforeningens Servicekontor. Han er videre styremedlem i SpareBank 1 Gruppen AS og SpareBank 1 Utvikling DA.

Steinar S. Karlsen

Født 1953.

Steinar Stegegjerde Karlsen har fagutdanning som rørlegger og har bred arbeidsbakgrunn på området. Han har også bred organisasjonsbakgrunn. Steinar S. Karlsen er hovedkasserer i Fellesforbundet, og har vært medlem av forbundsstyret siden 1988. Han er møtende varamedlem i styret i SpareBank 1 Gruppen AS, nestleder i Arbeiderbevegelsens Arbeidsgiverforening, styreleder i AS Eiendommer og varamedlem til styret i Stiftelsen Fri Fagbevegelse LO Media.

Knut Bekkevold

Født 1952.

Knut Bekkevold arbeider på heltid som hovedtillitsvalgt i SpareBank 1 Gruppen. Han er styremedlem i SpareBank 1 Gruppen og han møter som observatør i styret i SpareBank 1 Utvikling DA. Han er også styreleder i HK Finans.

REVISJONSUTVALGETS FOKUSOMRÅDER

Finansiell rapportering:

- Vurdere egnetheten av regnskapsprinsippene
- Etablere regler for informasjonsplikt
- Kvalitetssikre overgang til nye regnskapsprinsipper

Risk management og internkontroll:

- Forstå områder identifisert som nøkklerisiko (key risk)
- Vurdere effektiviteten av etablerte kontroller
- Mislighetsrisiko

Ekstern revisjon:

- Utnevne og gjenvelge revisor
- Diskutere omfanget av revisjon
- Vurdere revisors uavhengighet
- Gjennomgå vesentlige revisjonsfunn
- Kvalitetssikre revisors arbeid

Intern revisjon:

- Fastsette arbeidsoppgaver, rapporteringslinje og angi ressurser
- Diskutere omfanget av intern revisjonen
- Vurdere effektiviteten
- Følge opp anbefalinger fra intern revisjon

Eierstyring og selskapsledelse – Corporate Governance

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har vedtatt at selskapet skal følge Norsk anbefaling for eierstyring og selskapsledelse (corporate governance) av 4. desember 2007 med de forbehold som følger av at SpareBank 1 Gruppen AS har få aksjonærer, og at aksjene ikke er børsnotert eller gjenstand for regelmessig omsetning. Nedenfor følger en redegjørelse for selskapets eierstyring og selskapsledelse.

1. Redegjørelse for eierstyring og selskapsledelse

I lys av selskapets hovedstrategi er det utformet mål, strategier og verdier som selskapet skal styre etter. Virksomheten drives for øvrig i henhold til norsk lov, offentlige tillatelser og interne regler. Styret har klargjort selskapets verdigrunnlag, og i samsvar med dette fastsatt etiske retningslinjer. Det er også fastsatt egne instruksjoner for styret og administrerende direktør. En del overordnede styringsprinsipper, aksjonærrettigheter og plikter fremgår også av aksjonæravtaler.

2. Virksomhet

Selskapets formål er i vedtektene angitt på følgende måte:

«Selskapets formål er å eie aksjer i foretak som etter sine vedtekter skal tilby særlige finansielle tjenester, herunder forsikrings- og verdipapirfondstjenester. Selskapet kan også eie aksjer i selskap som skal utvikle, eie og/eller distribuere programvare- og informasjonsteknologi, markedsførings tjenester, produkter, lisenser, varemerke og andre immaterielle rettigheter, samt utøve virksomhet i tilknytning til dette.»

Selskapets mål og hovedstrategi fremgår av årsberetningen for 2008.

3. Selskapskapital og utbytte

Egenkapitalen i selskapet og konsernet tilfredsstillende de krav som følger av lov og forskrifter, og er tilpasset selskapets mål, strategi og risikoprofil.

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS fastsatte i 2007 en utbyttepolitikk som utvidet rammen for størrelsen på utbyttet sammenlignet med tidligere utbyttepolitikk, som sa at målet var å utbetale 20–40 prosent av overskudd som utbytte til eier. Ved fastleggelse av utbytte skal det legges vekt på at konsernet skal ha en tilfredsstillende kjerne- og total kapitaldekning i forhold til planlagt vekst. Det forutsettes også at den finansielle stilling for øvrig vurderes som tilfredsstillende. Utbyttepolitikken ble videreført i 2008.

Det foreligger ikke styrefullmakter til kapitalforhøyelse eller kjøp av egne aksjer.

4. Likebehandling av aksjeeiere og transaksjoner med nærstående

Selskapet har kun en aksjeklasse.

Likebehandling av aksjeeiere er sikret via vedtekter, styreinstruks, etiske retningslinjer og aksjonæravtaler. Transaksjoner med nærstående forutsettes å skje til markedsmessige vilkår.

Selskapet har ikke etablert tilbakekjøpsprogram for egne aksjer.

5. Fri omsettelighet

Aksjene i SpareBank 1 Gruppen AS er i henhold til vedtektene ikke fritt omsettelige. Ved enhver overdragelse av aksjer har de øvrige aksjonærer forkjøpsrett på ellers like vilkår.

6. Generalforsamling

SpareBank 1 Gruppen AS har en konsentrert aksjonærstruktur, og erfaringsmessig er nærmere 100 prosent av aksjene representert på generalforsamlingene. Selskapet søker å tilrettelegge og avvike generalforsamlingene i samsvar med Norsk anbefaling. De enkelte aksjonærer eller aksjonærgrupperinger er representert i selskapets styre, og derfor vil det ikke være behov for at aksjeeiere får tilgang til generalforsamlingsdokumentene minst 21 dager før generalforsamlingen skal avholdes.

7. Valgkomité

Selskapet har valgkomité, og dette er vedtektsfestet. I henhold til vedtektene skal valgkomiteen bestå av representantskapets leder og nestleder samt styrets leder. Valgkomiteen begrunner ikke sine innstillinger, og mottar ikke særskilt godtgjørelse.

8. Representantskap og styre, sammensetning og uavhengighet

Finansinstitusjoner har som hovedregel ikke bedriftsforsamling, men i mange tilfeller skal de ha representantskap. Representantskapet har i hovedsak de samme oppgaver og funksjon som bedriftsforsamling. SpareBank 1 Gruppen AS har et representantskap.

Representantskapet er sammensatt av representanter for kunder til

selskaper i konsernet, samt representanter for aksjonærene og de ansatte. Styret er sammensatt av representanter fra aksjonærene og de ansatte. Samtlige aksjonærer eller aksjonærgrupperinger er representert i styret. Representantskapet velger styrets leder. Sammensetningen er nærmere omtalt i egne avsnitt.

Selskapet har ingen enkeltpersoner som aksjonærer, og følgelig heller ingen styremedlemmer som personlig eier aksjer i selskapet.

9. Styrets arbeid

Styret utøver sitt arbeid i henhold til norsk lov, vedtekter og egne fastsatte instruksjoner og retningslinjer. Styret har også fastsatt instruks for administrerende direktør. Styret følger opp internkontrollen i samsvar med instruks fastsatt av Kredittilsynet, og har også opprettet egen internrevisjon i konsernet.

Styret kan i henhold til styreinstruksen opprette særskilte utvalg og komiteer, men kan normalt ikke delegere beslutningskompetanse til slike utvalg eller komiteer. Styret besluttet i 2008 å opprette revisjonsutvalg og kompensasjonsutvalg.

Det er valgt en nestleder til styret.

10. Risikostyring og intern kontroll

SpareBank 1 Gruppen AS er som finansinstitusjon underlagt relativt detaljerte regler for risikostyring og intern kontroll. Det gis en beskrivelse av selskapets risikostyringssystemer og interne kontroll i årsberetningen.

11. Godtgjørelse til styret

Styrets godtgjørelse fremgår av notene til årsregnskapet. Det er ikke utstedt opsjoner til styremedlemmer. Godtgjørelsen er ikke resultatavhengig.

12. Godtgjørelse til ledende ansatte

Godtgjørelse til administrerende direktør og ledende ansatte fremgår av notene til årsregnskapet. Styret har ikke fastsatt spesifikke retningslinjer for godtgjørelser til ledende ansatte. Opplysninger om bonusordninger for administrerende direktør og ledende ansatte er også gitt i note til regnskapet. Det er ikke etablert opsjonsordninger i selskapet.

13. Informasjon og kommunikasjon

Selskapet tilstreber en åpen informasjonspolitikk overfor markedet. Styret har for øvrig ikke fastsatt detaljerte retningslinjer for rapportering av informasjon. Selskapet publiserer ingen finansiell kalender for viktige fremtidige hendelser, men praktiserer så langt som mulig å legge frem delårsrapporter sammen med den første region-banken i SpareBank 1-alliansen som fremlegger dette. Pressemeldinger legges ut på selskapets nettsider. Årsrapporten

presenteres på internett etter avholdt generalforsamling. Kontakt med og mellom aksjeeierne er på enkelte områder også regulert av aksjonæravtaler.

14. Overtakelse

Norsk anbefalings regler på dette området er lite aktuelle for SpareBank 1 Gruppen AS.

15. Revisor

Revisor er omtalt i eget avsnitt. Styret har ikke fastsatt retningslinjer for ledelsens adgang til å benytte ekstern revisor til andre tjenester enn revisjon. Revisors rådgivningsvirksomhet er imidlertid som det fremgår av notene til årsregnskapet på beskjedent nivå.

Styret har avholdt ett møte med revisor uten at administrerende direktør eller andre fra den daglige ledelse var til stede.

SPAREBANK 1 GRUPPEN – LOVPÅLAGTE ORGANER

Generalforsamlingen

Gjennom generalforsamlingen utøver aksjonærene den øverste myndighet i SpareBank 1 Gruppen AS. Den behandler saker i henhold til norsk lov og selskapets vedtekter. Generalforsamlingen velger medlemmer til representantskap og kontrollkomité samt ekstern revisor.

Representantskapet

Det ble i 2005 opprettet identisk representantskap med 15 medlemmer for selskapene SpareBank 1 Gruppen AS, SpareBank 1 Livsforsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS og Bank 1 Oslo AS. Representantskapet består av ti aksjonærvalgte medlemmer, fire medlemmer valgt av de ansatte og ett medlem valgt av de ansatte i alliansebankene. De aksjonærvalgte representantene består av tillitsvalgte i eierbankene og LO, samt representanter for kunder til selskaper i konsernet. Disse representerer forskjellige geografiske regioner og kundegruppene i konsernet. Alle aksjonærgrupper er representert i representantskapet. Representantskapet behandler saker i henhold til lov og selskapets vedtekter. Representantskapet velger selskapets styre, og fastsetter styrets godtgjørelse.

Valgkomité

Selskapet har en vedtektsfestet valgkomité bestående av representantskapets leder og nestleder samt styrets leder. Valgkomiteen innstiller på medlemmer til representantskap, styre og kontrollkomité. Valgkomiteen behandler og fremmer forslag til godtgjørelser for medlemmene av de samme organer.

Styret

Selskapets styre består av åtte medlemmer, og av disse representerer

seks medlemmer aksjonærene og to medlemmer de ansatte. LO har i tillegg ett møtende varamedlem. Alle aksjonærer og aksjonærgrupper er representert i styret. De ansatte velger en representant, og de ansatte i SpareBank 1-bankene har en vedtektsfestet rett til å velge ett styremedlem og ett møtende varamedlem. Konsernstyret har ingen uavhengige medlemmer. Styrene i datterselskapene, som står for den primære forretningsdriften i konsernet, er imidlertid alle bredt sammensatt med representanter fra SpareBank 1-bankene, LO og de ansatte, så vel som med eksterne styremedlemmer uten spesiell tilknytning til SpareBank 1. Styret har det overordnede ansvaret for forvaltningen og organiseringen av virksomheten i selskapet. Styret fastsetter planer og retningslinjer for virksomheten, og fører tilsyn med den daglige ledelse. Styret ansetter administrerende direktør. Styret avgir årsrapport og årsregnskap. Styret evaluerer årlig sin egen innsats og arbeidsform. Godtgjørelsen til styret anses å reflektere ansvar, kompetanse og tidsbruk.

Kontrollkomiteen

Kontrollkomiteen består av fem medlemmer. Konsernet har identiske kontrollkomiteer for de selskapene i konsernet som er pliktig til å ha kontrollkomité. Komiteen skal føre tilsyn med at de enkelte selskapene og konsernet utfører sin virksomhet på en hensiktsmessig og betryggende måte i samsvar med lover, forskrifter og retningslinjer. Komiteen skal også føre tilsyn med at styret og daglig leder har tilstrekkelig tilsyn og kontroll med datterselskapene.

Intern revisor

SpareBank 1 Gruppen er som finanskonsern pålagt å ha egen internrevisjon. En har valgt å sette dette ut til Ernst & Young. Selskapet har imidlertid også egne ansatte som er faglig underlagt Ernst & Young. Internrevisjonen rapporterer til styret, som også godkjenner arbeidsplaner og budsjetter. Internrevisjonen deltar på kontrollkomiteens møter.

Ekstern revisor

Som ekstern revisor er valgt PricewaterhouseCoopers DA. Revisor avgir årlig uttalelse til representantskap og generalforsamling, og møter flere ganger i året i styret og kontrollkomité. Revisor utfører sitt arbeid i samsvar med god revisjonsskikk og anerkjente revisjonsstandarder.

DAGLIG LEDELSE

Administrerende direktør

Administrerende direktør er ansvarlig for den daglige ledelsen av selskapet i samsvar med lovgivning, forskrifter, interne retningslinjer og stillingsbeskrivelse fastsatt av styret. Administrerende direktør er ansvarlig for konsernets resultater, og skal sørge for at selskapets

og alliansens visjon, forretningside og verdigrunnlag er kjent i organisasjonen og danner grunnlag for den resultatskapende og forvaltningsmessige virksomhet. Administrerende direktør skal videre sørge for at virksomheten på en hensiktsmessig måte planlegges strategisk og operativt, og at planer er overensstemmende med overordnet strategi og mål. Administrerende direktør skal sørge for at organisasjonen utvikler kompetanse, service- og kvalitetsegenskaper som muliggjør oppfyllelsen av dette. Administrerende direktør må også sørge for kvalitetssikring og intern kontroll, og at det er etablert tilstrekkelige retningslinjer og instruksjoner, samt at de ansatte har tilfredsstillende arbeidsforhold.

Konsernledelse

Konsernledelsen består av administrerende direktør i SpareBank 1 Gruppen AS og de administrerende direktørene i de fire største datterselskapene, samt konserndirektør for Finans og stab, og konserndirektør Strategi, analyse og risikostyring i morselskapet. Den løpende virksomheten i konsernet koordineres gjennom ukentlige møter i konsernledelsen. Administrerende direktør rapporterer til selskapets styre.

Forholdet morselskap-datterselskap

Datterselskapene har egne styrever. Administrerende direktør i morselskapet er styreleder i de største datterselskapene i konsernet. Morselskapets hovedoppgave er å utøve eierskap gjennom å gi datterselskapene klare føringer til strategisk retning, lønnsomhetskrav, risiko knyttet til virksomheten og ønsket fremtidig vekst. Rammene for mulig kapitaltilførsel eller datterselskapenes muligheter til å holde overskudd tilbake er også viktige føringer som skal gis fra eier. I styringen av SpareBank 1 Gruppen vil en så langt som mulig forsøke å ta ut stordriftsfordeler gjennom sentralisering av felles oppgaver. Det er imidlertid et viktig prinsipp at datterselskapene selv skal ha betydelig innflytelse over hvordan disse oppgaver utføres og hvilken belastning som selskapene påføres fra slike funksjoner. Det vil derfor være viktig for datterselskapene å ha anledning til årlig å benchmarke kostnadsbelastningen.

Regnskap og noter

Resultatregnskap for SpareBank 1 Gruppen

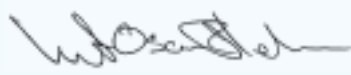
Morselskap			Konsern		
2008	2007	NOK 1 000	Note	2008	2007
-	-	Brutto premieinntekter forsikring		7 527 219	8 698 340
-	-	- avgitt reassuransse		547 026	354 909
-	-	Netto premieinntekter forsikring	7	6 980 193	8 343 431
38 652	20 062	Renteinntekter		1 479 838	1 097 753
106 419	70 253	Rentekostnader		1 254 228	786 837
-67 767	-50 191	Netto renteinntekter	9	225 610	310 916
-	-	Provisjonsinntekter		902 669	1 240 239
-	-	Provisjonskostnader		858 383	930 598
-	-	Netto provisjonsinntekter	8	44 286	309 641
-	-	Netto inntekter fra finansielle eiendeler til virkelig verdi	9	-2 476 165	536 839
21 088	4 037	Netto inntekter fra finansielle eiendeler tilgjengelig for salg	9	51 002	7 799
-	-	Netto inntekter fra obligasjoner til amortisert kost	9	-142 652	-
-	-	Netto inntekter fra obligasjoner holde-til-forfall	9	296 258	229 677
-	-	Netto inntekter investeringseiendommer	10	300 958	518 607
1 099 244	465 967	Utbytte og konsernbidrag fra datterselskaper		-	-
330	60	Andre inntekter	11	149 046	107 283
1 052 895	419 873	Sum inntekter		5 428 534	10 364 193
-	-	Forsikringsytelser og erstatninger		4 564 083	7 830 712
-	-	Reassurandørens andel av erstatninger		-455 743	-320 163
-	-	Til/(fra) kursreguleringsfond i livsforsikring		-336 076	-356 001
-	-	Midler tilført forsikringskunder i livsforsikring		-	210 985
-	-	Avsetning til tilleggsavsetninger		-	160 000
-	-	Tap på utlån, garantier mv	32	65 057	-9 879
18 283	33 832	Driftskostnader	12	1 766 318	1 608 315
29 115	25 391	Avskrivninger og nedskrivninger	16, 19	544 967	102 654
763	1 689	Andre kostnader		31 120	15 117
48 161	60 912	Sum kostnader		6 179 726	9 241 740
1 004 734	358 961	Driftsresultat		-751 192	1 122 453
55 081	73 062	Andel av resultat fra tilknyttede selskaper og felleskontrollert virksomhet regnskapsført etter egenkapitalmetoden	18	19 636	57 313
1 059 815	432 023	Resultat av ordinær virksomhet før skattekostnad		-731 557	1 179 766
162 057	71 632	Skattekostnad	53	126 183	-39 222
897 757	360 392	Årsresultat etter skatt		-857 740	1 218 988
		Majoritetens andel av resultatet		-858 000	1 218 494
		Minoritetens andel av resultatet		260	494
		Resultat per aksje i hele kroner		-549	780
		Utvannet resultat per aksje i hele kroner		-549	780

Balanse for SpareBank 1 Gruppen

Morselskap			Konsern		
31.12.08	31.12.07	NOK 1 000	Note	31.12.08	31.12.07
EIENDELER					
98 264	189 449	Eiendel ved utsatt skatt	53	82 753	110 478
-	-	Goodwill	5, 15, 56	703 988	621 174
-	-	Andre immaterielle eiendeler	16	113 819	364 847
4 744 444	3 855 065	Investering i datterselskaper	17	-	-
119 968	119 968	Investering i tilknyttet selskap og felleskontrollert selskap	18	192 756	194 927
78 282	68 672	Eiendom, anlegg og utstyr	19	520 961	499 676
-	-	Fordring på reassurandør	43	1 099 962	967 927
-	-	Fordring på forsikringstaker	44	1 086 763	940 158
145 230	152 128	Andre eiendeler	20	285 152	886 070
-	-	Investeringseiendommer	30	4 660 949	4 516 620
-	-	Obligasjoner holdt til forfall	21, 28, 29, 34	5 140 440	4 423 206
-	-	Obligasjoner til amortisert kost	21, 28, 29, 34	792 286	-
153	35 672	Verdipapirer – tilgjengelig for salg	21, 27, 29, 34	30 349	121 472
300 000	200 000	Utlån til kunder og fordringer på kredittinstitusjoner	21, 29, 31, 34, 36	20 250 569	17 805 502
-	-	Verdipapirer – holdt for handelsformål	21, 22, 23, 24, 29, 34	18 962 216	21 308 540
-	-	Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultat	21, 25, 29, 34	134 223	81 649
-	-	Finansielle derivater	21, 26 29	191 477	64 529
752 377	102 691	Bankinnskudd og kontanter	21, 29	2 151 847	1 364 648
6 238 718	4 723 645	SUM EIENDELER		56 400 511	54 271 423
EGENKAPITAL OG GJELD					
1 809 496	1 809 496	Innskutt egenkapital		1 809 496	1 809 496
924 000	-	Vedtatt innskutt egenkapital, ikke registrert		924 000	-
1 375 944	955 218	Opptjent egenkapital		2 211 791	3 661 246
-	-	Verdireguleringsfond		66 048	68 486
-	-	Minoritetsinteresser		42 825	1 791
4 109 440	2 764 714	Sum egenkapital	14	5 054 160	5 541 019
683 000	683 000	Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjoner	21, 35, 40	1 333 000	1 333 000
-	-	Kursreguleringsfond		-	310 727
-	-	Forsikringsmessige avsetninger i livsforsikring	45	18 892 333	20 289 026
-	-	Premie og erstatningsavsetninger i skadeforsikring	46	6 538 701	6 290 192
90 488	54 129	Netto pensjonsforpliktelser	51	478 343	304 691
-	-	Forpliktelse ved utsatt skatt	53	-	-
-	-	Betalbar skatt	53	32 881	53 034
500 000	500 000	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	21, 35, 41	5 961 248	4 069 427
-	-	Gjeld vedrørende gjenforsikring	47	83 688	57 780
-	-	Finansielle derivater	21, 26, 29	236 590	41 771
355 789	150 856	Andre forpliktelser	54	796 669	918 286
-	883	Avsetninger	55	-	883
500 000	570 063	Innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	21, 35, 39	16 992 899	15 061 586
6 238 718	4 723 645	SUM EGENKAPITAL OG GJELD		56 400 511	54 271 423

Sammenligningstall for 31.12.2007 er omarbeidet som følge av prinsippendringer

Oslo, 24. mars 2009

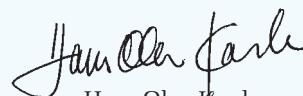
Knud Oscar Fleten

STYRETS LEDER

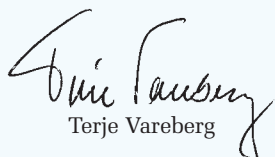

Harry Konterud

STYRETS NESTLEDER

Hans Olav Karde

Terje Vareberg

Finn Haugan

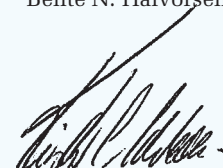
Bente N. Halvorsen

Knut Bekkevold

Venche Johnsen

Kirsten Idebøen

KONST. ADM. DIREKTØR

Kontantstrømpstilling

Morselskapet			Konsernet		
2008	2007	NOK 1 000	Note	2008	2007
KONTANTSTRØMMER FRA OPERASJONELLE AKTIVITETER					
1 059 815	432 025	Resultat før skattekostnad		-731 817	1 168 073
-162 057	-71 632	Periodens skatt		-126 183	42 496
38 652	20 062	Renteinntekter		1 479 838	1 097 753
-106 419	-70 253	Rentekostnader		-1 254 228	-786 837
104 126	50 191	Poster klassifisert som investerings- eller finansieringsaktiviteter		-1 458 911	1 136 010
275 103	-644 263	Endring i andre tidsavgrensingsposter		575 677	-187 855
1 209 220	-283 870	Netto kontantstrøm fra operasjonelle aktiviteter		-1 515 624	2 469 640
KONTANTSTRØMMER FRA INVESTERINGSAKTIVITETER					
-	-	Netto økning fordring på reassurandør		-132 035	-32 441
-	-	Netto reduksjon fordring på reassurandør		-	-
-	-	Netto økning av lån til kunder		-2 445 067	-2 104 952
-	-	Netto reduksjon av utlån til kunder		-	-
-100 000	-	Netto økning av verdipapirer til virkelig verdi		-	-2 297 786
-	-	Netto reduksjon av verdipapirer til virkelig verdi		2 166 802	-
-	-	Netto økning av verdipapirer som holdes til forfall		-1 509 520	-155 879
-	-	Netto reduksjon av verdipapirer som holdes til forfall		-	-
-889 379	-	Netto økning av verdipapirer tilgjengelig for salg		-	-11 786
35 519	8 466	Netto reduksjon av verdipapirer tilgjengelig for salg		91 123	-
-	-	Netto økning av investeringseiendommer		-144 329	-340 201
-	-	Netto reduksjon av investeringseiendommer		-	-
-9 610	-11 369	Netto økning av egne eiendom anlegg og utstyr		-21 285	-41 192
-	-	Netto reduksjon av egne eiendom anlegg og utstyr		-	-
-963 470	-2 903	Netto kontantstrøm fra investeringsaktiviteter		-1 994 311	-4 984 237
KONTANTSTRØMMER FRA FINANSIERINGSAKTIVITETER					
-	-	Innbetalinger av ansvarlig lånekapital		-	-
-	-	Utbetalinger ved tilbakebetalinger av ansvarlig lånekapital		-	-50 000
-	-	Netto tilbakebetaling av gjeld til kredittinstitusjoner		-	-
924 000	-	Innbetalinger av ny egenkapital		924 000	-
-450 000	-100 000	Utbetaling av eksternt utbytte		-450 000	-100 000
-	-	Innbetalinger av konsernbidrag		-	-
-	-	Netto økning av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		1 891 821	521 171
-	-	Netto reduksjon av gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer		-	-
-	411 216	Netto økning fra innskudd og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner		1 931 314	2 460 070
-70 063	-	Netto reduksjon av innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner		-	-
403 937	311 216	Netto kontantstrømmer fra finansieringsaktiviteter		4 297 135	2 831 241
649 687	24 443	Netto kontantstrøm for perioden		787 200	316 644
102 691	78 248	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter 01.01.		1 364 648	1 048 003
752 377	102 691	Beholdning av kontanter og kontantekvivalenter 31.12.	21 og 29	2 151 847	1 364 648

Konsolidert oppstilling over regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer

NOK 1 000	2008			2007		
	Før skatt	Skatt	Etter skatt	Før skatt	Skatt	Etter skatt
Konsern						
Administrasjonsavsetning	-15 261	4 273	-10 988	-	-	-
Naturskadeavsetning	-55 320	15 490	-39 831	-	-	-
Garantiaavsetning	-6 191	1 734	-4 458	4 613	1 292	3 321
Reassuranse	3 153	-883	2 270	-	-	-
Risikoutjevningfond	-	-	-	-	-	-
Estimatavvik i pensjonsavtalen	-236 614	66 252	-170 362	12 761	3 573	9 188
Omregningsdifferanse	-	-	-	-	-	-
Revaluering eiendom	3 624	-1 015	2 609	22 272	6 236	16 035
Netto inntekter/kostnader (-) ført direkte i egenkapitalen	-306 610	85 851	-220 759	39 645	11 101	28 545
Resultat fra resultatregnskapet	-731 557	-126 183	-857 740	1 168 074	-42 496	1 210 570
Totalt regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer	-1 038 167	-40 332	-1 078 499	1 207 719	-31 395	1 239 115
Morselskapet						
Estimatavvik i pensjonsavtalen	-37 542	10 512	-27 030	1 601	-448	1 153
Netto inntekter/kostnader (-) ført direkte i egenkapitalen	-37 542	10 512	-27 030	1 601	-448	1 153
Resultat fra resultatregnskapet	1 059 815	-162 057	897 758	432 023	-71 632	360 391
Totalt regnskapsførte inntekter, kostnader og verdiendringer	1 022 273	-151 545	870 728	433 624	-72 080	361 544

Noter til regnskapet

NOTE 1 – GENERELL INFORMASJON

SpareBank 1 Gruppen konsern består av morselskapet SpareBank 1 Gruppen AS samt de heleide datterselskapene; ODIN Forvaltning AS, Bank 1 Oslo AS, Eiendomsmedler 1 Oslo Akershus AS, SpareBank 1 Livsforsikring AS, SpareBank 1 Skadeforsikring AS, SpareBank 1 Medlemskort AS, Sparebankutvikling AS og SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS. Actor Fordringsforvaltning AS eies 90 prosent. I løpet av 2008 har SpareBank 1 Gruppen AS inngått avtale om erverv av 100 prosent av aksjene i Glitnir Factoring AS og Sparebanken Factoring AS. Glitnir Factoring AS fusjonerer inn i Sparebanken Factoring AS og vil sammen med Actor Fordringsforvaltning AS og SpareBank 1 LTO AS inngå som datterselskap i det nystiftede SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS. Sammen med ervervet av 75 prosent av aksjene i Argo Secuirities AS utgjør dette konsernets erverv av aksjer i 2008.

SpareBank 1 Boligkreditt AS eies av Bank 1 Oslo AS med 5,60 prosent, og inkluderes i konsernet som et tilknyttet selskap (TS) etter egenkapitalmetoden. First Securities AS og SpareBank 1 Utvikling DA behandles også etter egenkapitalmetoden, og konsernets eierandel er på henholdsvis 24,50 og 17,74 prosent.

SpareBank 1 Gruppen AS er registrert i Tromsø. Hovedkontoret for SpareBank 1 Gruppen AS ligger i Hammersborggate 2 i Oslo.

Konsernets hovedvirksomhet er salg av liv- og skadeforsikringsprodukter, fondsforvaltning og bankvirksomhet. Konsernets primærmarked er Norge.

Konsernregnskapet er endelig godkjent av generalforsamlingen og representantskapet den 30. april 2009. Generalforsamlingen er konsernets øverste organ.

NOTE 2 – REGNSKAPSPRINSIPPER

Grunnlaget for utarbeidelse av det konsoliderte årsregnskapet
Konsernregnskapet og morselskapets regnskap 2008 for SpareBank 1 Gruppen er satt opp i overensstemmelse med «International Financial

Reporting Standards» (IFRS). Dette omfatter også tolkninger fra Den internasjonale tolkningskomité for finansiell rapportering (IFRIC) og dens forgjenger, Den faste tolkningskomité (SIC).

Målegrunnlaget for konsernregnskapet er modifisert historisk kost med følgende poster ført til virkelig verdi: Investerings eiendommer og egne bygg, finansielle derivater, finansielle eiendeler og finansielle forpliktelse regnskapsført til virkelig verdi med verdiendringer over resultatet og finansielle eiendeler klassifisert som tilgjengelig for salg. Utarbeidelsen av regnskaper i samsvar med IFRS krever bruk av estimater. Videre krever anvendelse av konsernets regnskapsprinsipper at ledelsen må utøve skjønn. Områder som i høy grad inneholder slike skjønnsmessige vurderinger eller høy grad av kompleksitet, eller områder hvor forutsetninger og estimater er vesentlige for konsernregnskapet, er beskrevet i note 4.

Regnskapet er avlagt basert på IFRS standarder og fortolkninger obligatoriske for årsregnskap som avlegges pr 31.12.2008.

Utstedte, ikke ikrafttrådte standarder

Følgende standard er ikke implementert i årsregnskapet 2008: Følgende fortolkninger til eksisterende standarder er offentliggjort og vil være obligatoriske for årsregnskap som begynner 1. januar 2008 eller senere, men ledelsen har vurdert at disse ikke er relevante for selskapet og konsernet:

- IFRIC 11 «IFRS 2 - Group and treasury share transactions» (Ikrafttredelse fra 1. mars 2007)
- IFRIC 14 «IAS 19 - The limit on a defined benefit asset, minimum funding requirements and their interaction» (ikrafttredelse fra 1. januar 2008)

Følgende standarder, endringer og fortolkninger til eksisterende standarder er offentliggjort og vil være obligatoriske for årsregnskap som begynner 1. januar 2009 eller senere, men uten at konsernet har valgt tidlig anvendelse:

- IFRS 8 «Operating segments» (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). IFRS 8 erstatter IAS 14 og samordner segmentrapportering med kravene i US standarden SFAS 131, «disclosures about segments of an enterprise and related information». Den nye standarden krever at

presentert segmentinformasjon er basert på ledelsens tilnærming til segmentinformasjon i intern rapportering. SpareBank 1 Gruppen vil benytte IFRS 8 fra 1. januar 2009. Standarden forventes ikke å påvirke selskaps- eller konsernregnskapet.

- IAS 23 (endret), Borrowing costs (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen krever at en enhet skal balanseføre alle lånekostnader i den grad de er direkte henførbare til anskaffelse, bygging eller produksjon av en kvalifiserende eiendel (en eiendel det tar betydelig tid å ferdigstille for bruk eller salg) som en del av anskaffelseskost på eiendelen. Valgmuligheten til umiddelbar resultatføring av slike lånekostnader vil bortfalle. Konsernet vil anvende IAS 23 (endret) fra 1. januar 2009 med tilbakevirkende kraft, men endringen er per i dag ikke relevant da konsernet ikke har kvalifiserende eiendeler.
- IAS 1 (revidert), Presentation of financial statements (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Den reviderte standarden vil forby presentasjon av inntekts- og kostnadsposter (dvs. endring i egenkapital som ikke er relatert til eierne) i endringer i egenkapital og krever at endringer i egenkapital som ikke er relatert til eierne blir presentert separat fra transaksjoner med eierne. Alle ikke eierrelaterte endringer i egenkapitalen skal presenteres i et resultatregnskap, men enheter kan velge å presentere ett resultatregnskap (resultatregnskapet «comprehensive income») eller to oversikter (resultatregnskapet og andre egenkapitalbevegelser). Når enheter endrer eller reklassifiserer sammenligningsinformasjon, må de også presentere en endret inngående balanse for sammenligningsperiodene i tillegg til nåværende krav om å presentere utgående balanser for aktuell periode og sammenligningsperioder. Konsernet vil anvende IAS 1 (revidert) fra 1. januar 2009. Det er sannsynlig at resultatregnskapet og andre egenkapitalbevegelser vil bli presentert som resultatregnskap.
- IFRS 2 (endret), Share-based payment (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringene i standarden er knyttet til opptjeningsbetingelser og kanselleringer. Endringene klagjør at opptjeningsbetingelser er begrenset til tjenestebetingelser og inntjeningsbetingelser. Andre betingelser ved aksjebasert betaling er ikke opptjeningsbetingelser. Disse andre betingelsene skal inkluderes i virkelig verdi på tildelingstidspunktet for transaksjoner med ansatte og andre som leverer lignende tjenester, og skal ikke påvirke antallet tildelinger som forventes innløst eller verdsettelsen av disse etter tildelingstidspunktet. Alle kanselleringer, enten utført av enheten eller av andre parter, skal følge samme behandling regnskapsmessig. Konsernet vil anvende IFRS 2 (endret) fra 1. januar 2009. Det er ikke forventet at standarden vil ha vesentlig innvirkning på konsernregnskapet.
- IAS 32 (endret), Financial instruments: Presentation og IAS 1 (endret), Presentation of financial statements – Puttable financial instruments and obligations arising on liquidation (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). De endrede standardene krever at enheter klassifiserer finansielle instrumenter med innløsningsrett og instrumenter, eller komponenter av instrumenter, som pålegger en enhet forpliktelse til å levere en forholdsmessig andel av enhetens netto eiendeler til en annen part kun ved likvidasjon, som egenkapital, forutsatt at de finansielle instrumentene har bestemte kjennetegn og innfrir spesifikke betingelser. Konsernet vil anvende IAS 32 (endret) og IAS 1 (endret) fra 1. januar 2009. Det er ikke forventet at standardene vil ha vesentlig innvirkning på konsernregnskapet.
- IFRS 1 (endret), First time adoption of IFRS og IAS 27 (endret), Consolidated and separate financial statements (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). De endrede standardene tillater at førstegangs-anvendere av IFRS kan benytte virkelig verdi eller balanseført verdi under tidligere regnskapsprinsipper som estimert anskaffelseskost for å måle kostprisen for investeringer i datterselskap, felleskontrollerte virksomheter og tilknyttede selskaper i selskapsregnskapet. Endringene fjerner også definisjonen av kostmetoden i IAS 27 og erstatter den med et krav om å presentere utbytte som inntekt i selskapsregnskapet til investoren. Konsernet vil anvende IFRS 1 (endret) fra 1. januar 2009 siden alle datterselskapene i konsernet vil gå over til IFRS. Endringen vil ikke ha innvirkning på konsernregnskapet.
- IAS 27 (revidert), Consolidated and separate financial statements, (ikrafttredelse fra 1. juli 2009). Den reviderte standarden krever at effekten av alle transaksjoner med ikke-kontrollerende interesser skal føres i egenkapitalen hvis det ikke er endring i kontroll og disse transaksjonene ikke lenger vil resultere i goodwill eller gevinst eller tap. Denne standarden spesifiserer også regnskapsførselen når kontroll opphører. Enhver gjenværende interesse i enheten blir målt til virkelig verdi, og gevinst eller tap blir resultatført. Konsernet

vil anvende IAS 27 (revidert) fremadrettet fra 1. januar 2010 for transaksjoner med ikke-kontrollerende interesser.

- IFRS 3 (revidert), Business combinations (ikrafttredelse fra 1. juli 2009). Den reviderte standarden fortsetter å benytte oppkjøpsmetoden for virksomhetssammenslutninger, men med noen vesentlige endringer. For eksempel skal alle vederlag ved kjøp av virksomhet regnskapsføres til virkelig verdi på oppkjøpstidspunktet. Betingede vederlag klassifiseres normalt som gjeld og etterfølgende verdiendringer resultatføres. Det er konsernets valg fra oppkjøp til oppkjøp om en skal måle eventuelle ikke-kontrollerende interesser i det oppkjøpte selskapet til virkelig verdi eller kun til ikke-kontrollerende interessers andel av nettoeiendelene i det overtatte selskap. Alle transaksjonskostnader skal kostnadsføres. Konsernet vil anvende IFRS 3 (Revised) fremadrettet for alle virksomhetssammenslutninger fra 1. januar 2010.
- IFRS 5 (endret), Non-current assets held-for-sale and discontinued operations (og følgeendringer i IFRS 1, First-time adoption) (ikrafttredelse fra 1. juli 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008. Endringen klagjør at alle eiendeler og forpliktelser til et datterselskap skal klassifiseres som holdt for salg hvis et salg av deler av investeringen resulterer i tap av kontroll. Relevant tilleggsinformasjon skal gis for datterselskapet hvis definisjonen for avvirket virksomhet blir oppfylt. En følgeendring i IFRS 1 sier at disse endringene skal anvendes fremadrettet fra tidspunktet for overgang til IFRS. Konsernet vil anvende IFRS 5 (endret) fremadrettet for alle salg av deler av eierandeler i datterselskap fra 1. januar 2010.
- IAS 23 (endret), Borrowing costs (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008. Definisjonen av lånekostnader har blitt endret slik at rentekostnader skal kalkuleres ved hjelp av effektiv-rentemetoden som definert i IAS 39, Financial instruments: Recognition and measurement. Dette vil eliminere den inkonsistente terminologibruken mellom IAS 39 og IAS 23. Konsernet vil anvende IAS 23 (endret) fremadrettet for balanseføring av renteutgifter knyttet til kvalifiserende eiendeler fra 1. januar 2009.
- IAS 28 (endret), Investments in associates (og følgeendringer i IAS 32, Financial instruments: Presentation, og IFRS 7, Financial instruments: Disclosures (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008. En investering i et tilknyttet foretak skal behandles som en separat eiendel i forbindelse med test for nedskrivning. En nedskrivning skal ikke allokere til spesifikke eiendeler innenfor investeringen, eksempelvis goodwill. Reversering av nedskrivning blir resultatført som en justering av balanseført verdi av investeringen i den grad gjenvinnbart beløp av investeringen øker. Konsernet vil anvende IAS 28 (endret) ved test for nedskrivning relatert til investeringer i tilknyttede selskaper og enhver nedskrivning fra 1. januar 2009.
- IAS 36 (endret), Impairment of assets (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008. Når virkelig verdi minus salgsutgifter er kalkulert ved hjelp av diskonterte kontantstrømmer, skal det gis tilleggsopplysninger tilsvarende de som skal gis ved beregning av bruksverdi. Konsernet vil anvende IAS 36 (endret) og vil hvis nødvendig gi de obligatoriske tilleggsopplysningene ved test for nedskrivning fra 1. januar 2009.
- IAS 38 (endret), Intangible assets (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008. En forskuddsbetaling kan kun bli balanseført hvis betalingen er utført på forskudd for å oppnå en rettighet til en vare eller mottak av en tjeneste. Dette betyr at en utgift for ordrekataloger vil bli resultatført når konsernet har tilgang til katalogene, og ikke når katalogene er distribuert til kundene (som er konsernets nåværende regnskapsprinsipp).
- IAS 19 (endret), Employee benefits (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008.
 - Endringen klagjør at en planendring som medfører en endring i hvorvidt et pensjonsløfte blir påvirket av fremtidige lønnsøkninger er en avkortning, mens en endring som endrer pensjon som tilskrives tidligere perioders tjenester medfører en negativ kostnad ved tidligere perioders pensjonsopptjening hvis den resulterer i en reduksjon i nåverdien av ytelsesbasert pensjonsforpliktelse.
 - Definisjonen av avkastning på pensjonsmidler er blitt endret til å

stadfeste at administrasjonskostnader i planordningen blir trukket fra i beregningen av avkastning av pensjonsmidler kun i den utstrekning slike kostnader har vært ekskludert fra måling av den ytelsesbaserte pensjonsforpliktelsen.

- Forskjellen mellom kortsiktige og langsiktige ytelser til ansatte vil bli basert på om ytelsene forfaller til oppgjør før eller etter 12 måneder etter at ansatte tjenesten er ytt.
- IAS 37 Provisions, contingent liabilities and contingent assets, krever at betingede forpliktelser skal opplyses om i note, og ikke balanseføres. IAS 19 er blitt endret for å bli konsistent. Konsernet vil anvende IAS 19 (endret) fra 1. januar 2009.
- IAS 39 (endret), Financial instruments: Recognition and measurement (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008. Konsernet vil anvende IAS 39 (endret) fra 1. januar 2009. Det er ikke forventet at endringen vil påvirke konsernregnskapet.
- IAS 1 (endret), Presentation of financial statements (ikrafttredelse fra 1. januar 2009). Endringen er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008. Endringen klargjør at det ikke er en direkte sammenheng mellom klassifiseringen som holdt for handelsformål (del av kategorien til virkelig verdi over resultatet) i henhold til IAS 39, Financial instruments: Recognition and measurement og kategorisering som kortsiktige eller langsiktige poster. Konsernet vil anvende IAS 1 (endret) fra 1. januar 2009. Det er ikke forventet at endringen vil påvirke konsernregnskapet.
- Det er innført en rekke endringer i IFRS 7, Financial instruments: Disclosures, IAS 8, Accounting policies, changes in accounting estimates and errors, IAS 10, Events after the reporting period, IAS 18, Revenue and IAS 34, Interim financial reporting, som er en del av IASB's årlige forbedringsprosjekt som ble publisert i mai 2008 (ikke adressert over). Disse endringene vil sannsynligvis ikke påvirke konsernregnskapet og har derfor ikke blitt analysert i detalj.
- IFRIC 16, Hedges of a net investment in a foreign operation (ikrafttredelse fra 1. oktober 2008). IFRIC 16 klargjør regnskapsmessig behandling av sikring av nettoinvestering. Denne inkluderer det faktum at sikring av nettoinvesteringer relaterer seg til forskjellig funksjonell valuta og ikke presentasjonsvaluta, samt at sikringsinstrumenter kan eies hvor som helst i konsernet (men ikke i nettoinvesteringen som sikres). Kravet i IAS 21, "The effects of changes in foreign exchange rates", gjelder for sikringsobjektet. Disse endringene vil sannsynligvis ikke påvirke konsernregnskapet og har derfor ikke blitt analysert i detalj.
- IASB vedtok i oktober endringer i IAS 39 Finansielle instrumenter. Disse ble godkjent av EU i samme måned. IAS 39 tillater nå omklassifisering av visse finansielle eiendeler i kategoriene «til virkelig verdi med verdiendring over resultat» og «tilgjengelig for salg» til andre kategorier av finansielle eiendeler. For å kunne omklassifisere finansielle eiendeler etter ny standard må det foreligge en spesiell omstendighet. Situasjonen som har oppstått i kreditmarkedene har IASB uttalt kan oppfattes som en slik omstendighet. Reklassifisering kunne gjøres med regnskapsmessig virkning fra 1. juli 2008. SpareBank1 Gruppen har ikke reklassifisert finansielle eiendeler.

Presentasjonsvaluta

Presentasjonsvalutaen er norske kroner (NOK), som også er funksjonell valuta for selskapene i SpareBank 1 Gruppen konsern (SpareBank 1 Gruppen). Datterselskapet ODIN Fondsforvaltning AS har en svensk filial samt et finsk datterselskap som benytter lokal valuta. Alle beløp er angitt i NOK tusen kroner med mindre noe annet er angitt.

KONSOLIDERING

a) Datterselskaper

Konsernregnskapet omfatter SpareBank 1 Gruppen AS og alle datterforetak. Som datterforetak regnes alle foretak hvor SpareBank 1 Gruppen AS har bestemmende innflytelse på enhetens finansielle og operasjonelle strategi, normalt gjennom eie av mer enn halvparten av stemmeberettiget kapital. Datterforetak er konsolidert fra det tidspunkt SpareBank 1 Gruppen har overtatt kontroll, og det tas ut av konsolideringen fra det tidspunkt SpareBank 1 Gruppen gir fra seg kontroll.

Oppkjøpsmetoden benyttes for regnskapsføring ved kjøp av datterselskaper.

Ved overtakelse av kontroll i et foretak (virksomhetssammenslutning) blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi i samsvar med IFRS 3. En positiv differanse mellom virkelig verdi av kjøpsvederlaget og virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppføres som goodwill, mens en eventuell negativ differanse inntektsføres ved kjøpet. Regnskapsføring av goodwill etter første gangsinnregning er omtalt under avsnittet om Immaterielle eiendeler. Konsernet behandler transaksjoner med minoritetsinteresser som transaksjoner med eksterne parter. Disposisjoner mot minoritetsinteresser resulterer i gevinst eller tap for konsernet og resultatføres. Goodwill som oppstår som følge av kjøp fra minoriteter er differansen mellom vederlaget og den bokførte verdien av netto eiendeler som aksjene representerer.

Vesentlige konserninterne transaksjoner og mellomværende mellom konsernselskaper er eliminert.

b) Tilknyttede selskaper

Tilknyttet foretak er foretak der selskaper i SpareBank 1 Gruppen konsern har betydelig innflytelse, men ikke kontroll.

Normalt er det betydelig innflytelse når SpareBank 1 Gruppen har en eierandel på mellom 20 prosent og 50 prosent. Investering i tilknyttede foretak regnskapsføres etter egenkapitalmetoden. På kjøpstidspunktet regnskapsføres investeringen i TS til anskaffelseskost inkludert goodwill (som er redusert ved eventuelle senere nedskrivninger).

Konsernets andel av over- eller underskudd i tilknyttede selskaper resultatføres og tillegges balanseført verdi av investeringene sammen med andel av ikke resultatførte egenkapitalendringer. Konsernet resultatfører ikke andel av underskudd hvis dette medfører at balanseført verdi av investeringen blir negativ.

SpareBank 1 Gruppen AS eier 24,50 prosent av First Securities AS, og 17,74 prosent av Sparebank Utvikling DA hvor de andre eierne i sistnevnte selskap er banker i SpareBank 1-alliansen.

FELLESKONTROLLERT VIRKSOMHET

Felleskontrollert virksomhet kan bestå av felleskontrollert drift, felleskontrollerte eiendeler og felleskontrollerte foretak. Felles kontroll innebærer at SpareBank 1 Gruppen gjennom avtale utøver kontroll sammen med andre deltakere. Felleskontrollert foretak regnskapsføres ved egenkapitalmetoden.

Bank 1 Oslo AS eier 5,65 prosent av SpareBank 1 Boligkreditt AS sammen med eierbankene til SpareBank 1 Gruppen.

INVESTERINGER I DATTERSELSKAPER OG TILKNYTTETE SELSKAPER OPPFØRT I MORSELSKAPETS REGNSKAP

Investering i datterselskaper og tilknyttede selskaper er vurdert i henhold til kostmetoden.

Dersom det finner sted en verdinedgang som ikke er forbigående, foretas en nedskrivning av aksjene. Foretatte nedskrivninger reverseres i den grad grunnlaget for nedskrivninger ikke lenger er tilstede.

SEGMENTINFORMASJON

Virksomhetssegmentene i konsernet er fordelt etter områder som leverer produkter og tjenester med ulik risiko og avkastning. Virksomhetsområdene til konsernet er fordelt etter bankvirksomhet, livsfor sikringsvirksomhet, skadeforsikringsvirksomhet, fondsforvaltning og øvrig virksomhet.

UTLÅN

Konsernets utlånsportefølje ligger i datterselskapet Bank 1 Oslo AS. Utlån måles til amortisert kost i samsvar med IAS 39. Amortisert kost er anskaffelseskost minus tilbakebetalinger på hovedstolen, plus eller minus kumulativ amortisering som følger av en effektiv rentemetode, og fratrukket eventuelle beløp for verdifall eller tapsutsatthet. Den effektive renten er den renten som nøyaktig diskonterer estimerte framtidige kontante inn- eller utbetalinger over det finansielle instrumentets forventede levetid.

Fastrentelån til kunder bokføres til virkelig verdi etter «fair value option» Gevinst og tap som skyldes endring i virkelig verdi bokføres

over resultatregnskapet som verdiendring under regnskapslinjen Netto verdiendring på finansielle eiendeler. Renter og over/underkurs ved etablering av låneforholdet regnskapsføres som renter i samsvar med effektiv rentes metode og er klassifisert som renteinntekter i resultatregnskapet. Renterisiko i fastrenteutlånene styres med renteswapper som bokføres til virkelig verdi. Konsernet benytter seg ikke av sikringsbokføring i samsvar med IAS 39 for fastrenteutlån. Ettersom renteswappene regnskapsføres til virkelig verdi, gir bruk av virkelig verdi for fastrenteutlån mindre volatilitet i resultatregnskapet enn om konsernet hadde benyttet amortisert kost for disse utlånene. Det er konsernets oppfatning at vurdering av fastrenteutlån til virkelig verdi gir mer relevant informasjon om verdiene i balansen.

VURDERING AV VERDIFALL PÅ UTLÅN

Utlån til amortisert kost

Konsernet vurderer pr 31.12 hvert år om det eksisterer objektive bevis på at verdien av et utlån eller gruppe utlån er redusert. Verditalp på et utlån eller gruppe av utlån er pådratt dersom, og bare dersom, det eksisterer objektive bevis på verdifall som kan medføre redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Verdifallet må være et resultat av en eller flere hendelser inntruffet etter første gangs bokføring (en tapshendelse), og resultatet av tapshendelsen (eller hendelsene) må også kunne måles pålitelig. Objektive bevis på at verdien av et utlån eller gruppe av utlån er redusert omfatter observerbare data som blir kjent for konsernet om følgende tapshendelser:

- Vesentlige finansielle vanskeligheter hos utsteder eller låntaker.
- Mislighold av kontrakt, som manglende betaling av avdrag og renter.
- Konsernet innvilger låntaker spesielle betingelser med bakgrunn i økonomiske eller legale forhold knyttet til låntakers økonomiske situasjon.
- Sannsynlighet for at skyldner vil inngå gjeldsforhandlinger eller andre finansielle reorganiseringer.
- På grunn av finansielle problemer opphører de aktive markedene for den finansielle eiendelen.
- Observerbare data indikerer at det er målbar reduksjon i fremtidige kontantstrømmer fra en gruppe utlån siden første gangs bokføring, selv om reduksjonen enda ikke kan fullt ut identifiseres til et individuelt utlån i gruppen inkludert:
 - ugunstig utvikling i betalingsstatus for låntakere i gruppen, eller
 - nasjonale og/eller lokale økonomiske betingelser som korrelerer med mislighold av eiendelene i gruppen.

Konsernet vurderer først om det eksisterer individuelle objektive bevis på verdifall for utlån som er individuelt signifikante. For utlån som ikke er individuelt signifikante, vurderes de objektive bevisene på verdifall individuelt eller kollektivt. Dersom konsernet bestemmer at det ikke eksisterer objektive bevis på verdifall for et individuelt vurdert utlån, signifikant eller ikke, inkluderes eiendelen i en gruppe av utlån med samme kredittrisiko karakteristikk. Gruppen vurderes så samlet for evt. verdireduksjon. Eiendeler som vurderes individuelt med hensyn på verdireduksjon, og hvor et verditalp identifiseres eller fortsatt er identifisert, tas ikke med i en samlet vurdering av verdireduksjon.

Dersom det er objektive bevis på at en verdireduksjon har inntruffet, beregnes størrelsen på tapet til differansen mellom eiendelens bokførte verdi og nåverdien av estimerte fremtidige kontantstrømmer (eksklusiv fremtidige kredittap som ikke er pådratt) diskontert med utlånets siste fastsatte effektive rentesats. Bokført verdi av utlån reduseres ved bruk av en avsetningskonto, og tapet bokføres over resultatregnskapet.

Fremtidige kontantstrømmer fra en gruppe av utlån som samlet er vurdert med hensyn på verdireduksjon, estimeres med utgangspunkt i de kontraktsmessige kontantstrømmene for gruppen samt historiske tap for eiendeler med lignende kredittrisiko. Historiske tap justeres for eksisterende observerbare data for å kunne ta hensyn til effekter av eksisterende forhold som ikke var tilstede på tidspunktet for de historiske tapene, samt at effekter av tidligere forhold som ikke eksisterer i dag justeres.

Utlån til virkelig verdi

Konsernet vurderer pr 31.12 hvert år om forventet kontantstrøm på et utlån, eller gruppe av utlån bokført til virkelig verdi, er endret som følge av endret kredittrisiko. Tap som følge av verdireduksjon er bokført over resultatregnskapet i den perioden hvor de oppstår.

Misligholdte/tapsutsatte

Som ledd i behandlingen av misligholdte lån og garantier overtar konsernet i en del tilfeller eiendeler som har vært stilt som sikkerhet for slike engasjementer.

Overtatte eiendeler regnskapsføres etter relevante regnskapsstandarder (normalt IAS 16, IAS 38, IAS 39 eller IFRS 5).

Konstaterte tap

Når det er overveiende sannsynlig at tapene er endelige, klassifiseres tapene som konstaterte tap. Konstaterte tap som er dekket ved tidligere foretatte spesifiserte tapsavsetninger føres mot avsetningene. Konstaterte tap uten dekning i tapsavsetningene, samt over- eller underdekning i forhold til tidligere tapsavsetninger resultatføres.

Verdipapirer og derivater

Konsernet klassifiserer verdipapirer i følgende kategorier:

- til virkelig verdi over resultatet
- tilgjengelig for salg
- holdt til forfall.

Klassifiseringen avhenger av hensikten med eiendelen. Ledelsen klassifiserer finansielle eiendeler ved anskaffelse

a) Verdipapirer og derivater til virkelig verdi over resultatet.

Denne kategorien har to underkategorier: finansielle eiendeler holdt for handelsformål, og finansielle eiendeler som ledelsen ørmerker til virkelig verdi over resultatet. En finansiell eiendel klassifiseres i denne kategorien dersom den primært er anskaffet med henblikk på å gi fortjeneste fra kortsiktige prissvingninger, eller dersom ledelsen velger å klassifisere den i denne kategorien når det er gitt åpninger for det i regelverket. Derivater klassifiseres også som holdt for handelsformål.

Aksjene konsernet eier i Nordito AS er klassifisert til virkelig verdi over resultatet etter fair value option i IAS 39. Konsernets vurdering er at disse ikke vil bli realisert innen 12 måneder etter balansedagen.

Gevinst eller tap fra endringer i virkelig verdi av eiendeler klassifisert som «finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet», inkludert utbytte, medtas i resultatregnskapet under «netto inntekt fra finansielle investeringer til virkelig verdi» i den perioden de oppstår.

b) Verdipapirer tilgjengelig for salg

Verdipapirer tilgjengelig for salg er ikke derivative finansielle eiendeler som man velger å plassere i denne kategorien eller som ikke er klassifisert i noen annen kategori. Verdipapirer som er klassifisert i denne kategorien, måles også til virkelig verdi, mens endringen i verdi fra inngående balanse føres mot egenkapitalen.

Aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg i konsernet er ikke handlet aktivt i markedet. Virkelig verdi lar seg således ikke måles på en pålitelig måte. Det er etter ledelsens vurdering ingen vesentlige avvik mellom virkelig verdi og bokført verdi på aksjene klassifisert som tilgjengelig for salg.

Deler av porteføljen har konsernet intensjon om å selge innen avleggelse av neste årsregnskap.

c) Holdt til forfall investeringer

Holde til forfall investeringer er ikke derivative finansielle eiendeler notert i et aktivt marked, med faste eller forutsigbare betalinger og faste forfall som konsernets ledelse har en positiv intensjon om å holde til forfall. Disse sertifikater og obligasjoner måles til amortisert kost ved en effektiv rente - metode. Omtale av denne metoden er gitt under avsnittet om utlån.

Vanlige kjøp og salg av investeringer regnskapsføres på transaksjonstidspunktet, som er det tidspunkt konsernet forplikter seg til å kjøpe eller selge eiendelen. Alle finansielle eiendeler som ikke regnskapsføres til virkelig verdi over resultatet balanseføres første gang til virkelig verdi, med tillegg av transaksjonskostnader. Finansielle eiendeler som føres til virkelig verdi over resultatet regnskapsføres ved anskaffelsen til virkelig verdi, og transaksjonskostnader resultatføres. Investeringer fjernes fra balansen når rettighetene til å motta kontantstrømmer fra investeringen opphører eller når disse rettig-

hetene er blitt overført og konsernet i hovedsak har overført all risiko og hele gevinstpotensialet ved eierskapet. Finansielle eiendeler tilgjengelig for salg og finansielle eiendeler til virkelig verdi over resultatet vurderes til virkelig verdi etter førstegangs balanseføring. Holde til forfall investeringer regnskapsføres til amortisert kost ved bruk av effektiv rente - metoden.

På hver balansedag vurderer konsernet om det finnes objektive indikatorer som tyder på verdiforringelse av enkelte eiendeler eller grupper av finansielle eiendeler. For aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg, vil et betydelig eller langvarig fall i virkelig verdi under anskaffelseskost være en indikator på at aksjen er verdiforringet. Dersom slike objektive indikatorer foreligger for finansielle eiendeler tilgjengelig for salg, blir det samlede tapet, målt som differansen mellom anskaffelseskost og virkelige verdi fratrukket eventuelt tidligere resultatførte nedskrivninger, tatt ut av egenkapitalen og regnskapsført i resultatregnskapet. Verdiforringelse på aksjer og tilsvarende instrumenter ført i resultatregnskapet reverseres ikke gjennom resultatregnskapet.

Dersom virkelig verdi på et gjeldsinstrument, klassifisert som tilgjengelig for salg øker, og økningen objektivt sett kan relateres til en hendelse inntrådt etter innregningen av tap ved verdifall, reverseres tap ved verdifall over resultatregnskapet. Tap ved verdifall på obligasjoner som holdes til forfall reverseres over resultatregnskapet dersom en senere økning av gjenvinnbart beløp objektivt kan relateres til en hendelse inntrådt etter at tapet ved verdifall ble innregnet i resultatregnskapet.

Gjenvinnbart beløp for investeringer i obligasjoner som holdes til forfall beregnes til nåverdien av forventede fremtidige kontantstrømmer, diskontert med sist fastsatte effektiv rentesats (dvs. den effektive rentesats som ble beregnet ved første gangs registrering av disse finansielle eiendelene).

Når verdipapirer klassifisert som tilgjengelig for salg selges eller nedskrives, føres samlet verdiregulering som er ført i egenkapitalen over resultatet som gevinst eller tap fra investeringer i verdipapirer. Renter på tilgjengelig for salg verdipapirer beregnet etter effektiv rente metoden føres over resultatet. Utbytte på aksjer klassifisert som tilgjengelig for salg føres over resultatet når konsernets rett til utbyttet er fastslått.

Virkelig verdi av børsnoterte investeringer er basert på gjeldende kjøpskurs. Hvis markedet for verdipapiret ikke er aktivt (eller hvis det gjelder et verdipapir som ikke er børsnotert) bruker konsernet verdsettelsesteknikker for å fastsette den virkelige verdien. Disse omfatter nylig gjennomførte transaksjoner til markedsvilkår, henvisning til andre instrumenter som i vesentlig grad er like, og bruk av diskontert kontantstrømsanalyse og opsjonsmodeller. Teknikkene vektlegger markedsinformasjon i størst mulig grad og i minst mulig grad selskapsespesifikk informasjon.

Obligasjoner som konsernet har intensjon om å holde til forfall, men som blant annet fordi de ikke er omsatt i et aktivt marked ikke oppfyller vilkårene for holdt til forfall porteføljer i IAS 39 er klassifisert under egen linje i balansen, obligasjoner til amortisert kost.

Derivater

Derivatene består av valuta- og renteinstrumenter samt instrumenter forbundet med strukturerte produkter. Derivater føres til virkelig verdi over resultatet på dato hvor kjøp av derivatet er inngått.

Sikringsbokføring

Datterselskapet Bank 1 Oslo AS benytter seg av regnskapsmessig sikring på innlån som vurderes til virkelig verdi.

Banken vurderer og dokumenterer sikringens effektivitet, ved første gangs klassifisering og på løpende basis. Banken benytter virkelig-verdisikring for å styre sin renterisiko. I sin sikringsaktivitet sikrer banken seg mot bevegelser i markedsrenten. Endringer i kredittspred er ikke hensyntatt i sikringseffektiviteten. Ved virkelig verdisikring blir både sikringsinstrumentet og sikringsobjektet regnskapsført til virkelig verdi, og endringer i virkelig verdi relatert til den risiko en sikrer blir resultatført.

Immaterielle eiendeler

Goodwill

Goodwill er forskjellen mellom anskaffelseskost ved kjøp av virksomhet og virkelig verdi av konsernets andel av netto identifiserbare eiendeler i virksomheten på oppkjøpstidspunktet. Goodwill ved oppkjøp av datterselskaper er klassifisert som immateriell eiendel. Goodwill ved kjøp av andel i tilknyttet selskap er inkludert i investeringen i tilknyttet selskap, og testes for nedskrivning som en del av balanseført verdi på investeringen. Alle virksomhetssammenslutninger regnskapsføres etter oppkjøpsmetoden. Goodwill føres i balansen til anskaffelseskost, fratrukket eventuelle akkumulerte tap ved verdifall. Verdifall på goodwill blir ikke reversert. Goodwill fordeles på kontantstrøms-genererende enheter og blir testet for verdifall. Negativ goodwill ved overtakelse innregnes direkte i resultatregnskapet. I den grad goodwill kan allokere til kontantstrømgenererende enheter, vil slike enheter være gjenstanden for testing av verdifall.

Forskning og utvikling

Utgifter til forskningsaktiviteter som utføres med forventning om å oppnå ny vitenskapelig eller teknisk kunnskap og forståelse, blir innregnet som kostnader i resultatregnskapet i den perioden de påløper. Utgifter til utviklingsaktiviteter, hvor forskningsresultater er benyttet i en plan eller modell for produksjon av nye eller vesentlig forbedrede produkter eller i prosesser, blir balanseført i den grad produktet eller prosessen er teknisk og kommersielt gjennomførbar. Utgiftene som aktiveres inkluderer materialkostnader, direkte lønnskostnader og en andel av fellesutgiftene. Andre utviklingsutgifter blir innregnet i resultatregnskapet i den perioden de påløper. Aktiverte utviklingskostnader føres i balansen til anskaffelseskost, fratrukket akkumulerte avskrivninger og tap ved verdifall.

Lisenser

Lisenser har begrenset utnyttbar levetid og balanseføres til anskaffelseskost med fradrag for avskrivninger. Lisenser avskrives etter den lineære metode over forventet utnyttbar levetid.

Edb-programmer

Standard edb-programvarer som oppfyller kriteriene for balanseføring føres til anskaffelseskost (inkludert utgifter til å få programmene operative), og avskrives lineært over forventet utnyttbar levetid. Egenutviklede programvarer følger i hovedsak samme prinsippene som beskrevet for Forskning og utvikling.

Utgifter til utvikling eller vedlikehold av edb-programvare kostnadsføres etter hvert som de påløper. Utgifter direkte forbundet med utvikling av identifiserbar og unik programvare som eies av konsernet og hvor det er sannsynlig at økonomiske fordeler er høyere enn utgiftene, inklusive neste års forventede utgifter, balanseføres som immateriell eiendel. Direkte utgifter omfatter personalkostnader for programutviklingspersonell og en andel av direkte tilhørende faste kostnader.

Øvrige immaterielle eiendeler

I forbindelse med oppkjøp av virksomheter gjennomføres det merverdi-analyser, og immaterielle eiendeler som identifiseres balanseføres i konsernet. Konsernet har identifisert merverdier knyttet til «earn-out» avtaler, merkenavn og kundekontrakter. Merverdiene er beregnet basert på historiske data som er fremskrevet, og justert for usikkerhet og deretter neddiskontert. Disse verdiene avskrives lineært over kontraktens gjennomsnittlige løpetid.

Etterfølgende utgifter

Senere utgifter vedrørende balanseførte immaterielle eiendeler balanseføres bare når de øker de fremtidige økonomiske fordeler relatert til denne eiendelen. Alle andre utgifter kostnadsføres i den perioden de påløper.

Avskrivninger

Avskrivninger beregnes og resultatføres lineært over estimert utnyttbar levetid for de immaterielle eiendelene, med mindre slik levetid er ubegrenset. Immaterielle eiendeler blir avskrevet fra tidspunktet de er tilgjengelige for bruk.

Immaterielle eiendeler utenom goodwill og tids - ubegrensede immaterielle eiendeler, har estimert levetid på mellom 2 og 10 år.

Immaterielle eiendeler utenom goodwill og tids-ubegrensede immaterielle eiendeler, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det.

Eiendom, anlegg og utstyr

Eiendom, anlegg og utstyr, med unntak av investeringseiendommer og eierbenyttet eiendom, førstegangsinregnes til anskaffelseskost, inkludert kostnader direkte knyttet til anskaffelsen av driftsmidlet, og avskrives deretter lineært over forventet levetid.

Ved fastlegging av avskrivningsplan splittes de enkelte eiendeler i nødvendig utstrekning opp i komponenter med forskjellig levetid, og det tas hensyn til estimert restverdi. Eiendom, anlegg og utstyr som hver for seg er av liten betydning, eksempelvis PC-er og annet kontorutstyr, vurderes ikke individuelt for restverdier, levetid eller verdifall, men vurderes som grupper.

Påfølgende utgifter legges til driftsmidlenes balanseførte verdi eller balanseføres separat, når det er sannsynlig at fremtidige økonomiske fordeler tilknyttet utgiften vil tilflyte konsernet, og utgiften kan måles pålitelig. Øvrige reparasjons- og vedlikeholdskostnader føres over resultatet i den perioden utgiftene pådras.

Eierbenyttet eiendom regnskapsføres etter en verdireguleringsmodell, i samsvar med IAS 16, hvor verditillegg ut over anskaffelseskost føres mot egenkapital. Eiendommene verdireguleres årlig ved hjelp av en autorisert takstmann samt ved bruk av interne verddivurderingsmodeller. Det beregnes årlig avskrivning på eierbenyttet eiendom.

Levetid på ulike klasser av eiendom, anlegg og utstyr er:

Bygninger	50 år
Maskiner, inventar og transportmidler	3–10 år

Eiendom, anlegg og utstyr som avskrives, er gjenstand for en nedskrivningstest i samsvar med IAS 36 når omstendighetene indikerer det. Gevinst og tap ved avgang resultatføres netto og utgjør forskjellen mellom salgspris og balanseført verdi. Eiendelens residualverdi og gjenværende levetid vurderes ved hver balansedag. Bokført verdi på eiendelen nedskrives dersom gjenvinnbart beløp er lavere enn bokført verdi.

Investeringseiendommer

Eiendommer som eies med det formål å oppnå leieinntekter eller verdistigning, klassifiseres som investeringseiendommer og måles til virkelig verdi i samsvar med IAS 40. Beregningen av virkelig verdi oppdateres ved hver regnskapsavslutning og tar utgangspunkt i diskonterte kontantstrømmer. Avkastningskravet tar hensyn til rentenivået, den generelle risikoen i eiendomsmarkedet og risiko som er spesifikk for den enkelte eiendom. Leieinntekter, driftskostnader og effekten av verdiendringer knyttet til investeringseiendommer, presenteres særskilt i note 10 og 30. Verdsettelsen basert på konsernets interne modell testes regelmessig mot eksterne takster.

Verdifall på ikke finansielle eiendeler

Balanseført verdi av konsernets eiendeler blir, med unntak av investeringseiendommer og utsatt skattefordel (se skatt), gjennomgått på balansedagen for å vurdere om det foreligger indikasjoner på verdifall. Dersom det foreligger slike indikasjoner, estimeres eiendelens gjenvinnbare beløp (se beregning av gjenvinnbart beløp under).

Årlig beregnes gjenvinnbart beløp på balansedagen for goodwill, eiendeler som har en ubegrenset utnyttbar levetid, og immaterielle eiendeler som ennå ikke er tilgjengelige for bruk.

Tap ved verdifall innregnes når balanseført verdi av eiendel eller kontantgenererende enhet overstiger gjenvinnbart beløp. Tap ved verdifall innregnes i resultatregnskapet.

Verdifall beregnet for kontantgenererende enheter fordeles slik at balanseført verdi av eventuell goodwill i kontantgenererende enheter reduseres først. Deretter fordeles resterende verdifall på de øvrige eiendelene i enheten forholdsmessig ut fra balanseført verdi.

Goodwill avskrives ikke, men den er gjenstand for en årlig nedskrivningstest med sikte på å avdekke et eventuelt verdifall, i samsvar med IAS 36.

Beregning av gjenvinnbart beløp

Gjenvinnbart beløp for andre eiendeler er det høyeste av netto salgspris og bruksverdi. Bruksverdi kan for eksempel beregnes ved å diskontere forventede fremtidige kontantstrømmer til nåverdi ved å benytte diskonteringsrente før skatt som reflekterer markedets prissetting av tidsverdien av penger og den risiko som er knyttet til den spesifikke eiendelen. For eiendeler som ikke hovedsakelig generer uavhengige kontantstrømmer, fastsettes gjenvinnbart beløp for den kontantgenererende enhet som eiendelen tilhører.

Reversering av verdifall

Tap ved verdifall av goodwill reverseres ikke. For andre eiendeler reverseres tap ved verdifall dersom det er en endring i estimater benyttet for å beregne gjenvinnbart beløp.

Et tap ved verdifall reverseres bare i den grad eiendelens balanseførte verdi ikke overstiger den balanseførte verdien som ville vært fastsatt, netto etter avskrivninger eller amortisering, dersom ingen tap ved verdifall hadde vært innregnet.

Kontanter og kontantekvivalenter

Kontanter og kontantekvivalenter inkluderer kontanter og bankinnskudd, andre kortsiktige likvider, investeringer med forfall innen tre måneder på anskaffelsestidspunktet, og kassekreditter. Opptrukket kassekreditt er presentert under linjen, «innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner».

Skatt

Resultatført skatt består av periodeskatt (betalbar skatt) og utsatt skatt. Periodeskatt er beregnet skatt på årets skattepliktige resultat.

Utsatt skatt regnskapsføres etter gjeldsmetoden i samsvar med IAS 12. Det beregnes forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på midlertidige forskjeller, som er differansen mellom balanseført verdi og skattemessig verdi på eiendeler og forpliktelser, når det er sannsynlig at det vil foreligge fremtidig skattbar inntekt, og at midlertidige forskjeller kan trekkes fra i denne inntekten. Det beregnes likevel ikke forpliktelse eller eiendel ved utsatt skatt på goodwill som ikke gir skattemessige fradrag, og heller ikke på førstegangsinregnede poster som verken påvirker regnskapsmessig eller skattepliktig resultat.

Eiendel ved utsatt skatt innregnes bare i det omfang det forventes fremtidig skattepliktige resultater som gjør det mulig å utnytte den tilhørende skattefordelen.

Ved vurdering av sannsynlighet vil historisk inntjening og forventede fremtidige marginer bli lagt til grunn.

Det er ikke beregnet utsatt skatt knyttet til verdiendring av eiendommer eid i egne selskaper (SPE). Realisasjon av eiendommene vil i praksis være salg av aksjer eller andeler. Eventuelle gevinster eller tap ved realisasjon av aksjer eller andeler ikke vil være skattepliktig som følge av fritaksmetoden, og det er konsernets oppfatning at regnskapet gir best informasjonsverdi når utsatt skatt ikke oppføres på slike verdiendringer.

Innlån

Verdipapirgjeld omfatter utstedte sertifikater og obligasjoner. Disse lånene er notert på Oslo Børs eller ABN. Noen av disse papirene har fast rente og vurderes til virkelig verdi med verdiendring over resultatet etter FVO. De andre innlånene er FRN-lån (flytende rente lån) og måles til amortisert kost.

Pensjoner

Selskapet har to pensjonsordninger, en kollektiv ytelsesbasert pensjonsavtale som sikrer medlemmene i ordningen en pensjon på 70 prosent av lønn opp til 12G og innskuddsbasert ordning for eventuell lønn utover dette frem til 77 år med etterfølgende avtrapping, og en kollektiv innskuddspensjonsordning.

Alle nyansatte i SpareBank 1 Gruppen blir medlemmer i den kollektive innskuddspensjonsordningen i SpareBank 1 Livsforsikring AS. Den kollektive ytelsesbaserte ordningen ble lukket fra 01.05.2005. Medarbeidere ansatt før 01.05.2005 fikk anledning til å gå over til innskuddspensjonsordningen per 01.01.2006. Månedlig innbetalt

premie til innskuddspensjonsordningen kostnadsføres, og det betales arbeidsgiveravgift av innbetalt premie. Når innskuddene er betalt, gjensstår ingen ytterligere betalingsforpliktelse.

I tillegg kommer forpliktelser som følger av Avtalefestet Førstids Pensjon (AFP) og enkelte særskilte avtaler om førstidspensjoner og tilleggspensjoner. Opptjening i AFP ordningen skjer fra den ansatte fyller 50 år.

I IAS 19 er det nå anledning til å føre årlige aktuarielle gevinster og tap (estimatavvik) direkte mot egenkapitalen. Alle selskap i konsernet følger dette prinsippet.

Den balanseførte forpliktelsen knyttet til ytelsesplaner er nåverdien av de definerte ytelsene på balansedatoen minus virkelig verdi av pensjonsmidlene. Pensjonsforpliktelsen beregnes årlig av en uavhengig aktuar ved bruk av en lineær opptjeningsmetode. Nåverdien av de definerte ytelsene bestemmes ved å diskontere estimerte fremtidige utbetalinger med norsk 10 års statsobligasjon korrigeret med en løpetid som er tilnærmet den samme som løpetiden for den relaterte pensjonsforpliktelsen.

Kostnad ved tidligere perioders pensjonsopptjening (planendringer) innregnes i resultatet for den del som anses opptjent, mens ikke opptjent andel periodiseres over gjenværende opptjeningsstid.

Periodens pensjonskostnad består av periodens opptjente rettigheter og rentekostnader på tidligere opptjente rettigheter fratrukket forventet avkastning på pensjonsmidlene og periodisert arbeidsgiveravgift. Pensjonsmidlene er vurdert til virkelig verdi fratrukket forventede transaksjonskostnader.

Forventet avkastning på pensjonsmidlene tar utgangspunkt i historisk avkastning på ulike aktivaklasser korrigeret for det faktiske rentenivået. Diskonteringsrenten fastsettes med utgangspunkt i markedsrenten på statsobligasjoner og en løpetid tilsvarende forventet løpetid for forpliktelsene.

I Norge påløper det arbeidsgiveravgift på innbetalinger til pensjonsordningen, og det påhviler en forpliktelse til å betale arbeidsgiveravgift på udekket forpliktelse. Forskuddsbetalte premier vil også representere en periodisert arbeidsgiveravgift. Andre former for overfinansiering vil vises uten arbeidsgiveravgift. Selskapets kollektive pensjonsordning er plassert i SpareBank 1 Livsforsikring AS.

Ansvarlige lån og fondsobligasjoner

Ansvarlige lån har prioritet etter all annen gjeld. Tidsbegrenset ansvarlig lån kan telle med 50 prosent av kjernekapitalen i kapitaldekningen, mens evigvarende ansvarlige lån kan telle med inntil 100 prosent av kjernekapitalen. Ansvarlige lån klassifiseres som forpliktelse i balansen og måles til amortisert kost.

En fondsobligasjon er en obligasjon med pålydende rente, og hvor SpareBank 1 Gruppen ikke har plikt til å betale ut renter i en periode hvor det ikke kan utbetales utbytte, og investor har heller ikke senere krav på renter som ikke er utbetalt, dvs. rentene akkumuleres ikke. Fondsobligasjon er godkjent som et element i kjernekapitalen innen en ramme på 15 prosent av samlet kjernekapital. Kredittilsynet kan kreve at fondsobligasjonene skrives ned proporsjonalt med egenkapitalen dersom SpareBank 1 Gruppens kjernekapitaldekning faller under 5 prosent eller samlet kapitaldekning faller under 6 prosent. Nedskrevne beløp på fondsobligasjonene skal være skrevet opp før det kan utbetales utbytte til aksjonærene eller egenkapitalen skrives opp. Fondsobligasjoner føres som annen langsiktig gjeld til amortisert kost.

Forsikringsmessige avsetninger livsforsikring

Alle produktene i SpareBank 1 Livsforsikring er klassifisert som forsikringskontrakter.

Forsikringskontrakter skal vurderes etter IFRS 4. Standarden inneholder ikke spesifikke vurderingsregler utover enkelte mindre forhold. Det tillates anvendelse av regnskapsprinsipper som den enkelte regnskapspliktige har anvendt i tidligere årsregnskap under forutsetning av at de forsikringsmessige avsetningene vurdert etter norske regler er tilstrekkelige. For å dokumentere dette må selskapet gjennomføre en

tilstrekkelighetstest. SpareBank 1 Livsforsikring gjennomfører årlig en slik test. Dette tilsier at tidligere anvendte prinsipper knyttet til forsikringsmessige avsetninger for livsforsikring kan anvendes.

De forsikringsmessige avsetningene innenfor livsforsikring består av forsikringsfond og sikkerhetsfond. Forsikringsfondet omfatter premie-reserve, tilleggsavsetninger, premie- og pensjonsreguleringsfondet, erstatningsavsetninger og andre tekniske avsetninger.

Viktige forutsetninger og endringer i forsikringstekniske forhold:

Grunnlagsrenten vurderes til enhver tid etter renten på langsiktige statsobligasjoner, og i tråd med forskriften om premier og forsikringsfond i livsforsikring. Grunnlagsrenten er p.t. 2,75 prosent for nye livsforsikringskontrakter tegnet fra og med 01.01.2006. For opptjente rettigheter i kollektiv pensjon er grunnlagsrenten 3 prosent for årene 2004–2005. For nye individuelle livsforsikringskontrakter i perioden 1994–2005 er grunnlagsrenten 3 prosent. For øvrig er grunnlagsrenten 4 prosent.

- Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i FNH, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på selskapets egne erfaringer. I dødelighetsforutsetningene for uføre er det tatt høyde for korrelasjonen mellom uførhet og dødelighet. Ny fellestariff K2005 med sikkerhetsmarginer som tar høyde for økt levealder, er innført fra 2008 for kollektiv ytelses-pensjon og fripoliser utgått fra kollektiv.

- Reserveavsetningene og premiene er fastsatt ut fra prinsippet om at det skal være sikkerhetsmarginer i reservene og premiene. Sikkerhetsmarginene i premier og reserver er ikke kvantifisert, men vurdert ut i fra usikkerhet og langsiktighet til forpliktelsene.

- Den ordinære premiereserven til selskapet er beregnet etter prospektive prinsipper på samme tariffgrunnlag som premietariffen. Det er avsatt IBNR- og RBNS-avsetninger etter statistiske metoder basert på selskapets egne erfaringer.

Kursreguleringsfondet

Kursreguleringsfondet består av netto urealiserte gevinster på finansielle eiendeler med unntak av gevinst på obligasjoner som holdes til forfall.

Forsikringsmessige avsetninger skadeforsikring

Forsikringskontrakter skal vurderes etter IFRS 4. Standarden inneholder ikke spesifikke vurderingsregler utover for enkelte mindre forhold. Det tillates anvendelse av regnskapsprinsipper som den enkelte regnskapspliktige har anvendt i tidligere årsregnskap under forutsetning av at de forsikringsmessige avsetningene vurdert etter norske regler er tilstrekkelige, og ikke er ment å dekke framtidige skadestøtninger under framtidige kontrakter. Dette tilsier at tidligere anvendte prinsipper knyttet til forsikringstekniske avsetninger for skadeforsikring kan anvendes.

Kredittilsynet har utformet minstekrav for de ulike avsetningstypene, og det er foretatt avsetning til ikke-opptjent premie, erstatningsavsetning, sikkerhetsavsetning, reassuransavsetning og administrasjonsavsetning. Minstekravene innenfor premie- og erstatningsavsetningen er også oppfylt per bransje, og for sikkerhetsavsetningen per bransjegruppe.

Garantiavsetningen anses ikke som en forsikringsteknisk avsetning etter IFRS 4, og dette har vært konsernets holdning siden implementering av IFRS i 2005. Garantiordningen skal gi sikkerhet for at de sikrede etter direkte skadeforsikringsavtaler avsluttet i Norge mottar riktig oppfyllelse av forsikringskrav som følger av avtalene. På bakgrunn av ny årsregnskapsforskrift for forsikring har konsernet omklassifisert natur-skadeavsetningen og administrasjonsavsetningen. Disse avsetningene oppfyller ikke gjeldsdefinisjonen etter IFRS og er således overført egenkapitalen med virkning fra 1.januar 2007

Konsernet har vurdert administrasjonsavsetningen opp mot erstatningsavsetningen. I denne sammenhengen har det vært gjort beregninger av gjennomsnittlig behandlingstid for allerede inntrådte erstatningstilfeller. Beregningene viser at det er forsvarlig å styre erstatningsavsetningen med administrasjonsavsetningen, og konsernet har derfor styrket erstatningsavsetningen. Det er konsernets oppfatning at erstatnings-

avsetningene internasjonalt er høyere enn i Norge, men at det internasjonalt ikke er en administrasjonsavsetning. Styrking av erstatningsavsetningen er således i tråd med allerede internasjonal praksis.

Gjenforsikredes andel av forsikringstekniske avsetninger presenteres som en fordring i IFRS konsernregnskapet.

Avsetninger

Konsernet regnskapsfører avsetninger når det eksisterer en juridisk eller selvpålagt forpliktelse som følge av tidligere hendelser, og det er sannsynlighetsovervekt for at forpliktelsen vil komme til oppgjør i form av overføring av økonomiske ressurser og forpliktelsen kan estimeres med tilstrekkelig grad av pålitelighet. Avsetninger vurderes ved hver balansedato og justeres for å reflektere oppdatert beste estimat.

Avsetninger måles til nåverdien av forventede utbetalinger for å innfri forpliktelsen. Det benyttes en estimert risikofri rente som diskonterings-sats før skatt som reflekterer nåværende markedssituasjon og risiko spesifikk for forpliktelsen.

Leverandørgjeld og andre kortsiktige forpliktelser

Leverandørgjeld måles til virkelig verdi ved første gangs balanseføring. Ved senere måling vurderes leverandørgjelden til amortisert kost, fastsatt ved bruk av effektiv rente - metode. Leverandørgjeld og andre kortsiktige betalingsforpliktelser hvor effekten av amortisering er neglisjerbar, regnskapsføres til kost.

Renteinntekter og -kostnader

Renteinntekter og -kostnader knyttet til eiendeler, og forpliktelser som måles til amortisert kost, resultatføres løpende basert på en effektiv rente - metode. For utlån til kunder som føres til virkelig verdi inntektsføres renteelementet som renteinntekt, mens øvrige verdien-dringer klassifiseres som inntekt fra finansielle instrumenter. Alle gebyrer knyttet til rentebærende innlån og utlån inngår i beregningen av effektiv rente og amortiseres dermed over forventet løpetid.

Renteinntekter på rentebærende instrumenter utenom utlånsporte-føljen i Bank 1 Oslo klassifiseres som inntekt fra finansielle investeringer.

Provisjonsinntekter og -kostnader

Provisjonsinntekter og -kostnader blir generelt periodisert i takt med at en tjeneste blir ytt. Gebyrer knyttet til rentebærende instrumenter blir ikke ført som provisjoner, men inngår i beregningen av effektiv rente og resultatføres tilsvarende. Honorarer for rådgivning opp tjenes i samsvar med inngått rådgivningsavtale, som oftest etter hvert som tjenesten ytes. Det samme gjelder for løpende forvaltningstjenester. Honorar og gebyr ved omsetning eller formidling av finansielle instrumenter, eiendom eller andre investeringsobjekter som ikke genererer balanseposter i SpareBank 1 Gruppens regnskap, resultatføres når transaksjonen sluttføres.

Inntekter fra utbytte

Utbytte resultatføres når rett til å motta betaling oppstår.

Segmentrapportering

Et forretningssegment er en gruppering av eiendeler eller virksomhet som leverer produkter eller tjenester, og som er gjenstand for risiko og avkastning som avviker fra andre forretningssegmenter. Segmentinformasjon er omtalt i note 6.

Hendelser etter balansedagen

Regnskapet anses som godkjent for offentliggjøring når styret har behandlet regnskapet. Generalforsamlingen, representantskapet og regulerende myndigheter vil etter dette kunne nekte å godkjenne regnskapet, men ikke forandre dette.

Hendelser fram til regnskapet anses godkjent for offentliggjøring, og som vedrører forhold som allerede var kjent på balansedagen, vil inngå i informasjonsgrunnlaget for fastsettelsen av regnskapsestimater og således reflekteres fullt ut i regnskapet. Hendelser som vedrører forhold som ikke var kjent på balansedagen, vil bli opplyst om dersom de er vesentlige.

Regnskapet er avlagt etter en forutsetning om fortsatt drift. Denne

forutsetningen var etter styrets oppfatning til stede på det tidspunkt regnskapet ble godkjent for fremleggelse.

Aksjekapital og overkurs

Ordinære aksjer klassifiseres som egenkapital. Utgifter som knyttes direkte til utstedelse av nye aksjer eller opsjoner med fradrag av skatt, føres som reduksjon av mottatt vederlag i egenkapitalen.

Utbytte

Styrets forslag til utbytte fremgår av årsberetningen og av oppstilling over endring i egenkapital. Foreslått utbytte klassifiseres som egenkapital inntil det er endelig vedtatt av generalforsamlingen.

NOTE 3 – FINANSIELL RISIKOSTYRING

Finansielle risikofaktorer

Note 3 – finansiell risikostyring gir en beskrivelse av arbeidet med risikostyring i SpareBank 1 Gruppen. Vi presenterer her overordnet organisering, ansvar og formål for risikofunksjonen, ulike risikokategorier, modellverk samt arbeidet knyttet til risikoområdet. Det henvises til øvrig noteverk for kvantitative fremstillinger av de enkelte risikokategorier, samt sensitivitetsanalyser knyttet til disse. Henvisninger til spesifikke noter er gjort hvor dette er aktuelt.

Det er samtidig utarbeidet en egen rapport som er tenkt å dekke kravene gitt av del IX, kapittel 45 og 46, i kapitalkravsforskriften (Pilar III), samt å dekke markedets økte krav til gjennomsiktighet og åpenhet vedrørende risikoforhold generelt. Det henvises til denne rapporten for en mer detaljert gjennomgang av kapital- og risikoforhold i konsernet, herunder en grundig gjennomgang av modell- og rammeverk for risikostyring i SpareBank 1 Gruppen AS, eksponeringen mot de ulike risikoklasser, samt utvikling i eksponering over tid. Rapporten går grundig gjennom både regulatorisk kapital og økonomisk kapital, som påkrevd i nevnte regelverk.

Organisering, ansvar og formål

Virksomheten i SpareBank 1 Gruppen konsern (SpareBank 1 Gruppen) er organisert i ulike forretningsområder gjennom datterselskaper. Det er store forskjeller i de enkelte datterselskapenes risikostruktur. Styret i hvert datterselskap har et selvstendig ansvar for risikostyring i eget selskap. Samtidig har avdeling risikostyring konsern et overordnet ansvar for å rapportere konsernets samlede risikobilde. Organisering, ansvar og roller i SpareBank 1 Gruppens risikostyring er nærmere beskrevet i SpareBank 1 Gruppens policy for risikostyring.

Formålet med risikostyringen i SpareBank 1 Gruppen er å sikre soliditet og oppfyllelse av lovmessige kapitalkrav, samt forsvarlig formuesforvaltning. Dette skal oppnås gjennom en moderat risiko-profil kjennetegnet ved;

- en sterk risikokultur med høy bevissthet om risikostyring
- å tilstrebe en optimal kapitalallokering innenfor vedtatt forretningsstrategi
- utnyttelse av synergi- og diversifiseringseffekter
- å ha tilstrekkelig kjernekapital ut fra valgt risikoprofil

Finansielle risikofaktorer

Konsernets aktiviteter medfører ulike typer finansiell risiko, som for-deler seg svært ujevnt mellom de enkelte datterselskapene. Finansielle risikofaktorer er markedsrisiko (inkludert renterisiko, aksjeprisrisiko, valutarisiko, risiko knyttet til fall i eiendomsverdier), eierrisiko, kredittisiko, konsentrasjonsrisiko, forsikringsrisiko, reassuranserisiko, operasjonell risiko, forretningsrisiko og likviditetsrisiko. Nedenfor følger en definisjon av de ulike risikofaktorene.

Markedsrisiko

Risiko for tap som skyldes endringer i observerbare markedsvariabler som renter, valutakurser, verdipapirkurser eller eiendom.

Eierrisiko

Eierrisiko er definert ved risikoen som oppstår som følge av å være eier i et selskap, for eksempel knyttet til den risiko som produktselskapene påtar seg i sin drift, og risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene.

Kreditt risiko

Risiko for at selskapets låntakere, mellomledd og reassurandører ikke klarer å innfri sine forpliktelser overfor SpareBank 1 Gruppen. Kreditt-risiko inkluderer også risiko for endring i generelle kredittpriser, såkalt «spreadrisiko» og reassuranserisiko i forsikringselskapene.

Konsentrasjonsrisiko

Risiko knyttet til store engasjementer, bransjekonsentrasjon og geografisk konsentrasjon i kreditt eller investeringsporteføljer.

Forsikringsrisiko/tegningsrisiko

Risiko knyttet til usikkerhet vedrørende hyppighet og kostnader for framtidige forsikringskrav, og risikoen for ekstreme hendelser (katastrofer).

Operasjonell risiko

Risiko som skyldes utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser, svikt hos mennesker og i systemer eller eksterne hendelser. Definisjonen omfatter også juridisk risiko.

Likviditetsrisiko

Risiko for å ikke klare å refinansiere forpliktelsene og eventuelt finansiere økning i finansieringsbehovet uten at det oppstår vesentlige ekstrakostnader

Strategisk og forretningsmessig risiko

Strategisk og forretningsmessig risiko er risikoen for tap som følge av forandringer i eksterne forhold utenfor selskapets kontroll, som regulatoriske forhold, eller svikt i inntjening og kapitaltilgang på grunn av sviktende tillit og omdømme i markedet, dvs. hos kunder, motparter, aksjeeiere og myndigheter (omdømmerisiko).

Strategi knyttet til bruken av finansielle instrumenter

Konsernet benytter finansielle instrumenter aktivt for å ta posisjoner og for å redusere risiko. Bruken av finansielle instrumenter er begrenset til instrumenter hvis risiko og markedsverdi lar seg måle og overvåke innenfor konsernets systemer for risikostyring og lønnsomhetsmåling. Instrumenter som ikke omsettes i et aktivt marked benyttes bare for sikringsformål eller dersom det ønskes fysisk oppgjør i underliggende eiendel / forpliktelse.

Kapitalstyring

Styret i SpareBank 1 Gruppen AS har vedtatt en felles policy for risiko-styring i konsernet, som er gjenstand for årlig revidering. Det er utarbeidet strategi, policy og rammer knyttet til de enkelte risikofaktorene i den enkelte juridiske enhet. Det foretas i tillegg strategiske beslutninger knyttet til aktivaallokering i det enkelte selskap.

Risikojustert kapital

SpareBank 1 Gruppen beregner kapitalbehov basert på de ulike risikokategoriene. Risikojustert kapitalbehov beregnes for hvert datterselskap og for konsernet totalt. Statistiske metoder og faglige vurderinger, samt noe skjønn, er lagt til grunn i beregningene. Det er lite sannsynlig at alle tapshendelser inntreffer samtidig, og det oppstår derfor diversifiseringseffekter når alle risikokategoriene vurderes samlet. Risikokapital skal dekke de uventede tapene og skal for alle risikokategorier tilsvare 99,5 prosent av mulige tap med en tidshorisont på ett år.

Kapitalbehov

SpareBank 1 Gruppen må ha tilstrekkelig kapital for å dekke uventede tap. Konsernet er underlagt regelverk for minstekrav til kapitaldekning og soliditet. Kapitalkravsforskriften stiller i tillegg krav til at kapitalbehovet skal vurderes i forhold til både risikoprofil og kvalitet på risikostyrings- og kontrollsystemer. Policy for kapitalstyring er gjenstand for årlig oppdatering og styregodkjenning, og er senest oppdatert og styregodkjent i mars 2009. Policy for kapitalstyring skal sikre at SpareBank 1 Gruppen har et egenkapitalnivå som er optimalt i forhold til definert risikotoleranse, risikoprofil og omfang av virksomheten.

SpareBank 1 Gruppen benytter risikojustert avkastning som et viktig økonomisk styringsparameter. I den kvartalsvise risikoreportten blir risikojustert avkastning rapportert for konsernet samlet, per datterselskap, og for personmarked og bedriftsmarked innen hvert datterselskap.

Oppfølging og styring av risikofaktorer

Markedsrisiko

Den konsoliderte markedsrisikoen i konsernet måles og rapporteres kvartalsvis til styret i SpareBank 1 Gruppen AS. Beregningene er basert på en VaR-modell. En tilsvarende modell benyttes i oppfølgingen av hvert datterselskap. Datterselskapene i konsernet styrer og følger i tillegg opp egen risikoeksponering i henhold til egne modeller og rutiner.

Renterisiko

Renterisiko er risikoen for tap som oppstår ved endringer i rentenivået. Risikoen oppstår hovedsakelig som følge av investering i rentepapirer, fra fastrenteutlån, ved funding i fastrentepapirer samt ved derivatbruk.

Egenkapitalrisiko

Egenkapitalrisiko på verdipapirer er risikoen for tap som oppstår ved endringer i verdien på aksjer og andre egenkapitalinstrumenter som konsernet har investert i. I risikoberegningsammenheng benyttes en oppdeling i norske og internasjonale aksjer.

Valutarisiko

Valutakursrisiko er risikoen for tap som har bakgrunn i endringer i valutakurser. Konsernet måler valutarisikoen ut fra nettoposisjoner i de ulike valutaene.

Risiko knyttet til eiendom

Konsernets eiendommer er utsatt for risiko ved endringer i eiendoms-markedet. Eiendomsporteføljens verdi er påvirket av mange faktorer, herunder den lokale økonomiske utviklingen, eiendommenes beliggenhet, vedlikehold og konkurranse i det lokale eiendomsmarkedet.

Hedgefond

Risiko knyttet til hedgefond er knyttet til avkastningen i respektive fond, som i all hovedsak består av fond i fond – strukturer.

Korrelasjon – Porteføljerisiko markedsrisiko

Det forventes at de ulike aktivaklassene innen markedsrisiko ikke korrelerer perfekt. På bakgrunn av historiske data beregnes en korrelasjonsmatrise mellom de ulike aktivaklassene innenfor markedsrisiko, som gir en diversifiseringseffekt i risikoeksponeringen på aggregert nivå.

Det henvises for øvrig til note 35 til 38 for ytterligere informasjon om markedsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen AS.

Eierrisiko

Eierrisiko er definert ved risikoen som oppstår som følge av å være eier i et selskap. SpareBank 1 Gruppen AS' eierrisiko i datterselskaper er knyttet til den risiko som produktselskapene påtar seg i sin drift, og risikoen for at det må tilføres ny kapital i ett eller flere av disse selskapene. Livselskapet har som følge av fastlagt strategi gjennom 2008 holdt en høyere aksjeandel enn de viktigste konkurrentene, til tross for turbulensen i finansmarkedene. Selskapet har som følge av dette hatt behov for kapitaltilførsel fra morselskapet. Morselskapet har derfor gjennomført en emisjon mot sine største eierbanker, samt fått en garanti om ytterligere kapitaltilførsel ved behov.

Eierrisikoen knyttet til eierskapet i SpareBank 1 Gruppen Finans Holding As (100 prosent), Argo Securities As (75 prosent) og First Securities ASA (24,5 prosent), samt enkelte mindre aksjeposter, er i konsernets risikoberegninger tatt inn som egenkapitalrisiko under markedsrisiko.

Kredittisiko

Bank 1 Oslo

Konsernets kredittisiko er først og fremst knyttet til Bank 1 Oslo AS (Bank 1 Oslo), og utgjør den vesentligste risikokomponenten i banken.

Kredittisikoen i Bank 1 Oslo styres gjennom bankens kredittstrategi, kredittpolitiske retningslinjer og bevilgningsreglementet.

Den overordnede styringen av kredittisiko skjer gjennom bankens kredittstrategi. Denne revideres og fastsettes årlig av styret, i samsvar med konsernets overordnede risikostrategi. Bankens kredittstrategi fokuserer på risikosensitive måltall og rammer som er satt sammen slik

at de på en mest mulig hensiktsmessig og effektiv måte styrer bankens risikoprofil på kreditt. Dette gjøres i første rekke ved å knytte måltall og rammer opp til forventet tap, uventet tap og andelen i ulike risikogrupper.

Den daglige styring av kredittrisiko skjer gjennom konsernets kredittpolitiske retningslinjer. Disse revideres og fastsettes årlig av administrerende direktør. Styret er ansvarlig for konsernets låne- og kredittinnvilgning. Styret delegerer fullmakt til administrerende direktør for det operasjonelle ansvaret for beslutningen i låne- og kredittsaker. Administrerende direktør kan innenfor sine fullmakter videre delegerer fullmakter. De delegerte fullmaktenes er blant annet knyttet opp mot et engasjements forventede tap og dets risikoklassifisering.

SpareBank 1 Livsforsikring og SpareBank 1 Skadeforsikring

Kredittrisiko i SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Livsforsikring AS er relatert til pengemarkedsplasseringer (obligasjoner og sertifikater), eiendom og reassuranse. Selskapenes styrer har vedtatt rammer for de ulike verdipapirutstederne. I tillegg er det fastlagt minimumsnivå for kredittratingen innenfor de ulike utstedergruppene. Det er gitt detaljerte regler vedrørende tillatt risikonivå på plasseringene i eget mandat til Alfred Berg Kapitalforvaltning AS som forvalter porteføljen.

Det henvises for øvrig til note 33 og 34 for ytterligere informasjon om kredittrisikoen i SpareBank 1 Gruppen AS.

Konsentrasjonsrisiko

Det er konsentrasjonsrisiko i Bank 1 Oslo på kredittsiden. Konsentrasjonsrisikoen knytter seg til forhold, bransjeeksponering og størrelse på enkeltengasjementer. Konsentrasjonsrisikoen i banken knytter seg i all hovedsak til bedriftsmarkedsporføljen. I bankens kredittstrategi er det satt rammer for spredning på bransjer samt maksimal andel per bransje. Banken følger opp og rapporterer konsentrasjonen i enkeltbransjer jevnlig, og kvantifiserer dette i forbindelse med estimering av internt kapitalbehov (ICAAP).

Det vurderes å være liten konsentrasjonsrisiko i SpareBank 1 Skadeforsikring og SpareBank 1 Livsforsikring. Forsikringsporteføljen i SpareBank 1 Skadeforsikring anses å være relativt veldiversifisert gjennom et stort antall kunder, at forsikringene tegnes i ulike geografiske områder og flere ulike produkter. En konsentrasjonsrisiko i skadeforsikring er eksponering mot naturkatastrofer, men i Norge er denne svært begrenset gjennom deltakelse i Norsk Naturskadepool. Forsikringsbestanden i SpareBank 1 Livsforsikring er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og gruppeforsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert. Det er noe konsentrasjonsrisiko knyttet til livselskapets investeringsportefølje, i hovedsak mot finanssektoren.

Likviditets- og oppgjøringsrisiko

Styringen av konsernets finansieringsstruktur tar utgangspunkt i en overordnet likviditetsstrategi som blir gjennomgått og vedtatt av styret minimum årlig. Hvert datterselskap har tilsvarende likviditetsstrategi, med tilhørende styrebehandling. Likviditetsrisikoen reduseres gjennom spredning av innlånene på ulike markeder, innlånskilder, instrumenter og løpetider.

Likviditetsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen er i hovedsak knyttet til morselskapet og til Bank 1 Oslo, og vurderes som lav til moderat.

Beredskapsplan for kapitaldekning og likviditetsstyring er gjenstand for årlig oppdatering, og er senest oppdatert og styregodkjent i mars 2009. Beredskapsplanen søker å synliggjøre den overordnede likviditetsstyring i konsernet samt å identifisere og forklare hendelser som kan inntreffe og legge planer for å møte disse hendelsene. Beredskapsplanen gir også en klar beskrivelse av ansvarsfordeling. Hendelser som kan gi likviditetseffekter kan blant andre være:

- Identifiserte tap i datterselskaper som innebærer behov for kapitaltilførsel
- Likviditetsbuffer under målsatt nivå
- Tilbakekallelse av ukommiterte kredittlinjer

Tilsvarende beredskapsplaner er etablert i banken. Banken gjennom-

fører minst kvartalsvise stresstester på likviditetsområdet som inngår i ledelse og styrerapportering.

Det henvises for øvrig til note 33 for ytterligere informasjon om likviditets- og oppgjøringsrisikoen i SpareBank 1 Gruppen AS.

Forsikringsrisiko

Forsikringsrisiko i SpareBank 1 Skadeforsikring

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at forsikringstilfellet inntreffer, og av usikkerheten i størrelsen på utbetalingen. Usikkerheten på forsikringsrisikoen for en portefølje er påvirket av mange forskjellige faktorer, slik som lovendringer og rettsavgjørelser som har særlig betydning for personskadene.

Det er utarbeidet risikohåndbok som beskriver hvilke type forsikringsobjekter som selskapet aksepterer i sin portefølje, og hvor det foretas kontroller i forhold til overholdelse av dette. I tillegg er det i forsikrings-systemet innarbeidet automatiske kontroller for inntegning av ny portefølje. Det arbeides også med et automatisk system for oppfølging av konsentrasjon av forsikringsrisiko. Dette gjelder konsentrasjon av bygningsrisiko og følgeskader av branner og annet. Det foretas også kontroll og oppfølging av konsentrasjon på personskaderisiko og i andre kundeforhold. Det gjøres tilpasninger i reassuranseavdekningen i forhold til risikoeksponeringen av forsikringsporteføljen.

Forsikringsrisiko i SpareBank 1 Livsforsikring

SpareBank 1 Livsforsikring tilbyr i dag ulike spare-, pensjons- og forsikringsprodukter. Livselskapet har gjennom produktene etablert forpliktelser overfor kundene som gir opphav til ulike typer risiko for selskapet. Spareproduktene som tilbys har lang varighet. Økende levealder påvirker både fremtidige forventede utbetalinger og avsetninger. Selskapet tilbyr deknninger som gir utbetaling ved død og uførhet. Endringer i utbetalingsreglene i folketrygden for uføreytelser vil kunne påvirke antall uføre og uføreavsetninger vesentlig.

Forsikringsrisikoen styres gjennom reassuranse, risikoutvelgelse, underwritingrutiner og tariffjusteringer. Tariffjusteringer omfatter også eventuell styrking av avsatt reserve.

Selskapet har klare retningslinjer og rutiner for godkjenning av nye produkter, endringer i eksisterende produkter og systemløsninger. Premiatariffene som selskapet benytter bygger på statistisk materiale og er meldt til Kredittilsynet. Utviklingen i levealder og uførhet følges nøye og avsetningene vurderes fortløpende.

Retningslinjer for risikovurdering med helse- og tegningsregler og risikoklassifisering for overtagelse av potensielle kunder er beskrevet i selskapets risikohåndbøker. Risikohåndbøkene beskriver også regler for når helsevurdering og arbeidsdyktighetserklæring kreves. Resultatet av denne vurderingen gjenspeiles i nivået på risikopremien som kreves.

Reassuranse er et viktig redskap for selskapets styring av forsikringsrisiko. Reassuransestrategien beskriver mål og rammer for selskapets reassuranseprogram og oppfølging av disse. Reassuransestrategien revideres minst årlig av styret.

I henhold til IFRS4 skal det utføres en tilstrekkelighetstest av premiereserven. Tilstrekkelighetstesten viser at premiereserven er tilstrekkelig ut fra de forutsetninger som er lagt til grunn i modellen.

Det henvises for øvrig til note 48 og 49 for ytterligere informasjon om forsikringsrisiko i SpareBank 1 Gruppen AS.

Operasjonell risiko

Operasjonell risiko defineres ved risikoen for tap som følge av utilstrekkelige eller sviktende interne prosesser eller systemer, menneskelige feil, eller eksterne hendelser. Også juridisk risiko omfattes av definisjonen. Alle selskapene i konsernet har risiko knyttet til operasjonell drift.

Operasjonell risiko i datterselskapene dokumenteres i dag i forbindelse med det arbeid som gjøres for å oppfylle forskrift om risikostyring og internkontroll. Arbeidet som gjennomføres knyttet til risikorapportering blir hovedsakelig dokumentert gjennom den årlige ICAAP – rapporten,

samtidig som det årlig fremlegges en internkontrollrapport med tilleggstittel lederbekreftelse. Databaser for styring og oppfølging av tiltak knyttet til rapporter fra Kredittilsynet, internrevisjon og internkontroll er implementert.

Det er opprettet en compliancefunksjon i morselskapet, samtidig som det er opprettet et compliance-forum på konsernivå, som består av complianceansvarlige i hvert enkelt selskap. Arbeidet vedrørende compliance skal sørge for at SpareBank 1 Gruppen etterlever og overholder relevante lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Samtidig skal man i arbeidet sørge for å overvåke utvikling innenfor områdene, samt utrede mulige konsekvenser av å ikke følge opp endringer innenfor områdene. Compliance risiko er risikoen for at selskapet pådrar seg offentlige sanksjoner, økonomiske tap eller svekket omdømme som følge av å ikke etterleve og overholde relevante lover og forskrifter, bransjestandarder og interne retningslinjer. Compliance risiko anses å være en del av operasjonell risiko.

Det foregår for tiden et arbeid med å definere arbeidet vedrørende compliance i hvert enkelt selskap og i konsernet, samt utarbeide format og innhold for kvartalsvis rapport fra og med 1. kvartal 2009.

Strategisk og forretningsmessig risiko

Strategisk og forretningsmessig risiko har i kapitalbehovsberegninger så langt blitt skjønnsmessig stipulert. Det er foreløpig ikke etablert en prosess for å tallfeste risikoen knyttet til dette. SpareBank 1 Gruppen arbeider med å finne parametere for å kunne beregne den strategiske og forretningsmessige risikoen på en kvantitativ måte.

Vi vil, i sammen med alliansens forum for risikostyring, ha et fortsatt fokus på å etablere kvantitative modeller med tanke på å estimere kapitalbehov for den strategiske og forretningsmessige risikoen i konsernet.

Korrelasjon – Porteføljerisiko

Ikke alle hendelser antas å inntreffe på samme tidspunkt. Derfor er det rimelig å ta hensyn til diversifiseringseffekter mellom aktivklassene. Det benyttes en korrelasjonsmatrise mellom aktivklassene, hvor korrelasjoner mellom markedsrisiko, kredittrisiko, forsikringsrisiko og eiendom er beregnet.

Forsikringsrisiko

Risiko i skadeforsikring

Forsikringsrisikoen for den enkelte forsikringskontrakt består av sannsynligheten for at forsikringstilfellet inntreffer, og av usikkerheten i størrelsen på utbetalingen. Usikkerheten på forsikringsrisikoen for en portefølje er påvirket av mange forskjellige faktorer, slik som lovendringer og rettsavgjørelser som har særlig betydning for personskadene. I tabellen under vises resultatteffekt knyttet til 1 prosent endring i kostnadsprosent, premienivå og skadefrekvens.

NOTE 4 – KRITISKE ESTIMATER OG VURDERINGER VEDRØRENDE BRUK AV REGNSKAPSPRINSIPPER

Estimater og vurderinger blir oppdatert løpende og er basert på historisk erfaring og andre faktorer som rimelige forventninger om fremtidige hendelser. For regnskapsformål benytter konsernet estimater og antagelser om fremtiden. Regnskapsestimater kan avvike fra de oppnådde resultatene, men de er basert på beste estimat på tidspunkt for regnskapsavleggelsen. Estimater og antagelsene som har en betydelig risiko for å medføre en vesentlig justering til balanseført verdi av eiendeler eller forpliktelser er diskutert under. Gitt forventet risiko kommende år anser konsernet estimatene beskrevet i denne noten som «beste estimat».

Tap på utlån og garantier

Konsernets utlånsmasse ligger i Bank 1 Oslo AS.

Banken foretar en årlig evaluering av hele bedriftsmarkedsporteføljen. Store engasjement, engasjement i mislighold og engasjement med høy risiko evalueres kvartalsvis. Lån til privatpersoner evalueres når det er misligholdt med mer enn 60 dager. Større engasjement med mislighold evalueres kvartalsvis. Bankens systemer for risikoklassifisering er

omtalt i vedlegg til Årsregnskapet, Pilar 3, samt i note 33, 37 og 38. Banken nedskriver individuelt dersom det foreligger en objektiv hendelse som kan identifiseres på enkeltengasjement, og den objektive hendelsen medfører redusert fremtidig kontantstrøm til betjening av engasjementet. Objektiv hendelse vil kunne være mislighold, konkurs, insolvens eller andre vesentlige finansielle problemer. Individuelle nedskrivninger beregnes som forskjellen mellom lånets bokførte verdi og nåverdien av fremtidig kontantstrøm basert på effektiv rente på tidspunktet for første gangs beregning av individuell nedskrivning. Senere renteendringer tas hensyn til for låneavtaler med flytende rente i den grad dette påvirker forventet kontantstrøm.

Gruppevis nedskrivninger beregnes på undergrupper av utlån der det foreligger objektive hendelser som viser at den fremtidige kontantstrøm for betjening av engasjementene er svekket, og hvor det ikke er mulig å gjennomgå alle engasjementer på individuell basis eller informasjonen ikke er identifiserbar på engasjementsnivå. Slik informasjon kan for eksempel være negativ utvikling i risikoklassifisering eller informasjon om negativ utvikling i sikkerhetsverdier, lønnsomheten i en bransje eller grupper av debitors betalingssevne. Betydningen av utviklingen i betalingssevne og sikkerhetsverdier vil bli analysert ved hjelp av bankens analyseverktøy, statistiske metoder som inkluderer historisk erfaringsmateriale om misligholdssannsynligheter og gjenvinningsprosenter, samt annen kjent informasjon.

Vurdering av individuelle og gruppemessige nedskrivninger vil alltid baseres på en betydelig grad av skjønn. Prediksjoner basert på historisk informasjon kan vise seg å bli feil fordi man aldri kan vite med sikkerhet hvilken relevans historiske data har som beslutningsgrunnlag. Hvor sikkerhetsverdier er knyttet til spesielle objekter eller bransjer som er i krise, vil sikkerheter måtte realiseres i lite likvide markeder og vurdering av sikkerhetsverdier kan i slike tilfeller være beheftet med betydelig usikkerhet.

Virkelig verdi på finansielle eiendeler

Eiendeler som vurderes til virkelig verdi over resultatregnskapet vil normalt omsettes i aktive markeder og verdien vil således kunne fastsettes med rimelig grad av sikkerhet. For eiendeler som klassifiseres som tilgjengelig for salg vil ikke dette nødvendigvis være tilfellet. Konsernet vurderer ulike metoder, og foretar vurderinger som i hovedsak er basert på markedsforhold som var til stede på balansedagen. Tilsvarende vil markedsverdier for eiendeler og forpliktelser som regnskapsføres til amortisert kost og som fremkommer i noter, kunne være estimater basert på diskonterte forventede kontantstrømmer, multiplikatoranalyser eller andre beregningsmetoder. Slike vil kunne være beheftet med betydelig usikkerhet. Med unntak for noen få aksjer er det norske aksjemarkedet lite likvid. Aksjekurser vil i de fleste tilfeller være sist omsatte kurs.

Konsernet følger retningslinjene i IAS 39 for vurdering av nedskrivningsbehov for eiendeler klassifisert som tilgjengelige for salg. Slike vurderinger er beheftet med betydelig skjønn, og i vurderingen av hvorvidt virkelig verdi er lavere enn kostpris vurderer konsernet blant annet fremtidsutsikter i den aktuelle bransjen, selskapets finansielle posisjon, og teknologisk utvikling.

Virkelig verdi derivater

Virkelig verdi av derivater fremkommer vanligvis ved bruk av verdi-vurderingsmodeller der prisen på underliggende, eksempelvis renter og valuta innhentes i markedet. For opsjoner vil volatiliteter være observerte implisitte volatiliteter eller beregnede volatiliteter basert på historiske kursbevegelser for underliggende. I de tilfeller bankens risikoposisjon er tilnærmet nøytral, vil midtkurser bli anvendt. Med nøytral risikoposisjon menes eksempelvis at renterisiko innenfor et løpetidsbånd er tilnærmet null. I motsatt fall brukes den relevante kjøps- eller salgskurs for å vurdere nettoposisjonen.

For derivater der motparten har svakere kredittrating enn banken, vil prisen reflektere en underliggende kredittrisiko. I den utstrekning markedspriser innhentes med utgangspunkt i transaksjoner med lavere kredittrisiko, vil dette tas hensyn til ved at den opprinnelige pris-differansen målt mot slike transaksjoner med lavere kredittrisiko amortiseres over løpetiden.

Pensjoner

Netto pensjonsforpliktelser og årets pensjonskostnad er basert på en rekke estimater herunder; diskonteringsrente, avkastning på pensjonsmidlene, fremtidig rente- og inflasjonsnivå, lønnsutvikling, turnover, utvikling i G og den generelle utviklingen i antall uføretrygdede og levealder er av stor betydning. Usikkerheten er i stor grad knyttet til bruttoforpliktelsen og ikke til den nettoforpliktelsen som fremkommer i balansen. Estimaterendringer som følge av endringer i nevnte parametere vil løpende føres direkte mot egenkapitalen. Konsernet forholder seg til Norsk Regnskapsstiftelses (NRS) Veiledning (utkast) ved fastsettelse av pensjonsforutsetninger, dog med eventuelle unntak for bransjespesifikke eller selskapsesifikke forhold hvor avvik fra NRS veiledningen vil gi mer relevant informasjon. NRS veiledningen angir at en endring på +/- 1 prosent - poeng i diskonteringsrenten bety 15–20 prosent endring av den total pensjonsforpliktelsen. Konsernet fastsetter diskonteringsrenten ved slutten av hvert år. Dette er renten som skal benyttes for å bestemme nåverdien av de forventede fremtidige kontantstrømmene som er nødvendige for å oppfylle pensjonsforpliktelsene, og fastsettes i tråd med NRS veiledningen. Konsernets ytelsesordning ble lukket for nye medlemmer med virkning fra 01.01.2005

Estimert nedskrivningsbehov for goodwill

I samsvar med regnskapsprinsippene tester konsernet årlig om det er behov for å skrive ned balanseført goodwill. Estimert gjenvinnbart beløp er basert på nåverdien av budsjetterte kontantstrømmer for den kontantgenererende enheten. Beregningene krever at det brukes estimater, og at de er konsistente med markedsvurdsettelsen av konsernet.

Estimater knyttet til forsikringsmessige avsetninger innen livsforsikring

Produkter med sparing

Disse produktene avsettes etter premietariff. Det innebærer at beregningene er utført med de samme forutsetninger som ligger til grunn for beregning av premien for den enkelte forsikringsavtale. Premiereserven er beregnet som kontantverdien av selskapets forpliktelser med fradrag for kontantverdien av framtidige premier. Rentesatsen som er benyttet ved beregningen er således grunnlagsrenten som er 4 prosent for forsikringer utstedt før 1994. For forsikringer utstedt fra og med 1994 er grunnlagsrenten 3 prosent. For kollektive pensjonsforsikringer utstedt før 1994 er premieinnbetalinger fra og med 2004 beregnet ut fra grunnlagsrente 3 prosent.

Den avsatte premiereserven inkluderer administrasjonsreserve.

IBNR og RBNS reserver

For alle produkter er det erstatningsavsetninger som inkluderer både meldte (RBNS) og ikke meldte skader (IBNR). For uføreprodukter avsettes det en erstatningsavsetning som tilsvarer premieinntekt for karenperioden før erstatning utbetales (syk i 12 måneder, 2 år eller tilsvarende).

For dødsrisikoprodukter avsettes det erstatningsavsetning basert på forventet erstatningsforløp (cirka 30 prosent av årspremie).

Erstatningsavsetningene er ikke neddiskontert med en rentesats.

For skadeprodukter avsettes erstatningsavsetninger etter myndighetspålagte minstekrav.

Avsetninger for uføredekninger

For uføreytelser under utbetaling i kollektiv pensjon avsettes årlig beløp multiplisert med en livrente, likevel maksimert til 10 ganger utbetalingen de første 4 år.

For uføreytelser under utbetaling i individuell renteforsikring avsettes årlig pensjon multiplisert med en faktor som avhenger av forventet gjenstående utbetalingsperiode.

For erstattet premiefritak i individuell kapitalforsikring avsettes årlig beløp multiplisert med 7.

Estimater knyttet til forsikringsmessige avsetninger innen skadeforsikring:

Erstatningsavsetning:

Ved skadereservering i SpareBank 1 Skadeforsikring AS er utgangspunktet individuell skadereservering av de meldte skadene. I tillegg til at skadene følges opp i takt med den løpende skadebehandlingen skal i prinsippet alle åpne skader ha en spesiell vurdering minst én gang i året. Avsetninger til IBNR (inntrufne skader som ennå ikke er meldt selskapet) og eventuelle ekstraavsetninger, skjer for langhalet forretning ved hjelp av modeller. For personskade motorvogn, ulykke, yrkesskade og trygghet benyttes regresjonsmodeller som basis. Det gjøres også en vurdering av forhold som endringer i bestand og lignende. Ved korthalet forretning settes IBNR på bakgrunn av vurderinger av det erfaringsbaserte etterslepet som risikogruppen har hatt gjennom de siste årene, samt forhold som endringer i bestand, skadefrekvens, storskadeinnslag og lignende. Det foretas også måling i etterkant, for å vurdere estimatene for erstatningsavsetning opp mot utvikling i de forskjellige elementene som inngår i beregningene; betalte erstatninger, individuelt avsatte skadereserver for meldte skader, og IBNR.

Estimatet på erstatningsavsetningen er vurdert til et forventningsrett nivå, som betyr at det ikke er en sikkerhetsbuffer innbakt i denne. Kredittilsynet har i ny årsregnskapsforskrift klassifisert naturskadefond og administrasjonsavsetning som egenkapital. Konsernet har i denne forbindelse beregnet gjennomsnittlig behandlingstid for skader som er meldt, og funnet at det er tilnærmet samsvar mellom administrasjonsavsetningen og behandlingstidene. Administrasjonsavsetningen er således tillagt erstatningsavsetningene fra og med 2007.

Ut fra Kredittilsynets regler for forsikringstekniske avsetninger, skal selskapet til enhver tid ha avsetninger som gir full dekning for selskapets forsikringstekniske ansvar og annen risiko avledet av dets forsikringsvirksomhet. Og selskapet skal til enhver tid minst ha faktiske avsetninger som tilsvarer Kredittilsynets fastlagte minstekrav til premie- og erstatningsavsetning for egen regning (etter fratrukk av avgitt reassuranse) innenfor hver bransjegruppe. Premieavsetningen skal dekke uavløpt risiko på skader som ennå ikke har inntruffet, på forsikringsavtaler som er inngått på balansestidspunktet. Siden selskapets premienivå i forhold til erstatningsforpliktelsene, er vurdert som gode innenfor alle bransjegruppene, er premieavsetningene satt lik de uopptjente premiene. Selskapets faktiske erstatningsavsetninger for egen regning overstiger minstekravet innenfor alle bransjegrupper.

Minstekravene til erstatningsavsetningene er beregnet ved Kredittilsynets modeller og med bruk av selskapsesifikke parameterestimer.

Sikkerhetsavsetning skal dekke ekstraordinære fluktuasjoner og skal med 99 prosent sannsynlighet dekke selskapets forsikringstekniske forpliktelser. Selskapets faktiske sikkerhetsavsetning overstiger minstekravet fastlagt av Kredittilsynet.

Avsetning for tap på reassurandører i konkurs er nåverdieregnet. Parametrene i beregningsgrunnlaget er framtidig forventet dividende, utbetalingsmønster for kravet og inflasjon.

NOTE 5 – ENDRING I KONSERNSTRUKTUR/VESENTLIGE ENKELTRANSASJONER

I løpet av 2008 er følgende selskap kjøpt. Alle oppkjøp regnskapsføres etter kostmetoden fra oppkjøpstidspunkt.

NOK 1000	Oppkjøpsdato	Anskaffelses- kost ved kjøp av aksjene	Eierandel
Selskapsnavn			
Argo Securities AS	01.10.08	165 000	75 %

Argo Securities har hovedkontor i Oslo og baserer sin virksomhet på å yte investeringstjenester og tjenester som naturlig kan knyttes til investeringstjenestevirksomhet.

Selskapet er konsolidert fra og med 1. desember 2008.

Effekt på balansen av oppkjøpet av Argo Securities AS

Kjøpesum	165 000
Identifiserbare eiendeler (75 %)	122 291
Goodwill i konsernet ved oppkjøp	42 710

I et meglerforetak vil det antakelig ligge verdier i humankapitalen. En forretningsorganisasjon er ikke en identifiserbar eiendel etter IAS 38 så det er ikke allokert verdier til dette i oppkjøpsanalysen, jfr kommentarene om start-up costs i IAS 38.69. Det er også en langvarig og entydig praksis på at de verdiene som ligger i en etablert organisasjon regnes som goodwill i en virksomhetssammenslutning. For nærmere beskrivelse av oppkjøpsanalysen henvises til note 56.

I desember 2008 ble SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS stiftet. Selskapet er 100 prosent eid av SpareBank 1 Gruppen AS. Innskutt kapital i selskapet er 50 millionerkr.

Selskapets formål er å eie aksjer i foretak som tilbyr forskjellige former for inkassotjenester og finansielle tjenester, herunder oppkjøp av porteføljer, egeninkasso, fremmedinkasso og factoring tjenester.

I desember 2008 ble også SpareBank 1 LTO AS stiftet. Dette selskapet er 100 prosent eid av SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS. Innskutt kapital i selskapet er 10 millionerkr.

Selskapets formål er å drive finansieringsvirksomhet, herunder å kjøpe og innrive porteføljer av pengekrav, refinansiering av misligholdte pengekrav og virksomhet som er beslektet med dette.

Endringer i konsernstruktur 2007

I løpet av 2007 er følgende selskap kjøpt. Alle oppkjøp regnskapsføres etter kostmetoden fra oppkjøpstidspunkt.

NOK 1000	Oppkjøpsdato	Anskaffelses- kost ved kjøp av aksjene
Selskapsnavn		
Actor Fondsförvaltning AS	30.04.07	108 215
AREAL Eiendomsmegling AS	30.09.07	39 157

SpareBank 1 Gruppen inngikk i september en avtale med Sparebanken Hedmark og Terra-Gruppen AS om kjøp av 90 prosent av aksjene i Actor Fondsförvaltning AS. Selskapet har hovedkontor på Hamar, og baserer i all hovedsak sin virksomhet på fordringsinnkreving. Anskaffelseskostnaden er kontantvederlag for aksjene. Det var ingen vesentlige transaksjonskostnader forbundet med oppkjøpet. Selskapet er konsolidert fra og med 1. mai 2007 og har bidratt til konsernets resultat etter skatt med 6,1 millioner kroner i perioden frem til 31. desember.

Effekt på balansen av oppkjøpet av Actor Fondsförvaltning.

Identifiserte immaterielle eiendeler	25 000
Varige driftsmidler	1 128
Finansielle eiendeler	10 573
Bankinnskudd	13 693
Forpliktelse	-7 120
Sum identifiserbare eiendler og gjeld eksl min.int	40 085
Goodwill fra oppkjøp	68 131

I august inngikk EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS, et datterdatterselskap av SpareBank 1 Gruppen AS, en avtale om kjøp av 100 prosent av aksjene AREAL EiendomsMegling AS. Selskapet var et privateid, frittstående eiendomsmeplerselskap med virksomhet i Oslo og Akershus. Selskapets er konsolidert fra og med 1.oktober 2007. Bidraget til konsernets resultat i denne perioden har vært tilnærmet kroner 0.

Anskaffelseskostnaden er kontantvederlag for aksjene per 31.12.2007. Kjøpsavtalen inneholder tilleggsvilkår som kan medføre ytterligere utbetaling til tidligere eiere, men også tilbakebetaling av allerede betalt vederlag. Det var ingen vesentlige transaksjonskostnader.

Effekt på balansen av oppkjøpet av AREAL EiendomsMegling AS

Oppkjøpt goodwill	3 863
Immaterielle eiendeler	13 189
Varige driftsmidler	3 385
Fordringer	13 080
Kontanter	5 662
Forpliktelse	-9 804
Annen kortsiktig gjeld	-11 311
Sum identifiserbare eiendler og gjeld	18 064
Goodwill fra oppkjøp	21 093

NOTE 6 – SEGMENTINFORMASJON

MNOK	Bank- virksomhet ¹⁾		Livs- forsikrings- virksomhet		Skade- forsikrings- virksomhet		Fonds- forvaltning		Øvrige segmenter		Elimineringer		Sum	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Sum														
inntekter ²⁾	603,4	578,5	1 063,1	5 640,2	3 371,7	3 580,9	350,8	602,9	1 170,3	488,5	-1 130,7	-526,8	5 428,5	10 364,2
Ned- skrivninger	-28,1	-15,0	-416,7	-	-	-3,5	-	-	-	-	-	-	-444,8	-18,5
Andel av resultat fra TS	1,8	0,4	-	-	-	-	-	-	55,0	73,0	-37,3	-16,1	19,6	57,3
Segment- resultat	1,2	130,5	-993,2	377,5	217,7	400,5	115,2	299,5	1 028,3	378,0	-1 120,3	-475,2	-751,2	1 110,8
Resultat etter skatt	-12,3	92,8	-993,2	614,9	125,7	301,1	87,5	215,4	913,3	374,1	-978,8	-387,7	-857,7	1 210,6
Minoritetens andel av resultat	-	-	-	-	-	-	-	-	0,3	0,5	-	-	0,3	0,5
Eiendeler pr. segment	24 688,9	20 363,8	21 216,3	23 040,7	9 647,9	9 526,0	403,2	558,2	6 548,8	4 792,6	-6 104,5	-4 096,9	56 400,5	54 184,4
Sum														
forpliktelser	23 712,1	19 239,7	20 081,4	22 193,1	7 565,6	7 184,0	210,3	450,4	2 188,6	2 006,2	-2 411,7	-2 653,7	51 346,4	48 419,7

¹⁾ Inkluderer EiendomsMegler 1.

²⁾ Kostnader relatert direkte til inntekten er inkludert.

Tallene for skade- og livsforsikringsvirksomheten i 2007 er omarbeidet på bakgrunn av konsernets prinsippendringer. SpareBank 1 Gruppen konsern har ingen sekundærsegmentrapportering.

NOTE 7 – NETTO PREMIEINNTEKTER FORSIKRING

NOK 1 000	SpareBank 1 Skadeforsikring AS		SpareBank 1 Livsforsikring AS		Konsernet	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007
Brutto premieinntekter	3 541 208	4 898 320	3 986 011	3 800 020	7 527 219	8 698 340
- avgitt reassurans	238 593	71 364	308 433	283 544	547 026	354 908
Sum netto premieinntekter f.er	3 302 615	4 826 956	3 677 578	3 516 475	6 980 193	8 343 431

Av brutto premieinntekter i SpareBank 1 Livsforsikring er følgende premie i tilknytning til nytteging de siste to år fordelt på bransje.

LIVSFORSIKRING

NOK 1 000	Ind. rente/ pensjon		Individuell kapital		Kollektiv pensjon		Ulykke		Gruppeliv		Total
2008	95 171	134 718	78 415	33 508	28 129	369 942					
2007	151 541	1 437 515	272 495	32 027	3 256	1 896 834					

SKADEFORSIKRING

For SpareBank 1 Skadeforsikring fordeler opptjent premieinntekt seg slik på ulike produktklasser:

Privatbetonte forsikringer

NOK 1 000	Kombinerte forsikringer		Herav ansvar		Fritids- båt	Ulykkes- forsikring	Reise- forsikring	Øvrig forsikring	Sum priv.	
	brann	Motor- vogn	motorvogn	motorv.					forsikr.	forsikr.
Opptjente premier:	1 422 400	1 332 867	541 649	63 303	145 879	257 025	13 584	3 235 058	3 111 443	

Næringsbetonte forsikringer

NOK 1 000	Industri- forsikring brann	Kombinerte forsikringer		Herav ansvar		Ansvar	Yrkes- skade	Trygghet	Annet	Sum	
		mell brann	Motor- vogn	motorv.	motorv.					næring	næring
Opptjente premier:	9 905	252 747	178 982	59 204	8 616	97 459	66 706	2 873	617 289	578 481	

Andre forsikringer

NOK 1 000	Sjø	Energi/ olje	Re- assurance	Natur- pooler	Sum andre	
					forsikr.	forsikr.
Opptjente premier:	-	-23	7	133 680	133 664	110 095

NOTE 8 – NETTO PROVISJONSINNTEKTER

NOK 1 000	Konsernet	
	2008	2007
Provisjonsinntekter		
Tegningsprovisjon (fra kunde)	61 097	124 501
Innløsningsprovisjon (fra kunde)	18 560	44 295
Distributørprovisjon	62 146	3 614
Forvaltningsprovisjon	523 368	853 497
Garanti-provisjon	7 951	6 403
Betalingsformidling	82 273	78 969
Andre provisjonsinntekter	147 274	126 514
Provisjon Swap SparX	-	2 445
Sum provisjonsinntekter	902 669	1 240 239
Provisjonskostnader		
Distributørprovisjon	839 501	907 022
Betalingsformidling	18 882	23 303
Andre provisjonskostnader	-	272
Sum provisjonskostnader	858 383	930 598
Sum netto provisjon	44 286	309 641

NOTE 9 – INNTEKTER OG KOSTNADER FRA FINANSIELLE EIENDELER OG GJELD

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1000	2008	2007
Netto inntekter fra finansielle eiendeler til virkelig verdi				
Aksjer og andeler				
-	-	Utbytte fra aksjer og andeler	10 768	59 742
-	-	Netto gevinst/tap ved realisasjon av aksjer og andeler	-858 150	887 090
-	-	Netto urealisert gevinst/tap av aksjer og andeler	-2 112 359	-883 463
-	-	Sum netto inntekter aksjer og andeler	-2 959 740	63 369
Obligasjoner og sertifikater				
-	-	Mottatte og opptjente renteinntekter	388 148	150 957
-	-	Netto gevinst/tap ved realisasjon av rentepapirer	333 348	202 865
-	-	Netto urealisert gevinst/tap rentepapirer	50 457	-1 030 190
-	-	Sum netto inntekter fra obligasjoner, sertifikater, rentefond og andre verdipapirer med fast avkastning	771 953	-676 368
Andre finansielle instrument				
-	-	Mottatte og opptjente renteinntekter	46 754	40 540
-	-	Netto gevinst/tap ved realisasjon av andre finansielle derivater (val.terminer, hedgefond, rentefond)	-186 866	497 460
-	-	Netto urealisert gevinst/tap av andre finansielle derivater	-148 266	611 837
-	-	Sum andre finansielle derivater (inkl særinnskudd?)	-288 379	1 149 837
-	-	Netto inntekter og gevinst/tap fra finansielle eiendeler til virkelig verdi	-2 476 165	536 838
Netto inntekter fra obligasjoner holdt til forfall				
-	-	Mottatte og opptjente renteinntekter obligasjoner holdt til forfall	249 236	218 883
-	-	Mottatte og opptjente renteinntekter andre obligasjoner til amortisert kost	36 518	8 311
-	-	Netto urealiserte gevinst/tap obligasjoner holdt til forfall	11 024	2 483
-	-	Netto gevinst/tap ved realisasjon	-521	-
-	-	Netto inntekter og gevinst/tap verdipapirer til amortisert kost	296 258	229 677
-	-	Netto kostnader fra andre verdipapirer målt til amortisert kost*	-142 652	-
-	-	Netto kostnader andre obligasjoner målt til amortisert kost	-142 652	-
*Nedskivningen er knyttet til CDO'er i SpareBank1 Livsforsikring AS				
Netto inntekter fra verdipapirer tilgjengelig for salg				
-	1 255	Utbytte fra aksjer	6 196	5 017
21 088	2 782	Netto gevinst ved realisasjon av aksjer	44 806	2 782
21 088	4 037	Netto inntekter og gevinst/tap verdipapirer tilgjengelig for salg	51 002	7 799

		Inntekter fra utlån og fordringer			
-	334	Renteinntekter på utlån til kunder og fordringer på kreditinstitusjoner	1 403 302	1 018 028	
10 100	7 279	Renteinntekter på bankplasseringer	45 138	12 741	
6 393	-	Renteinntekter på andre fordringer	31 395	66 984	
22 158	12 450	Renteinntekter på interne lån	-	-	
38 652	20 062	Sum renteinntekter på utlån og fordringer	1 479 838	1 097 753	
		Kostnader på finansiell gjeld			
-	-9 502	Rentekostnader på innskudd fra kunder og gjeld til kreditinstitusjoner	-784 376	-539 183	
-36 529	-25 348	Rentekostnader på utstedte verdipapirer	-348 703	-169 289	
-52 562	-35 398	Rentekostnader ansvarlig lån	-97 300	-76 803	
-17 329	-4	Rentekostnader øvrig finansiell gjeld	-23 848	-1 563	
-106 419	-70 252	Sum rentekostnader på finansielle forpliktelser	-1 254 228	-786 839	

Endring i virkelig verdi relatert til fastrente lån inngår i «netto inntekter fra finansielle eiendeler til virkelig verdi».

Endring i virkelig verdi relatert til verdipapir-innlån inngår i «netto inntekter fra finansielle eiendeler til virkelig verdi».

NOTE 10 – NETTOINNTEKTER INVESTERINGSEIENDOMMER

NOK 1 000	Konsernet	
	2008	2007
Leieinntekter fast eiendom	354 947	313 156
Verdiregulering investeringseiendommer	-27 966	219 180
Kostnader investeringseiendommer	-26 023	-13 729
Sum netto inntekter investeringseiendommer	300 958	518 607

Se for øvrig note 30 Investeringseiendommer for ytterligere informasjon.

NOTE 11 – ANDRE DRIFTSINNTEKTER

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
-	-	Gevinst ved salg av anleggsmidler	-	18 313
-	-	Administrasjon av LO Favør konsept	56 325	20 305
-	-	Diverse inntekter livsforsikringsvirksomhet	12 164	24 133
-	-	Inkassosalær	48 078	23 592
-	-	Aktuarberegninger	2 226	3 141
-	-	Purregebyr	2 841	2 537
330	60	Annet	27 411	15 262
330	60	Sum andre inntekter	149 046	107 283

NOTE 12 – DRIFTSKOSTNADER

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
36 890	45 505	Personalkostnader	870 308	922 914
294	2 112	IT kostnader	237 634	162 665
802	1 549	Markedsføring	75 675	76 941
-19 703	-15 335	Andre driftskostnader	582 701	445 795
18 283	33 832	Sum driftskostnader	1 766 318	1 608 315
Godtgjørelse til revisor				
642	241	Ordinær revisjon	4 303	2 901
-	-	Andre attestasjonstjenester	66	24
-	8	Skatterådgivning	13	91
154	95	Andre tjenester	4 050	959
Godtgjørelse til revisor er oppgitt inklusive merverdiavgift.				
Personalkostnader				
137 933	113 395	Lønn	562 333	631 299
22 660	19 632	Arbeidsgiveravgift	126 341	108 848
28 750	23 239	Pensjonskostnader	100 183	91 868
-161 147	-120 751	Refusjon lønn, pensjon døtre	-	-
988	2 206	Sosiale kostnader	36 857	40 305
7 706	7 784	Øvrige personalkostnader	44 594	50 595
36 890	45 505	Sum personalkostnader	870 308	922 914
Spesifikasjon av pensjonskostnadene				
5 932	3 181	Tilskuddsplaner	23 786	14 930
22 818	20 058	Ytelsesplaner	76 397	76 938
28 750	23 239	Sum	100 183	91 868

NOTE 13 – EIERSTRUKTUR

SpareBank 1 Gruppen AS hadde per 31.12.2008 følgende eierstruktur:

	Antall aksjer	Eierandel
SpareBank 1 NN	347 568	19,89 %
SpareBank 1 SMN	347 568	19,89 %
SpareBank 1 SR	347 568	19,89 %
Samarbeidende Sparebanker AS	347 568	19,89 %
Sparebanken Hedmark	194 688	11,14 %
Landsorganisasjonen i Norge (LO) /Forbund tilknyttet LO	162 240	9,29 %
Totalt antall aksjer	1 747 200	100 %

NOTE 14 – EGENKAPITAL

Morselskapet

NOK 1 000	Aksjekapital	Overkursfond	Opptjent egenkapital	Sum egenkapital
Egenkapital per 31.12.2006	1 562 400	247 096	693 671	2 503 168
Utbetalt utbytte	-	-	-100 000	-100 000
Årsresultat	-	-	360 393	360 393
Estimatavvik pensjon	-	-	1 153	1 153
Egenkapital per 31.12.2007	1 562 400	247 096	955 217	2 764 714
Utbetalt utbytte	-	-	-450 000	-450 000
Årsresultat	-	-	897 757	897 757
Estimatavvik pensjon	-	-	-27 030	-27 030
Innbetalt aksjekapital	184 323	737 292	-	921 615
Vedtatt, ikke registrert, ikke innbetalt aksjekapital	477	1 908	-	2 385
Egenkapital per 31.12.2008	1 747 200	986 296	1 375 944	4 109 440

Konsern

MNOK	Aksjekapital	Overkursfond	Opptjent egenkapital	Verdireg. fond	Minoritetsinteresse	Sum egenkapital
Egenkapital 31.12.06	1 562 400	247 096	1 720 629	52 076	-	3 582 201
Prinsippendring naturskadefond	-	-	573 452	-	-	573 451
Prinsippendring administrasjonsfond	-	-	147 668	-	-	147 668
Prinsippendring reassuransesetning	-	-	23 999	-	-	23 999
Prinsippendring risikoutjevningfond	-	-	30 307	-	-	30 307
Justert egenkapital 01.01.07	1 562 400	247 096	2 496 055	52 076	-	4 357 626
Årsresultat	-	-	1 218 988	-	-	1 218 988
Diverse korreksjoner mot egenkapital	-	-	-27 792	-	-	-27 792
Estimatavvik pensjon	-	-	9 188	-	-	9 188
Valutaomregning	-	-	-373	-	-	-373
Revaluering eiendom etter IAS 16	-	-	-	16 410	-	16 410
Utbetalt utbytte	-	-	-100 000	-	-	-100 000
Minoritetsinteresse	-	-	-	-	1 792	1 792
Endringer av klassifisering kursreg.fond 01.01.08	-	-	65 180	-	-	65 180
Justert egenkapital 31.12.07	1 562 400	247 096	3 661 246	68 486	1 792	5 541 019
Årsresultat	-	-	-858 000	-	260	-857 740
Utbetalt utbytte	-	-	-450 000	-	-	-450 000
Estimatavvik pensjon	-	-	-170 362	-	-	-170 362
Revaluering eiendom etter IAS 16	-	-	-	-2 438	-	-2 438
Innbetalt aksjekapital	184 323	737 292	-	-	-	921 615
Vedtatt, ikke registrert, ikke innbetalt aksjekapital	477	1 908	-	-	-	2 385
Tilgang minoritetsaksjonær	-	-	-	-	40 773	40 773
Andre føringer direkte mot EK	-	-	28 908	-	-	28 908
Egenkapital 31.12.08	1 747 200	986 296	2 211 791	66 048	42 825	5 054 160

NOTE 15 – GOODWILL

NOK 1 000	Hist. kost	2008 Tilgang	2008 Nedskrivninger	2008 Bokført verdi	2007 Bokført verdi
Goodwill ved kjøp av 78,2% av SpareBank 1 Livsforsikring i 1994	87 579	-	-	7 758	7 758
Goodwill ved kjøp av 21,8 % av DAVID AS i 1996	10 712	-	-	2 950	2 950
Goodwill ved kjøp av VÅR Livsforsikring AS i 2000	280 365	-	-	189 245	189 245
Goodwill ved kjøp av 49 % av ODIN Forvaltning AS i 2000	158 263	-	-	79 131	79 131
Goodwill ODIN ved oppkjøp av Rahastotori/Fondex i 2008	50 060	50 060	-	50 060	-
Goodwill ved kjøp av VÅR Skadeforsikring AS i 2000	553 616	-	-	264 003	264 003
Goodwill ved kjøp av Actor Fordringsforvaltning AS	68 131	-	-	68 131	68 131
Goodwill ved kjøp av Areal Eiendomsmegling AS 2007/2008	36 284	13 128	-23 084	-	9 956
Goodwill ved kjøp av Argo Securities AS i 2008	42 709	42 709	-	42 709	-
Sum goodwill	1 287 719	105 897	-23 084	703 988	621 174

Ved overtakelse av kontroll i et foretak (virksomhetssammenslutning) blir alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppført til virkelig verdi i samsvar med IFRS 3. En positiv differanse mellom virkelig verdi av kjøpsvederlaget og virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser oppføres som goodwill, mens en eventuell negativ differanse inntektsføres ved kjøpet. Goodwill oppstår som differanse mellom virkelig verdi av vederlaget ved kjøp av en virksomhet og virkelig verdi av netto identifiserbare eiendeler og forpliktelser. Goodwill er antatt å ha ubegrenset levetid. Oppkjøp av et selskap er blant annet basert på strategisk tilpasning og antatt økonomisk lønnsomhet over lang tid.

Goodwill fordeles på kontantstrømsgenererende enheter.

Goodwill avskrives ikke, men er gjenstand for en årlig nedskrivningstest med sikte på å avdekke et eventuelt verdifall, i samsvar med IAS 36.

Fastsettelse av gjenvinnbart beløp:

Gjenvinnbart beløp på balansedagen beregnes årlig for goodwill som har en ubestemt utnyttbar levetid. Verdien av de ulike kontantstrømsgenererende enhetene er vurdert pr. 31.12.2008. SpareBank 1 Gruppen ser på prissettingen av sammenlignbare finansinstitusjoner, om selskapene har levert resultater bedre enn markedet forventet, de siste årene. I tillegg trekkes inn forhold som utbyttepolitikk, SpareBank 1 Gruppens eierstruktur og distributørene av forsikringsprodukter.

Det kan legges til grunn at det for konsernet SpareBank 1 Gruppen vil være en betydelig variasjon i verdiene med hensyn til om verddivurderingen foretas med utgangspunkt i et «going concern» eller som en del av en strukturtransaksjon. Verddivurderingen kommer ut med 3 scenarier, pessimistisk verdi, forventet verdi og optimistisk verdi.

For alle virksomheter med unntak av EiendomsMegler 1 konsernet, hvor goodwill er nedskrevet med 23 millioner kroner, er konklusjonen den samme. Verdien er betydelig større enn de bokførte verdiene, og analysen indikerer at nedskrivning ikke er nødvendig.

NOTE 16 – ANDRE IMMATERIELLE EIENDELER

NOK 1 000	Forsikrings- systemer i bruk	Lisenser	Elektronisk arkiv ikke saldogruppe	Forsikrings- system under utvikling	Konsern*	Totalt
Anskaffelseskost pr 1.1.2007	52 885	11 110	1 540	176 093	-	241 628
Tilgang	3 187	-	-	130 425	41 485	175 097
Herav utviklet internt	-	-	-	32 194	-	32 194
Herav kjøpt separat	-	-	-	98 231	-	98 231
Herav immaterielle eiendeler ved oppkjøp	-	-	-	-	41 485	-
Avgang	-2 207	-	-	-	-	-2 207
Anskaffelseskost pr 31.12.2007	53 865	11 110	1 540	306 518	41 485	414 518
Akkumulert avskrivning og nedskrivning 1.1.2007	-23 085	-4 958	-1 540	-	-	-29 583
Årets avskrivning	-12 587	-2 645	-	-	-4 855	-20 087
Årets nedskrivning	-	-	-	-	-	0
Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2007	-35 672	-7 603	-1 540	-	-4 855	-49 670
Omregningsdifferanse	-	-	-	-	-	-
Balanseført verdi per 31.12.2007	18 193	3 507	-	306 518	36 630	364 847
Anskaffelseskost pr 1.1.2008	60 820	11 110	1 540	306 518	41 485	421 473
Tilgang	26 984	11 842	-	158 422	-	197 248
Herav utviklet internt	-	-	-	33 412	-	33 412
Herav kjøpt separat	-	-	-	125 010	-	125 010
Herav immaterielle eiendeler ved oppkjøp	-	-	-	-	-	-
Avgang	-	-	-	-	-	-
Anskaffelseskost pr 31.12.2008	87 804	22 952	1 540	464 940	41 485	618 721
Akkumulert avskrivning og nedskrivning 1.1.2008	-42 627	-7 604	-1 540	-	-4 855	-56 626
Årets avskrivning	-15 086	-2 498	-	-	-8 952	-26 536
Årets nedskrivning**	-1 800	-	-	-414 940	-5 000	-421 740
Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2008	-59 513	-10 102	-1 540	-414 940	-18 807	-504 902
Omregningsdifferanse	-	-	-	-	-	-
Balanseført verdi per 31.12.2008	28 291	12 850	-	50 000	22 678	113 819
Levetider og lineær avskrivningsmetode	3-5 år	5-7 år	10 år		5år	

* Gjelder immaterielle eiendeler i konsernregnskapet i forbindelse med oppkjøpet av Actor Fordringsforvaltning AS og Areal Eiendomsmegling AS.

** Utviklingen av nytt fagsystem for forsikringsbestanden har blitt stanset. Kontrakten med leverandøren er hevet på grunn av leverandørens vesentlige mislighold. Systemet er nedskrevet med 414,9 millioner kroner. Balanseført verdi pr. 31.12.08 er knyttet til gjenbruksverdi på det som er utviklet.

NOTE 17 – INVESTERINGER I KONSERNSELSKAPER – MORSELSKAPET

Selskaper	Forretnings- kontor	Andel i %	Aksjekapital	Pålydende per aksje	Bokført verdi	
					2008	2007
SpareBank 1 Livsforsikring AS	Oslo	100	348 400	200	2 142 885	1 469 104
SpareBank 1 Skadeforsikring AS	Oslo	100	132 000	100	1 100 000	1 100 000
SpareBank 1 Medlemskort AS	Oslo	100	150	50	1 600	1 600
Sparebankutvikling AS	Oslo	100	100	1 000	100	100
Odin Forvaltning AS	Oslo	100	9 238	1 000	176 045	176 045
Bank 1 Oslo AS	Oslo	100	291 000	100	1 000 000	1 000 000
SpareBank 1 Gruppen Finans Holding AS	Oslo	100	40 000	400 000	50 599	-
Actor Fordringsforvaltning AS	Hamar	90	12 000	60 000	108 215	108 215
Argo Securities AS	Oslo	75	20 000	1 000	165 000	-
Sum investering i konsernselskaper					4 744 444	3 855 065

Det har vært en aksjeemisjon à 300 millioner kroner i SpareBank 1 Livsforsikring AS. SpareBank 1 Finans Holding AS ble stiftet i desember. Eierandeler i Argo Securities AS ble anskaffet i november og desember.

NOTE 18 – TILKNYTTETE SELSKAP OG FELLESKONTROLLERT VIRKSOMHET

	First Securities AS	SpareBank 1 Utvikling DA	SpareBank 1 Boligkreditt AS	Rygge, Dahl og Johnsen AS	Sum Eierandel i tilknyttet selskap
2008 NOK 1000	24,50 %	17,74 %	5,60 %		
Per 01.01.	116 464	19 629	58 523	311	194 927
Økning /nødgang eierandel			33 586	(311)	33 275
Posterings på egenkapitalen/utvanning				-	-
Resultatandel IFRS	17 749	-	1 887	-	19 636
Andel skatt				-	-
Utbetalt utbytte aksjer og andeler	(55 081)				(55 081)
Per 31.12.	79 132	19 629	93 996	-	192 756

	First Securities AS	SpareBank 1 Utvikling DA	SpareBank 1 Boligkreditt AS	Tre kronor forsikring AB	Rygge, Dahl og Johnsen AS	Sum Eierandel i tilknyttet selskap
2007 NOK 1000	24,50 %	17,74 %	5,65 %	49,00 %		
Per 01.01.	125 055	19 822	25 552	23 165	-	193 594
Økning /nødgang eierandel	7 595	-	32 554	(23 165)	311	17 295
Posterings på egenkapitalen/utvanning	284	(510)	-	-	-	(226)
Resultatandel IFRS	74 818	317	417	-	-	75 552
Andel skatt	(18 226)	-	-	-	-	(18 226)
Utbetalt utbytte aksjer og andeler	(73 062)	-	-	-	-	(73 062)
Per 31.12.	116 464	19 629	58 523	-	311	194 927

Tilknyttede selskaper omsettes ikke i et likvid marked, og det foreligger således ikke en objektiv virkelig verdi av andelen i de tilknyttede selskaper.

Finansiell informasjon om tilknyttede foretak:

	First Securities AS konsern	SpareBank 1 Utvikling DA	SpareBank 1 Boligkreditt AS
2008 NOK 1000			
Eiendeler	1 600 356	341 612	53 326 414
Gjeld	1 475 134	227 269	51 648 573
Inntekter	700 014	429 891	69 175
Resultat etter skatt	72 443	4 072	31 585
Eierandel	24,50 %	17,74 %	5,60 %
2007 NOK 1000			
Eiendeler	4 052 183	357 478	15 988 542
Gjeld	3 926 828	246 601	14 952 436
Inntekter	925 584	376 653	31 455
Resultat etter skatt	224 704	1 975	9 510
Eierandel	24,50 %	17,74 %	5,65 %

Morselskapet har følgende fordringer på og gjeld til tilknyttede selskaper:

	Fordring	Gjeld
Mellomværende SpareBank 1 Utvikling DA	24 149	-
Mellomværende FIRST Securities AS	31 915	-

Investering i tilknyttede selskaper i morselskapet SpareBank 1 Gruppen AS

NOK 1 000	2008	2007
Aksjer i First Securities AS	101 968	101 968
Andeler i SpareBank 1 Utvikling DA	18 000	18 000
Sum aksjer og andeler i tilknyttede selskaper	119 968	119 968

Aksjer i tilknyttede selskaper er i morselskapets regnskap etter overgang til IFRS ført til opprinnelig kost og testet for nedskrivning. Ved utgangen av 2008 er det ikke funnet grunnlag for nedskrivning.

NOTE 19 – EIENDOM, ANLEGG OG UTSTYR

2007

Morselskapet		Konsernet		
Maskiner, inventar og transportmidler	NOK 1 000	Maskiner inventar og transportmidler	Bygning og annen fast eiendom	Totalt
157 867	Anskaffelseskost eller regulert verdi pr 1.1.2007	355 374	390 676	746 049
39 233	Tilgang	57 049	8 740	65 789
-10 073	Avgang	-10 169	-	-10 169
-	Verdiregulering	-2	22 272	22 270
187 028	Anskaffelseskost eller regulert verdi pr 31.12.2007	402 249	421 687	823 937
100 564	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 1.1.2007	273 720	13 744	287 464
25 391	Årets avskrivning	40 282	7 294	47 575
-7 600	Årets avgang	-7 540	-	-7 540
-	Årets nedskrivning	-3 492	-	-3 492
118 355	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2007	302 970	21 038	324 009
-	Omregningsdifferanse 2007	-252	-	-252
68 672	Balanseført verdi per 31.12.2007	99 027	400 649	499 676

Dersom bygninger og annen fast eiendom ble vurdert til historisk kost ville balanseførte verdier vært som følger:

Balanseført verdi ved historisk kost	290 624
Verdireguleringsreserve pr 31.12.2007	94 599
Verdireguleringsfond	68 486

Sikkerhetsstillelse

Selskapet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

Utnyttede driftsmidler

Av bruttobeløpet aktiverte bygninger på 400 649 er alt areal utnyttet

2008

Morselskapet		Konsernet		
Maskiner, inventar og transportmidler	NOK 1 000	Maskiner inventar og transportmidler	Bygning og annen fast eiendom	Totalt
187 028	Anskaffelseskost eller regulert verdi pr 1.1.2008	402 249	421 687	823 936
45 266	Tilgang	72 095	2 795	74 890
-6 718	Avgang	-24 906	-15 039	-39 945
-	Verdiregulering	-	1 899	1 899
225 576	Anskaffelseskost eller regulert verdi pr 31.12.2008	449 438	411 342	860 780
118 355	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 1.1.2008	302 970	21 038	324 008
29 115	Årets avskrivning	44 010	3 327	47 337
-176	Årets avgang	-16 314	-14 641	-30 955
-	Årets nedskrivning	-	-	-
147 294	Akkumulert avskrivning og nedskrivning 31.12.2008	330 666	9 724	340 390
-	Omregningsdifferanse 2008	571	-	571
78 282	Balanseført verdi per 31.12.2008	119 343	401 618	520 961

Dersom bygninger og annen fast eiendom ble vurdert til historisk kost ville balanseførte verdier vært som følger:

Balanseført verdi ved historisk kost	275 053
Verdireguleringsreserve pr 31.12.2008	96 498
Verdireguleringsfond	69 853

Sikkerhetsstillelse

Selskapet har ikke pantsatt eller akseptert andre rådighetsbegrensninger for sine anleggsmidler.

Utnyttede driftsmidler

Av bruttobeløpet aktiverte bygninger på 400 649 er alt areal utnyttet.

NOTE 20 – ANDRE EIENDELER

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
950	1 345	Amortisering av etableringsgebyr lån	950	7 912
475	-	Opptjente ikke mottatte inntekter	40 522	424 373
4 131	931	Forskuddsbetalte kostnader	33 684	27 375
-	-	Forskuddsbetalte erstatninger SOS reise	29 989	26 317
139 674	136 621	Fordringer	152 793	378 171
-	13 231	Annet	27 214	21 918
145 230	152 128	Sum andre eiendeler	285 152	886 070

NOTE 21 – KLASSIFISERING AV FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

NOK 1000	Lån og fordringer	Holdt til forfall	Virkelig verdi trading	Virkelig verdi FVO	Tilgjengelig for salg	Amortisert kost	Sum
Finansielle eiendeler							
Bankinnskudd	2 151 847	-	-	-	-	-	2 151 847
Aksjer og andeler	-	-	4 497 790	134 223	30 349	-	4 662 362
Obligasjoner og sertifikater med fast avkastning	-	5 140 440	12 953 091	-	-	-	18 093 531
Andre obligasjoner og sertifikater	792 286	-	-	-	-	-	792 286
Andre finansielle eiendeler	-	-	1 511 336	-	-	-	1 511 336
Utlån til kredittinstitusjoner	76 247	-	-	-	-	-	76 247
Utlån til kunder	19 791 431	-	-	382 891	-	-	20 174 322
Derivater	-	-	191 477	-	-	-	191 477
Sum finansielle eiendeler 2008	22 811 811	5 140 440	19 153 694	517 114	30 349	-	47 653 408
Sum finansielle eiendeler 2007	18 743 348	4 423 206	21 308 540	508 451	121 472	-	45 105 017
Finansielle forpliktelser							
Ansvarlig lån	-	-	-	-	-	1 333 000	1 333 000
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	700 000	-	-	1 602 589	2 302 589
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	-	-	-	-	14 690 311	14 690 311
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	2 077 926	-	3 883 321	5 961 247
Derivater	-	-	236 589	-	-	-	236 590
Sum finansielle forpliktelser 2008	-	-	936 589	2 077 926	-	21 509 221	24 523 737
Sum finansielle forpliktelser 2007	-	-	41 771	1 801 703	-	18 662 310	20 505 784

NOTE 22 – VERDIPAPIRER HOLDT FOR HANDELSFORMÅL, AKSJER

NOK 1 000	Antall	Anskaffelses- kost	Bokført verdi/ virkelig verdi
Norske aksjefond			
Alfred Berg Aktiv	375 705	129 964	127 173
Alfred Berg Norge +	1 159 466	190 197	159 349
Alfred Berg Indeks	1 420 236	167 445	143 150
Holberg Norge	830 597	145 120	151 077
Odin Norge	254 512	456 589	317 318
Skagen Vekst	4 101	4 702	3 513
Sum norske aksjefond	4 044 617	1 094 017	901 580
Norske aksjer:			
Energy Ventures PE		19 321	10 932
Icon Capital PE		969	4 106
IF BALTIKUM		42	42
Verdane Capital III		15 145	7 712
Sum norske aksjer		35 477	22 792
Utenlandske aksjer:			
HarbourVest Int. PE IV-Direct Fund		42 917	34 166
Sum utenlandske aksjer		42 917	34 166

NOK 1 000	Antall	Anskaffelses- kost	Bokført verdi/ virkelig verdi
Utenlandske aksjefond:			
Equity World Emerging	6 710	15 594	15 949
Alfred Berg Global Quant	1 419 268	321 491	271 465
Holberg Norden	529 679	65 727	64 600
KLP AksjeUSA Indeks USD	80 863	468 584	467 136
KLP Aksje Europa Indeks 1	324 560	219 072	229 951
KLP Aksje Asia Indeks 1	169 819	114 143	125 401
Legg Mason Value Fund	214 353	105 720	93 132
Legg Mason Growth Fund	249 201	107 824	87 212
Morgan Stanley Japanese Val Eq A	1 332 465	71 400	72 877
SEB Concept Biotech Fund	313 536	70 441	70 725
Schroders International Emerging	874 178	41 131	50 193
Societe Generale Japan	18 435	81 138	84 880
Equity Growth USA I	1 088	63 050	67 416
Schroders ISF European Equity AI	350 329	94 642	100 603
Schroders In-Great China - IAC	258 528	42 637	40 500
Schroders ISF Japanese Equity A	21 901	803	808
Schroders ISF Pacific Equity A	45 933	3 108	1 920
Schroders ISF US Large Cap A Acc	1 366	601	445
Schroders ISF US Small&Mid-Cap A	1 505	1 090	1 023
Schroders International US Small	76 177	54 283	56 071
KLP AksjeGlobal Indeks I	335	372	325
KLP AksjeGlobal Indeks II	113 760	147 653	93 131
FLF Real Estate Securities World	5 455	951	1 091
Invesco US Structured Equity	1 805 621	147 096	124 433
ODIN Europa	4 605 130	434 192	301 360
ODIN Europa SMB	1 130 464	217 276	119 422
ODIN Finland	22 484	110 310	62 985
ODIN Global	2 677 993	288 407	185 344
ODIN Global SMB	583 935	74 087	49 862
ODIN Maritim	77 552	92 920	50 387
ODIN Norden	336 709	400 994	283 967
ODIN Offshore	736 894	188 313	98 162
ODIN Robur Øst-Europa	78 785	28 966	13 382
ODIN Sverige	35 090	46 470	28 571
ODIN Templeton Emerging Markets	465 759	73 500	52 673
SGAM Equities Jpn CoreAlpha	85 586	34 981	38 900
Skagen Global	156 062	107 959	85 895
Skagen Kon-Tiki	18 237	7 067	5 258
Carnegie Worldwide	8 746	44 036	41 796
Sum utenlandske fond	19 234 489	4 388 029	3 539 251
Sum aksjer og andeler til virkelig verdi	23 279 105	5 560 440	4 497 790
Beholdningsendringer gjennom regnskapsåret			
Inngående balanse 01.01	6 932 495		
Tilgang av aksjer og andeler	7 320 905		
Avgang av aksjer og andeler	-7 978 422		
Urealiserte verdiendring	-1 777 188		
Utgående balanse 31.12.	4 497 790		

NOTE 23 – VERDIPAPIRER HOLDT FOR HANDELSFORMÅL, OBLIGASJONER OG SERTIFIKATER

Obligasjoner og sertifikater med fast avkastning

	Sertifikater	Obligasjoner	Annet	Sum
Direkte investeringer i sertifikater og obligasjoner	722 607	6 483 425	-	7 206 032
Indirekte investeringer i sertifikater og obligasjoner forvaltet gjennom fond	-	3 977 334	1 692 233	5 669 567
Opptjente ikke forfalte renter	11 513	65 978	-	77 491
Sum obligasjoner, sertifikater	734 120	10 526 737	1 692 233	12 953 089

Obligasjoner og sertifikater fordelt på utstedersektor 31.12.

NOK 1000	Til virkelig verdi over resultatet		
	Pålydende	Anskaffelses- kost	Virkelig verdi
Stat	2 211 810	2 127 428	2 162 170
Annen offentlig utsteder	634 000	633 210	639 953
Finansielle foretak	9 403 239	9 310 207	9 400 178
Ikke-finansielle foretak	795 861	793 262	750 790
Sum obligasjoner og sertifikater 31.12. herav opptjente ikke forfalte renter	13 044 910	12 864 107	12 953 091

NOK 1 000	Risiko- vektning	Pålydende	Anskaffelses- kost	Bokført/ virkelig verdi
Norske obligasjoner				
Obligasjonsfond stat	0 %	886 706	807 767	823 472
Kredittforetak og bank	10 %	374 000	373 775	375 537
Kommuner og fylker	20 %	196 000	195 267	198 279
Kredittforetak og bank	20 %	3 749 500	3 727 205	3 725 206
Obligasjonsfond	20 %	2 717 966	2 849 343	2 952 937
Pengemarkedfond	20 %	1 927 955	1 700 137	1 692 233
Andre obligasjoner	20 %	45 000	44 994	44 345
Obligasjonsfond	50 %	217 361	214 673	200 926
Industriforetak	100 %	338 500	338 737	322 909
Sum norske obligasjoner		10 452 988	10 251 899	10 335 844
Norske sertifikater				
Stats og statsgaranterte	0 %	224 000	217 190	222 500
Kommuner og fylker	20 %	188 000	188 028	189 948
Kredittforetak og bank	20 %	184 000	183 958	191 662
Industriforetak	100 %	125 000	124 942	130 011
Sum norske sertifikater		721 000	714 118	734 120
Sum norske obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi over resultat herav børsnoterte papirer		11 173 988	10 966 016	11 069 965
		2 810 500	2 791 408	2 786 308
Utenlandske obligasjoner				
Stats og statsgaranterte	0 %	1 101 104	1 102 471	1 116 198
AUR Credit Suisse - Unit Link	4 %	18 819	18 819	20 677
Kommuner og fylker	20 %	250 000	249 915	251 725
Kredittforetak og bank	20 %	431 000	456 970	441 926
Industriforetak	100 %	70 000	69 916	52 599
Sum utenlandske obligasjoner		1 870 922	1 898 090	1 883 126
Sum utenlandske obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi over resultat herav børsnoterte papirer		1 870 922	1 898 090	1 883 126
		891 104	917 960	913 354
Sum obligasjoner og sertifikater til virkelig verdi over resultatet		13 044 910	12 864 107	12 953 091

Obligasjoner og sertifikater holdt til forfall fordelt på forfall

31.12.07	< 6 mnd	6–12 mnd	1–3 år	3–5 år	> 5 år	Uten forfall	Total
Stat	429 520	-	906 907	-	-	825 743	2 162 169
Annen offentlig utsteder	189 948	-	450 004	-	-	-	639 953
Finansielle foretak	363 719	671 319	3 127 130	602 537	-	4 660 152	9 424 857
Ikke-finansielle foretak	172 609	62 661	145 120	19 136	125 659	200 926	726 111
Sum obligasjoner og sertifikater	1 155 796	733 981	4 629 162	621 673	125 659	5 686 820	12 953 091

	Liv- virksomhet	Skade- virksomhet	Bank- virksomhet
Durasjon			
Norske obligasjoner	1,3	0,2	0,2
Utenlandske obligasjoner	1,7	0,3	
Gjennomsnittlig rente			
Norske obligasjoner	5,1	6,7	6,2
Utenlandske obligasjoner	4,6	5,9	

NOTE 24 – VERDIPAPIRER HOLDT FOR HANDELSFORMÅL, ANDRE VERDIPAPIRER TIL VIRKELIG VERDI

NOK 1 000	Antall	Anskaffelses- kost	Bøkført/ virkelig verdi
Hedgefond:			
ABN AMRO Opportunity Driven Fund	76 275	38 050	30 278
Aurora Global Opportunities Offshore	16 250	114 893	104 315
Aurora Offshore II Class A	33 845	268 472	281 854
Gottex Market Neutral Class AA (3XL)	101 054	87 976	47 210
Gottex Neutral Plus (2XL)	97 933	60 470	43 380
Norgesinvestor Value	50 000	55	77
Gottex Market Neutral Class D (2XL)	62 698	60 607	45 640
ABN Amro Multi Strategy	150 278	134 363	126 957
FRM Diversified II Fund Spc29 295	20 000	21 016	
Sum Hedgefond		784 886	700 727
Særinnskudd			
Bankinnskudd			127 972
Bankfond UL			673 060
Sum Særinnskudd			801 032
Plassering i Credit Suisse Financial Products			
Credit Suisse AUR 1			5 762
Credit Suisse AUR 2			1 854
Sum Særinnskudd			7 616
Annet			
Skattelånsaldo PLIS			1 960
Sum Diverse			1 960
Sum andre finansielle verdipapirer til virkelig verdi			1 511 336
Sum verdipapirer holdt til handelsformål note 22, 23 og 24			18 962 216

NOTE 25 – VERDIPAPIRER UTPEKT TIL VIRKELIG VERDI OVER RESULTATREGNSKAPET (FVO)

NOK 1 000	Eierandel	Antall	Anskaffelses- kost	Bøkført/ virkelig verdi
Nordito AS	3,99	405 190	10 132	58 820
Rygge-Vaaler Sparebank Gr.fond		6 600	601	594
Nes Prestegjelds Sparebank Gr.fond		18 700	1 711	1 403
SpareBank1 SMN Gr.fond		1 753 044	55 747	52 942
Helgeland Sparebank Gr.fond		203 626	27 999	20 464
Sum verdipapirer upekt til virkelig verdi over resultatregnskapet			96 190	134 223

Aksjene i Nordito AS er nedskrevet med 22,8 millioner kroner.
 Grundfondsbevisene er overtatt fra kunde i forbindelse med mislighold.
 Grundfondsbevisene er nedskrevet med 10,6 millioner kroner i forhold til anskaffelseskost.

NOTE 26 – FINANSIELLE DERIVATER

Generell beskrivelse:

Alle derivater blir bokført til virkelig verdi over resultatet. Gevinster blir ført som eiendeler og tap ført som gjeld for alle rentederivater.

2008

NOK 1 000	Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eien- deler	For- pliktelser
Aksjeinstrumenter			
Aksjeindekserte obligasjoner derivatdel		4 106	-
Derivatdel CDO		-	-138 000
Sum aksjederivater		4 106	-138 000
Valutainstrumenter			
Valutaterminer (forwards)	500 455	2 418	-35 987
Sum valutainstrumenter	500 455	2 418	-35 987
Renteinstrumenter			
Rentebytteavtaler (swap) (dekker også cross currency)	3 410 690	183 618	-62 602
Andre rentekontrakter	-	1 337	-
Sum renteinstrumenter	3 410 690	184 955	-62 602
Sum finansielle derivater		191 477	-236 590

2007

NOK 1 000	Kontraktssum	Virkelig verdi	
		Eien- deler	For- pliktelser
Renteinstrumenter			
Rentebytteavtaler (swap) (dekker også cross currency)	2 608 461	24 269	-41 772
Sum renteinstrumenter	2 608 461	24 269	-41 772
BMB opsjoner	-	40 260	-
Sum finansielle derivater	-	64 529	-41 772

NOTE 27 – VERDIPAPIRER TILGJENGELIG FOR SALG

2008

Morselskap				Konsern			
Ansk.kost	Bokf.verdi	Virkelig verdi	NOK 1 000	Ansk.kost	Bokf.verdi	Virkelig verdi	
-	-	-	Oslo Kongressenter Folkets Hus BA	7 009	7 009	7 009	
-	-	-	Finansnæringens Hus	5 813	6 126	6 126	
-	-	-	SpareBank 1 Eiendomsinvest I AS	5 000	5 000	5 000	
-	-	-	SR Eiendomsinvest Tyskland I AS	4 804	4 804	4 804	
153	153	153	Andre	10 391	7 410	7 410	
153	153	153	Sum aksjer tilgjengelig for salg	33 017	30 349	30 349	

2007

Morselskap				Konsern			
Ansk.kost	Bokf.verdi	Virkelig verdi	NOK 1 000	Ansk.kost	Bokf.verdi	Virkelig verdi	
33 530	35 519	35 519	Forsikringsaktieselskapet Alka (DK)	72 819	85 715	85 715	
-	-	-	SR Eiendomsinvest Tyskland I AS	7 009	7 009	7 009	
-	-	-	Oslo Kongressenter Folkets Hus BA	5 813	6 126	6 126	
-	-	-	SpareBank 1 Eiendomsinvest I AS	5 000	5 000	5 000	
-	-	-	Finansnæringens Hus	4 804	4 804	4 804	
153	153	153	Andre	10 391	7 318	7 318	
33 683	35 672	35 672	Sum aksjer tilgjengelig for salg	106 487	121 472	121 472	

NOTE 28 – OBLIGASJONER MÅLT TIL AMORTISERT KOST

	Pålydende	Anskaffelses- kost	Balanseført verdi	Virkelig verdi
Obligasjoner holdt til forfall	5 033 000	4 981 824	4 995 386	5 065 695
Opptjente ikke forfalte renter obligasjoner holdt til forfall	-	-	145 054	145 054
Sum obligasjoner holdt til forfall	5 033 000	4 981 824	5 140 440	5 210 749
Andre obligasjoner til amortisert kost	677 500	673 971	676 960	682 565
Opptjente ikke forfalte renter obligasjoner til amortisert kost	-	-	115 325	115 325
Sum obligasjoner til amortisert kost	677 500	673 971	792 286	797 890
Sum obligasjoner	5 710 500	5 655 795	5 932 726	6 008 639

Obligasjoner og sertifikater fordelt på utstedersektor 31.12.08.

	Pålydende	Anskaffelses- kost	Balanseført verdi	Virkelig verdi
Stat	390 000	387 920	398 631	404 816
Annen offentlig utsteder	434 000	429 084	438 461	448 120
Finansielle foretak	3 416 500	3 376 664	3 589 793	3 669 511
Ikke-finansielle foretak	1 470 000	1 462 127	1 505 841	1 486 193
Sum obligasjoner og sertifikater 31.12.	5 710 500	5 655 795	5 932 726	6 008 639

	Risiko vektning	Pålydende	Anskaffelses- kost	Balanseført verdi	Virkelig verdi
Stats og statsgaranterte	0 %	390 000	387 920	398 631	404 816
Utenlandske obligasjoner med pantsikkerhet	10 %	605 000	604 916	618 046	651 257
Kommuner og fylker	20 %	409 000	404 084	412 250	421 237
Kredittforetak og bank	20 %	2 836 500	2 796 748	2 997 958	3 045 138
Industrilån	100 %	1 470 000	1 462 127	1 505 841	1 486 193
Sum obligasjoner og sertifikater		5 710 500	5 655 795	5 932 726	6 008 639

Herav børsnoterte papirer

	Liv- virksomhet	Skade- virksomhet
Durasjon	6,14	3,56
Gjennomsnittlig effektiv rente	5,05	6,30

Obligasjoner og sertifikater holdt til forfall fordelt på forfall

31.12.07	< 6 mnd	6–12 mnd	1–3 år	3–5 år	> 5 år	Uten forfall	Total
Stat	102 559	-	26 210	-	296 072	-	424 841
Annen offentlig utsteder	-	25 260	19 826	-	367 164	-	412 250
Finansielle foretak	400 772	19 961	700 509	525 109	1 918 604	-	3 564 955
Ikke-finansielle foretak	-	-	143 495	189 752	1 197 431	-	1 530 679
Sum obligasjoner og sertifikater	503 331	45 221	890 041	714 861	3 779 271	-	5 932 726

	Liv- virksomhet	Skade- virksomhet
--	--------------------	----------------------

Durasjon

Norske obligasjoner	2,28	4,21
Utenlandske obligasjoner	4,65	7,97
Pengemarked		

Gjennomsnittlig rente

Norske obligasjoner	5,94	6,16
Utenlandske obligasjoner	5,59	4,66
Pengemarked		

Beholdningsendringer gjennom regnskapsåret

	2008	2007
Inngående balanse 01.01.	4 423 207	4 267 327
Tilgang	1 877 223	1 034 562
Åvgang	-374 503	-880 000
Årets periodiserte over-/underkurs (amortisering)	6 798	1 318
Utgående balanse 31.12.	5 932 725	4 423 207

NOTE 29 – VIRKELIG VERDI PÅ FINANSIELLE EIENDELER OG FORPLIKTELSE

Morselskapet				Konsernet				
2008	2008	2007	2007		2008	2008	2007	2007
Bokført	Virkelig	Bokført	Virkelig	NOK 1 000	Bokført	Virkelig	Bokført	Virkelig
verdi	verdi	verdi	verdi		verdi	verdi	verdi	verdi
Eiendeler								
-	-	200 000	200 000	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	76 427	76 427	112 211	112 211
-	-	-	-	Utlån til og fordringer på kunder	20 174 142	20 174 142	17 693 291	17 693 291
-	-	-	-	Verdipapirer til virkelig verdi	18 962 216	18 962 216	17 805 502	17 805 502
-	-	-	-	Obligasjoner til amortisert kost	5 932 726	6 008 639	4 423 206	4 279 997
153	153	35 672	35 672	Verdipapirer tilgjengelig for salg	30 349	30 349	121 472	121 472
-	-	-	-	Verdipapirer utpekt til virkelig verdi (FVO)	134 223	134 223	81 649	81 649
-	-	-	-	Derivater	191 477	191 477	64 529	64 529
752 377	752 377	-	-	Bankinnskudd	2 151 847	2 151 847	1 364 648	1 364 648
752 530	752 530	387 800	387 800	Sum finansielle eiendeler	47 653 407	47 729 320	41 666 508	41 523 299
Forpliktelse								
500 000	500 000	570 063	570 063	Gjeld til kredittinstitusjoner	2 302 589	2 302 589	2 259 942	2 259 942
-	-	-	-	Innskudd fra og gjeld til kunder	14 690 311	14 690 311	12 801 642	12 801 642
-	-	-	-	Gjeld vedr gjenforsikring	83 688	83 688	57 779	57 779
500 000	500 000	500 000	500 000	Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapir	5 961 248	5 961 248	4 069 427	4 069 427
-	-	-	-	Derivater	236 590	236 590	41 771	41 771
683 000	674 500	683 000	684 500	Ansvarlig lånekapital til amortisert kost	1 333 000	1 324 500	1 333 000	1 334 500
1 683 000	1 683 000	1 753 063	1 753 063	Sum finansielle forpliktelse	24 607 426	24 607 426	20 563 561	20 563 561
Forpliktelse og garantiansvar utenfor balansen								
				Ubenyttede garantier	1 613 000	-	1 576 815	-
				Lånetilsagn	625 000	-	625 000	-
				Remburser	-	-	88	-
				Pantstillelser	1 187 500	-	735 000	-

Pantstillelser består i sin helhet av verdipapirer stillet som sikkerhet for D-lånsadgang i Norges Bank.

De fleste eiendels- og gjeldsposter i konsernet vurderes til amortisert kost. Det gjelder i første rekke utlån, innskudd og innlån, men også investeringer i obligasjoner som holdes til forfall.

Utstedte verdipapirer med fast rente vurderes til virkelig verdi, mens FRN-lån vurderes til amortisert kost.

Amortisert kost innebærer verdsetting av balansepostene etter opprinnelig avtalte kontantstrømmer, eventuelt justert for verdiforringelse. Slike verddivurderinger vil ikke alltid gi verdier som er i samsvar med markedets vurdering av de samme instrumenter. Avvik kan skyldes forskjellige oppfatninger om makroutsikter, markedsforhold, risikoforhold og avkastningskrav, samt avvik i tilgang på presis informasjon. Tabellen ovenfor gir en oversikt over beregnet virkelig verdi av poster som er bokført til amortisert kost. Verdien er beregnet med utgangspunkt i priser notert i aktive markeder der slik informasjon er tilgjengelig, interne modeller som beregner en teoretisk verdi når det ikke finnes aktive markeder, eller sammenligning mellom priser på instrumentene i porteføljen i forhold til siste tilgjengelige transaksjonspriser. I tilfeller hvor det ikke er relevant prisinformasjon tilgjengelig, er det benyttet et anslag basert på ledelsens skjønn. Verdsetting til virkelig verdi er etter sin natur beheftet med betydelig usikkerhet.

Majoriteten av konsernets verdipapirer som måles til virkelig verdi er notert i et aktivt marked og verdiene i konsernets balanse er således utledet av dette. Konsernet benytter seg i liten grad av interne eller andre verddivurderingsmetoder for fastsettes av virkelig verdi.

Aksjer tilgjengelig for salg noteres ikke i et aktivt marked. Virkelig verdi lar seg således ikke måles på en pålitelig måte. Disse aksjene måles til kostpris i henhold til IFRS 7.30

Prinsipper som ligger til grunn for å fastsette virkelig verdi for finansielle instrumenter som ikke er regnskapsført til virkelig verdi:

Eiendeler som anses å tilsvare virkelig verdi lik bokført verdi.

Bokført verdi anses å tilsvare virkelig verdi av finansielle eiendeler og forpliktelse som er likvide eller har kort tid til forfall (mindre enn tre måneder).

Kort tid for rentereprising gjør at forskjellen mellom virkelig verdi og bokført verdi er tilnærmet 0.

NOTE 30 – INVESTERINGSEIENDOMMER

SpareBank 1 Gruppens totale eiendomsportefølje utgjorde 257 501 m² fordelt på 23 bygg per 31.12.2008. Av dette bruker SpareBank 1 Gruppen 27.201 m² i egen virksomhet. Samlet ledighetsgrad er 1,29 prosent, eller 3 323 m². Vektet gjenværende leietid for hele porteføljen er 5,7 år.

Tilgang/avgang og verdiregulering	2008	2007
Anskaffelseskost 01.01.	3 840 859	3 719 836
Tilgang i året	172 294	121 023
Avgang i året	-	-
Anskaffelseskost 31.12.	4 013 153	3 840 859
Akkumulerte avskrivninger 01.01.	-	-
Årets ordinære avskrivninger	-	-
Akkumulerte avskrivninger 31.12.	-	-
Akkumulert verdiregulering 01.01.	675 763	456 583
Årets verdiregulering	-27 966	219 180
Akkumulert verdiregulering 31.12.	647 797	675 763
Bokført verdi 31.12.	4 660 949	4 516 620

2008

Type bygg	By område	Historisk kostpris	Bokført verdi	Leieinntekt	Areal i m ²	Opphørstidsp. gj.sn. leieforhold
Kontorbygg	Oslo Sentrum	1 106 605	1 265 709	87 961	53 430	2013
Kontorbygg	Skøyen	1 068 642	1 476 540	102 516	75 877	2015
Kontorbygg	Oslo øvrig	581 974	690 877	53 009	39 002	2020
Kjøpesenter	Oslo øvrig	297 632	293 994	23 854	18 196	2015
Kontorbygg/butikker	Oslo Sentrum	440 157	678 110	49 231	31 097	2011
Kontorbygg/butikker	Akershus	100 550	124 975	11 959	13 535	2012
Annet	Oslo	124 276	130 743	26 417	60	2096
Sum		3 719 836	4 660 949	354 947	231 197	

2007

Type bygg	By område	Historisk kostpris	Bokført verdi	Leieinntekt	Areal i m ²	Opphørstidsp. gj.sn. leieforhold
Kontorbygg	Oslo Sentrum	1 106 605	1 294 231	82 856	53 430	2012
Kontorbygg	Skøyen	1 068 642	1 343 688	102 078	75 877	2013
Kontorbygg	Oslo øvrig	581 974	642 116	38 476	39 002	2020
Kjøpesenter	Oslo øvrig	297 632	298 074	23 352	18 196	2014
Kontorbygg/butikker	Oslo Sentrum	440 157	667 964	45 393	31 097	2011
Kontorbygg/butikker	Akershus	100 550	118 844	11 010	13 535	2011
Annet	Oslo	124 276	151 703	9 991	60	2095
Sum		3 719 836	4 516 620	313 156	231 197	

Verdsettelse av investeringseiendommene

Eiendommene vurderes til virkelig verdi to ganger i året, henholdsvis pr 30.06 og 31.12. Verddivurderingene gjøres av selskapet. For å kvalitetssikre egne vurderinger innhentes det i tillegg eksterne takster på alle eiendommene årlig.

Ved verdsettelse av eiendomsporteføljen benytter selskapet en kontantstrømsmodell.

Forutsetningene som er benyttet i denne modellen er følgende:

Den enkelte eiendoms markedsverdi er beregnet ved å diskontere forventet fremtidig netto kontantstrøm inkl eiendommens diskonterte forventede sluttverdi etter 30 år.

Alle kontantstrømmene er nominelle, og det er forutsatt en prisstigning på 2,5 prosent.

Diskonteringsraten reflekterer risikostjustert avkastningskrav, og består av en risikofri langsiktig rente pluss en risikopremie som igjen avhenger av standard, beliggenhet, eiendomstype, leiekontraktens løpetid etc. Over tid antas det at nivået for markedets avkastningskrav for eiendom vil ligge ca 1–2 prosentpoeng over den lange swaprenten. Dette gir et avkastningskrav på 6,5–7,5 prosent.

Leieinntektene er beregnet som kontraktsfestet leie frem til kontraktens forfall. Deretter benyttes markedsleie. I vurderingen av markedsleie er det benyttet realverdi av det administrasjonen etter beste skjønn og overbevisning tror vil være markedsleien for hvert leieobjekt på de respektive utløpstidspunkt.

I modellen er løpende vedlikehold og administrasjonskostnader samt kostnader til leieboertilpasninger hensyntatt.

Forventet ledighet i porteføljen er satt til 2 prosent.

NOTE 31 – UTLÅN TIL OG FORDRINGER PÅ KUNDER OG KREDITTINSTITUSJONER

Interne lån fra Morselskap

NOK 1 000	2008	2007
Ansvarlig lån til SpareBank 1 Livsforsikring AS	125 000	125 000
Ansvarlig lån til SpareBank 1 Skadeforsikring AS	75 000	75 000
Ordinært lån til ODIN Forvaltning AS	100 000	-
Sum utlån til foretak i samme konsern	300 000	200 000
Lån er ført etter amortisert kost prinsippet		

Fordringer på kredittinstitusjoner

NOK 1000	2008	2007
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid	76 427	95 780
Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner med avtalt løpetid	-	16 431
Sum netto utlån og fordringer på kredittinstitusjoner	76 427	112 211

SPESIFIKASJON AV UTLÅN OG FORDRINGER PÅ DE VESENTLIGSTE VALUTASORTER

NOK	273	328
USD	3 645	5 429
JPY	20 758	95 452
GBP	6 970	-
EUR	35 729	-
CAD	4 589	-
CHF	837	11 002
Annen valuta	3 626	-
Sum	76 427	112 211

Utlån til kunder

NOK 1000	2008	2007
UTLÅN FORDELT PÅ FORDRINGSTYPE		
Kasse-/drifts- og brukskreditter	2 196 868	1 939 463
Byggelån	333 200	468 216
Nedbetalingslån	17 805 695	15 385 047
Brutto utlån og fordringer på kunder	20 335 763	17 792 726
Nedskrivninger	-161 622	-99 436
Netto utlån og fordringer på kunder	20 174 141	17 693 290
Sum utlån på kunder og kredittinstitusjoner	20 250 569	17 805 502
UTLÅN FORDELT PÅ MARKEDER		
Lønnstakere	14 340 470	12 407 860
Næringsfordelt	5 995 293	5 384 866
Brutto utlån og fordringer på kunder	20 335 763	17 792 726
Nedskrivninger	-161 622	-99 436
Netto utlån og fordringer på kunder	20 174 141	17 693 290
Herav lån til ansatte	1 162 406	962 391
Lånerente til ansatte er 80 % av beste boliglånsrente til kunder.		

Brutto utlån fordelt på geografiske områder

	2008	2007
Oslo	11 523 630	10 345 053
Akershus	7 186 369	6 074 228
Øvrig	1 625 764	1 373 445
Sum brutto utlån fordelt på geografiske områder	20 335 763	17 792 726

Brutto utlån fordelt på sektor og næring

	2008	2007
Lønnstakere o.l	14 404 907	12 407 860
Landbruk	827	-
Fiskeri og fiskeforedling	2	-
Oljerelatert virksomhet	94 980	-
Industri	72 320	140 871
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning	57 899	109 150
Varehandel	432 340	406 473
Hotell og restaurant	116 396	118 417
Transport og Lagring	80 955	72 986
Forretningsmessig tjenesteyting	576 341	572 633
Eiendomsdrift	4 143 171	3 595 674
Shipping	-	3
Informasjon og teknologi	150 123	16 452
Finans	74 696	154 155
Øvrige sektorer	130 806	198 051
Sum brutto utlån fordelt på sektor og næring	20 335 763	17 792 726

Individuelle nedskrivninger fordelt på sektor og næring

	2008	2007
Lønnstakere o.l	11 879	3 490
Industri	2 517	2 221
bygg og anlegg	24	-
Varehandel	1 056	-
Hotell og restaurant	9	9 681
Transport og lagring	2	94
Forretningsmessig tjenesteyting	13 408	15 339
Eiendomsdrift	58 538	10 700
Informasjon og teknologi	1 667	1 709
Øvrige sektorer	-55	85
Sum individuelle nedskrivninger fordelt på sektor og næring	89 045	43 320

Brutto utlån fordelt på risikogruppe

	2008	2007
Svært lav risiko	35 %	47 %
Lav risiko	18 %	18 %
Middels risiko	35 %	27 %
Høy risiko	5 %	4 %
Svært høy risiko	4 %	3 %
Mislighold	2 %	1 %
Sum	100 %	100 %

Individuelle nedskrivninger fordelt på risikogruppe

	2008	2007
Svært lav risiko		
Lav risiko		
Middels risiko		
Høy risiko		
Svært høy risiko		
Mislighold	100 %	100 %
Sum	100 %	100 %

SpareBank 1 Gruppens utlånsportefølje ligger i datterselskapet Bank 1 Oslo AS. Banken beregner misligholdssannsynlighet for alle kunder i utlånsporteføljen på innvilgelsestidspunktet. Misligholdssannsynligheten beregnes på grunnlag av nøkkeltall knyttet til inntjening, tæring og adferd. Misligholdssannsynligheten benyttes som grunnlag for nøkkeltall for risikoklassifisering av kunden. I tillegg benyttes sikkerhetsverdier (LGD) for å klassifisere hver enkelt kunde i en risikogruppe.

Kundene rescores månedlig i bankens porteføljestyringssystem. Engasjementsoppfølging gjøres ut i fra engasjementets størrelse, risiko og migrering. Risikoprising av næringslivsengasjement gjøres med bakgrunn i forventet tap og nødvendig økonomisk kapital for det enkelte engasjement.

Forventet årlig gjennomsnittlig netto tap er beregnet for de neste 12 måneder. Forventet tap ligger innenfor de styrevedtatte rammene for maksimalt forventet tap. Volumveksten i 2008 har ikke påvirket forventet tap i kroner i vesentlig grad, og den relative risikoen i porteføljen er redusert.

Gruppevis nedskrivninger beregnes med utgangspunkt i kunder som har migrert negativt siden innvilgelsestidspunktet, men hvor det ikke er foretatt individuell nedskrivning.

Utlån fordelt på risikogrupper

NOK 1 000	Trukket		Ubenyttet trekk		Garantier		Sum engasjement		Individuell tapsnedsk.	
	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007	2008	2007
PM - Lav risiko	8 877 046	10 447 817	678 256	675 737	8 062	7 392	9 563 364	11 130 946	-	-
PM - Middels risiko	4 403 903	1 243 980	161 739	38 570	2 811	1 286	4 568 453	1 283 836	-	-
PM - Høy risiko	947 390	660 139	25 641	15 805	742	1 293	973 773	677 237	-	3 150
PM - Mislighold	111 992	64 747	1 017	16	509	-	113 518	64 763	9 788	-
Sum PM	14 340 332	12 416 683	866 655	730 128	12 123	9 971	15 219 109	13 156 782	-	3 150
BM - Lav risiko	2 216 267	3 490 091	494 624	703 002	318 166	339 753	3 029 057	4 532 846	-	-
BM - Middels risiko	2 889 548	1 516 582	222 191	112 898	194 399	89 652	3 306 138	1 719 132	-	-
BM - Høy risiko	913 995	257 545	28 903	29 483	117 936	31 346	1 060 834	318 374	-	40 170
BM - Mislighold	305 095	111 826	948	1 304	3 875	4 516	309 918	117 646	78 535	-
Sum BM	6 324 905	5 376 044	746 665	846 687	634 375	465 267	7 705 947	6 687 998	-	40 170
Totalt - Lav risiko	11 093 313	13 937 908	1 172 880	1 378 739	326 228	347 145	12 592 421	15 663 792	-	-
Totalt - Middels risiko	7 293 451	2 760 562	383 930	151 468	197 210	90 938	7 874 591	3 002 968	-	-
Totalt - Høy risiko	1 861 385	917 684	54 544	45 288	118 678	32 639	2 034 607	995 611	-	43 320
Totalt - Mislighold	417 087	176 573	1 965	1 320	4 384	4 516	423 436	182 409	88 323	-
Totalt	20 665 237	17 792 727	1 613 320	1 576 815	646 498	475 238	22 925 056	19 844 780	88 323	43 320

NOTE 32 – TAP PÅ UTLÅN OG GARANTIER

NOK 1 000	PM	2008		Totalt	PM	2007		Totalt
		BM	Totalt			BM	Totalt	
Tap på utlån til kunder	-23 665	-41 590	-65 255	-7 479	17 256	9 776		
Tap på garantier m.v.		198	198	-	103	103		
Tap på utlån og garantier	-23 665	-41 392	-65 057	-7 479	17 359	9 879		
Spesifikasjon av årets bokførte tap:								
Periodens endring i spesifiserte nedskrivninger	-9 556	-42 757	-52 313	929	43 500	44 429		
Periodens endring i gruppevise nedskrivninger	-14 718	-1 545	-16 263	-4 357	-7 458	-11 815		
Konstaterte tap på engasjementer som innehar spesifiserte nedskrivninger tidligere år	-327	463	136	73	-32 260	-32 187		
Konstaterte tap på engasjementer som ikke innehar spesifiserte nedskrivninger tidligere år	-1 041	-1 511	-2 552	-5 574	-93	-5 667		
Inngang på tidligere års konstaterte tap	1 977	3 958	5 935	1 450	13 670	15 120		
Tap på utlån og garantier	-23 665	-41 392	-65 057	-7 479	17 359	9 879		
Individuelle nedskrivninger								
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier 01.01.	3 140	39 586	42 726	4 222	84 152	88 373		
Periodens konstaterte tap hvor det tidligere er foretatt individuelle nedskrivninger	-286	-1 131	-1 417	-1 492	-30 721	-32 213		
Økte individuelle nedskrivninger i perioden	-27	-19 294	-19 321	-75	-25 859	-25 934		
Nye individuelle nedskrivninger i perioden	428	13 000	13 428	121	10 705	10 826		
Tilbakeføring av individuelle nedskrivninger i perioden	8 568	45 061	53 629	563	1 310	1 873		
Individuelle nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier 31.12	11 823	77 222	89 045	3 338	39 587	42 924		
Gruppevise nedskrivninger								
Gruppevise nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier 1.1	16 384	40 652	57 036	12 027	33 194	45 221		
Periodens endring i gruppevise nedskrivninger til dekning av tap på utlån og garantier	14 718	1 545	16 263	4 357	7 458	11 815		
Uspesifisert avsetning til dekning av tap på utlån og garantier 31.12	31 102	42 197	73 299	16 384	40 652	57 036		
Misligholdte og tapsutsatte engasjement								
	2008	2007	2006	2005	2004	2003		
Misligholdte engasjement	268 741	112 378	95 629	99 308	267 369	486 047		
Øvrige tapsutsatte engasjement	131 855	53 444	145 313	64 837	67 905	84 701		
Totalt tapsutsatte engasjement	400 596	165 822	240 942	164 145	335 274	570 748		
Individuelle nedskrivninger	88 323	42 004	87 350	85 303	148 140	191 444		
Netto tapsutsatte engasjement	312 273	123 818	153 592	78 842	187 134	379 304		

NOTE 33 – KREDITTRISIKOEKSPONERING FOR HVER INTERNE RISIKORATING

SpareBank 1 Gruppens styring av kredittrisiko er nærmere beskrevet i note 3 og i Pilar 3 rapporten som er vedlegg til årsregnskap. Risikoklassifiseringen er slik:

Risiko- klasse	Misligholdssannsynlighet			Sikkerhetsdekning (realisasjonsverdi/engasjement)		
	F.o.m	Til	Historisk mislighold (% av antall)	Sikkerhets- klasse	Nedre grense	Øvre grense
A	0,00 %	0,10 %	0,08 %	1	120	
B	0,11 %	0,25 %	0,24 %	2	100	120
C	0,26 %	0,50 %	0,34 %	3	80	100
D	0,51 %	0,75 %	0,92 %	4	60	80
E	0,76 %	1,25 %	0,62 %	5	40	60
F	1,26 %	2,50 %	1,30 %	6	20	40
G	2,51 %	5,00 %	2,08 %	7	0	20
H	5,01 %	10,00 %	3,70 %			
I	10,00 %	100,00 %	6,46 %			
J	misligholdt					
K	misligholdt/nedskrevet					

Kombinasjoner av risikoklasser og sikkerhetsklasser oppsummeres i følgende risikogrupper:

Risiko- klasse	Sikkerhetsklasse						
	1	2	3	4	5	6	7
A	Svært lav	Svært lav	Svært lav	Svært lav	Svært lav	Svært lav	Lav
B	Svært lav	Svært lav	Svært lav	Lav	Lav	Middels	Middels
C	Svært lav	Svært lav	Svært lav	Lav	Lav	Middels	Middels
D	Svært lav	Svært lav	Lav	Middels	Middels	Middels	Middels
E	Lav	Lav	Middels	Middels	Middels	Middels	Middels
F	Middels	Middels	Middels	Middels	Middels	Høy	Høy
G	Middels	Middels	Middels	Middels	Høy	Svært høy	Svært høy
H	Høy	Høy	Høy	Høy	Svært høy	Svært høy	Svært høy
I	Svært høy	Svært høy	Svært høy	Svært høy	Svært høy	Svært høy	Svært høy
J	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk
K	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk	Misligh./nedsk

NOK 1 000	Gj.snittlig usikret eksponering	Totalt engasjements- volum	Gj.snittlig usikret eksponering	Totalt engasjements- volum
	2008	2008	2007	2007
Risikogruppe				
Svært lav risiko	0,05 %	8 193	0,07 %	7 507
Lav risiko	13,67 %	4 400	14,47 %	3 941
Middels risiko	12,92 %	7 934	16,99 %	7 185
Høy risiko	22,56 %	1 224	14,33 %	898
Svært høy risiko	21,16 %	810	28,02 %	568
Mislighold og nedskrevet	9,64 %	423	15,86 %	183
Totalt	9,21 %	22 984	8,82 %	20 282

Bank 1 Oslo fastsetter realisasjonsverdien på stille sikkerheter slik at disse ut fra en konservativ vurdering reflekterer den antatt realisasjonsverdi i en nedgangskonjunktur. Eksempelvis vil stille sikkerheter i form av unoterte aksjer i henhold til bankens interne retningslinjer ikke bli tillagt noen realisasjonsverdi, og dermed fremstå som usikret. Den konservative vurderingen innebærer at faktisk oppnådd realisasjonsverdi kan bli høyere enn estimert realisasjonsverdi.

NOTE 34 – MAKS KREDITTRISIKOEKSPONERING, IKKE HENSYNTATT PANTESTILLELSER

Tabellen nedenfor viser maksimalt eksponering mot kredittrisiko for komponentene i balansen, inkludert derivater. Eksponeringen er vist brutto før eventuelle pantestillelser og tillatte motregninger.

Morselskapet			Konsernet	
Brutto eksponering			Brutto eksponering	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
EIENDELER				
752 377	102 691	Bankinnskudd og kontanter	2 151 847	1 364 648
-	200 000	Utlån til og fordringer på kredittinstitusjoner	76 427	112 211
-	-	Utlån til og fordringer på kunder	20 174 142	17 693 291
-	-	Verdipapirer - utpekt til virkelig verdi over resultatregnskapet (FVO)	134 223	81 649
-	-	Verdipapirer holdt for handelsformål	18 962 216	21 308 540
-	-	Derivater	191 477	64 529
-	-	Verdipapirer holdt til forfall	5 140 440	4 423 206
-	-	Verdipapirer til amortisert kost	792 286	-
153	35 672	Verdipapirer - tilgjengelig for salg	30 349	121 472
142 322	152 128	Andre eiendeler	285 152	886 070
894 853	490 491	Sum balanseførte eiendeler	47 938 559	46 055 616
FORPLIKTELSE				
-	-	Betingete forplikelser - garantier	646 498	475 238
-	-	Ubenyttede kreditter	1 613 320	1 576 815
-	-	Lånetilsagn	625 000	625 000
-	-	Remburs	-	88
-	-	Sum finansielle garantistillelser	2 884 818	2 677 141
894 853	490 491	Total kredittrisikoeksponering	50 823 377	48 732 757

NOTE 35 – GJENVÆRENDE KONTRAKTSMESSIG LØPETID PÅ FINANSIELLE FORPLIKTELSE

Konsern 2008

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	over 5 år	Uten forfall	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	1 802 589	-	-	-	-	1 802 589
Innskudd fra og gjeld til kunder	15 576 554	49 497	250 838	87 550	-	-	15 964 440
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	123 202	1 870 005	4 162 141	-	-	6 155 348
Derivater	-	48 514	10 200	51 131	126 744	-	236 590
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon	-	9 934	60 209	462 594	672 735	633 000	1 838 471
Lånetilsagn	625 000	-	-	-	-	-	625 000
Sum gjeld	16 201 554	2 033 737	2 191 252	4 763 416	799 479	633 000	25 997 438

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2008 lagt til grunn.

For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1-5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

Konsern 2007

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3-12 måneder	1 - 5 år	over 5 år	Uten forfall	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	2 408 317	-	-	-	-	2 408 317
Innskudd fra og gjeld til kunder	12 067 285	-	226 811	189 110	170 063	-	12 653 269
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	1 087 864	2 981 563	-	-	4 069 427
Derivater	-	7	2 022	37 496	2 247	-	41 771
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon	-	23 328	69 825	566 550	686 310	633 000	1 979 013
Lånetilsagn	625 000	-	-	-	-	-	625 000
Sum gjeld	12 692 285	2 431 652	1 386 522	3 774 718	858 620	633 000	21 776 796

Mor 2008

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3–12 måneder	1–5 år	over 5 år	Uten forfall	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	-
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	500 000	-	-	-	-	500 000
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	500 000	-	-	500 000
Derivater	-	-	-	-	-	-	-
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon	-	-	-	400 000	-	283 000	683 000
Sum gjeld	-	500 000	-	900 000	-	283 000	1 683 000

For beregning av kontantstrøm på ansvarlige lån er rentesats ved utgangen av 2008 lagt til grunn.

For evigvarende ansvarlige lån er kontantstrømmen ført til og med intervallet 1–5 år. Hovedstolen er lagt uten forfall.

Mor 2007

NOK 1 000	På forespørsel	Under 3 måneder	3–12 måneder	1–5 år	over 5 år	Uten forfall	Totalt
Gjeld til kredittinstitusjoner	-	-	-	-	-	-	-
Innskudd fra og gjeld til kunder	-	570 063	-	-	-	-	570 063
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	-	-	-	500 000	-	-	500 000
Derivater	-	-	-	-	-	-	400 000
Ansvarlig lånekapital og fondsobligasjon	-	-	-	400 000	-	283 000	683 000
Sum gjeld	-	570 063	-	900 000	-	283 000	1 753 063

I forfallsanalysen over er bokførte beløp knyttet til derivater benyttet. Nominelle beløp fremover i tid er ikke hensyntatt.

NOTE 36 – ALDERSFORDELING PÅ FORFALTE, MEN IKKE NEDSKREVENE UTLÅN OG PREMIEINNTEKTER

Tabellen viser forfalte beløp på utlån, overtrett på kreditt/innskudd og premieinntekter fordelt på antall dager etter forfall som ikke skyldes forsinkelser i betalingsformidlingen.

2008

NOK 1 000	Under 30 dager	31–60 dager	61–90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	5 635	2 229	3 431	17 080	28 375
Bedriftsmarked	16 872	501	4 719	16 206	38 298
Forfalt, ikke betalt forsikringspremie	23 736	1 829	846	112	26 523
Sum	46 243	4 559	8 996	33 398	93 196

2007

NOK 1 000	Under 30 dager	31–60 dager	61–90 dager	Over 91 dager	Totalt
Utlån til og fordringer på kunder					
Privatmarked	2 370	898	342	1 578	5 188
Bedriftsmarked	9 240	519	194	30 786	40 740
Forfalt, ikke betalt forsikringspremie	50 528	1 586	1 385	25	53 523
Sum	62 138	3 004	1 921	32 388	99 451

NOTE 37 – MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL VALUTARISIKO

SpareBank 1 Gruppen har lavt omfang av valutaaktiviteter og styrer sin valutarisiko med henblikk på ikke å ta valutarisiko. Dette betyr at konsernet løpende avdekker det meste av sine valutaposisjoner mot kunder ved å ta tilsvarende posisjoner i markedet (back-to-back). Det er stort sett datterselskapet Bank 1 Oslo som har valutaposisjoner. Bankens valutaposisjoner følges opp daglig og det er satt rammer på maksimal eksponering (absolutt posisjon) i enkeltvaluta og samlet valutaeksponering. Rammebrudd rapporteres umiddelbart til bankens ledelse. Rammeutnyttelser rapporteres minst kvartalsvis til styret.

Eksponeringen er som følger:

2008			2007		
Netto valuta eksp. i NOK	Resultat- effekt ved 3 % endr.	NOK 1 000	Netto valuta eksp. i NOK	Resultat- effekt ved 3 % endr.	
Valuta					
168	5	EUR	(344)	(10)	
(35)	(1)	USD	168	5	
2 421	73	Andre	(328)	(10)	
2 554	77	Sum	(504)	(15)	
30 millioner	Total valutaramme		30 millioner		
15 millioner	Ramme pr valuta		15 millioner		

NOTE 38 – MARKEDSRISIKO KNYTTET TIL RENTERISIKO

Bankvirksomhet kan gi opphav til betydelig renterisiko, som følge av blant annet ordinær innlåns- og utlånsvirksomhet, samt investeringer i rentebærende papirer. Bank 1 Oslos renterisiko er hovedsakelig knyttet til de to førstnevnte, men banken har også en investeringsportefølje med noe innslag av renterisiko. Investeringsporteføljen utgjør normalt under 10 prosent av den samlede forvaltningskapitalen og har som hovedhensikt å skape avkastning på overskuddslikviditeten som del av den løpende likviditetsstyringen. Det investeres nesten utelukkende i papirer med velrennomerte motparter, som har investment grade rating. Papirene som benyttes er hovedsakelig papirer med kvartalsvis rentefastsettelse (FRN), slik at renterisikoen reduseres. Bankens styrer investeringene gjennom detaljerte rammer som revideres og godkjennes av styret minst årlig. Bankens middle office foretar løpende rammekontroll, og rapporterer umiddelbart rammebrudd til bankens ledelse. Rammeutnyttelser rapporteres til styret minst kvartalsvis.

Banken benytter rentebytteavtaler i stor grad, med hensikt om å immunisere banken mot renterisiko. Bank 1 Oslo måler renterisiko som den samlede resultateffekten på bankens balanseposter og utenombalanseposter ved skift i rentekurven. Det er satt rammer for hvor stor resultateffekt som tillates gitt parallellskift og vridninger på rentekurven. Renterisikoen begrenses også gjennom rammer på maksimal vektet løpetid og durasjon i verdipapirporteføljen. Per 31.12.2008 ville et parallellskift av rentekurven med +100 basispunkter ha medført en økning av verdien på egenkapitalen og resultat etter skatt på ca 10,7 millioner kroner. Tilsvarende ville et parallellskift på +100 basispunkter pr. 31.12.2007 gitt en økning i verdien på egenkapitalen og resultat etter skatt på ca 3,2 millioner kroner. Rentefall vil gi en tilsvarende negativ effekt. De samme tallene gjelder også for konsernregnskapet.

NOTE 39 – INNSKUDD FRA KUNDER OG GJELD TIL KREDITTINSTITUSJONER

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
-	-	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner uten avtalt løpetid eller oppsigelsestid	611 735	25 936
500 000	570 063	Lån og innskudd fra kredittinstitusjoner med avtalt løpetid eller oppsigelsestid	1 690 855	2 234 006
-	-	Bankinnskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid	7 167 649	8 157 419
-	-	Bankinnskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid	7 311 484	4 269 731
-	-	Gjeld til forsikringstakere	211 177	374 494
500 000	570 063	Sum innskudd fra og gjeld til kunder og kredittinstitusjoner	16 992 899	15 061 586
Bankinnskudd				
NOK 1 000			2008	2007
			Innskudd	Innskudd
Innskudd fra og gjeld til kunder uten avtalt løpetid			7 167 649	8 157 419
Innskudd fra og gjeld til kunder med avtalt løpetid			7 311 484	4 269 731
Sum innskudd fra kunder			14 479 134	12 427 150
INNSKUDD FORDELT PÅ SEKTOR OG NÆRING				
Ansatte i SpareBank 1 Gruppen			214 867	203 243
Andre lønnstakere			3 935 674	3 342 046
Sum PM			4 150 541	3 545 289
Landbruk			2 380	492
Fiskeri og fiskerelatert virksomhet			7	114
Oljerelatert Virksomhet			805	7
Industri			141 914	169 568
Kraft og vannforsyning			3 625	4 562
Bygg og anlegg, kraft og vannforsyning			162 124	130 283
Varehandel			286 062	305 328
Hotell og restaurant			79 840	83 785
Transport og Lagring			101 450	81 349
Forretningsmessig tjenesteyting			1 396 004	274 459
Eiendomsdrift			740 279	775 794
Offentlig sektor			9 049	10 444
Shipping			25 159	17 025
Verftsindustri			426	1 106
Informasjon og teknologi			52 779	48 208
Finans			1 504 643	439 566
Øvrige sektorer			5 822 046	6 539 770
Sum innskudd BM fordelt på sektor og næring			10 328 593	8 881 861
Sum innskudd PM og BM			14 479 134	12 427 150
INNSKUDD FORDELT PÅ GEOGRAFISKE OMRÅDER				
Oslo			12 066 957	10 349 536
Akershus			1 954 553	1 759 987
Andre			457 624	317 626
Sum innskudd fordelt på geografiske områder			14 479 134	12 427 150

NOTE 40 – ANSVARLIG LÅNEKAPITAL

Morselskapet				Konsernet			
2008	2007	NOK 1000	Rente	Inn-løsningsrett	Forfall	2008	2007
Tidsbegrenset							
250 000	250 000	21.12.2005 - Norsk Tillitsmann AS	NIBOR pluss 0,62%	21.12.10	21-12-15	250 000	250 000
150 000	150 000	21.12.2006 - Norsk Tillitsmann AS	NIBOR pluss 0,53%	21.12.11	21-12-16	150 000	150 000
-	-	30.06.2003 - LOs utdanningsfond	NIBOR pluss 1,6%	30.06.08	30-06-13	50 000	50 000
-	-	30.06.2003 - Sykelønnsordningens Fond	NIBOR pluss 1,6%	30.06.08	30-06-13	50 000	50 000
-	-	15.02.2006 - Norsk Tillitsmann ASA	NIBOR pluss 0,45%	15.06.11	15-06-16	200 000	200 000
400 000	400 000	Sum tidsbegrenset				700 000	700 000
Evigvarende:							
83 000	83 000	Norske eierbanker	NIBOR pluss 2,25%	30.09.07	evigv.	83 000	83 000
200 000	200 000	SpareBank 1 Gruppen AS' eiere proratarisk	NIBOR pluss 2,25%	30.09.07	evigv.	200 000	200 000
283 000	283 000	Sum evigvarende				283 000	283 000
Fondsobligasjoner:							
-	-	30.12.2004 - Landsorganisasjonen i Norge	NIBOR pluss 1,7%	30.12.14	evigv.	34 000	34 000
-	-	30.12.2004 - Fellesforbundet	NIBOR pluss 1,7%	30.12.14	evigv.	50 000	50 000
-	-	30.12.2004 - Norsk Kjemisk Industriarb.forb.	NIBOR pluss 1,7%	30.12.14	evigv.	30 000	30 000
-	-	30.12.2004 - Øvrige	NIBOR pluss 1,7%	30.12.14	evigv.	36 000	36 000
-	-	15.06.2006 - Fondsobl. Norsk Tillitsmann	NIBOR pluss 1,17% Call opsjon 2014*)		evigv.	200 000	200 000
-	-	Sum fondsobligasjoner				350 000	350 000
683 000	683 000	Sum ansvarlig lånekapital				1 333 000	1 333 000

*) Dersom fondsobligasjonen ikke tilbakebetales i 2014 er rentepåslaget 1,0 %

NOTE 41 – GJELD STIFTET VED UTSTEDELSE AV VERDIPAPIRER

Morselskapet				Konsernet			
2008	Gj.snittlig rentesats 2008	2007	Gj.snittlig rentesats 2007	NOK 1000	Gj.snittlig rentesats 2008	2007	Gj.snittlig rentesats 2007
-		-		Sertifikater og andre kortsiktige låneopptak	1 269 562	5,87 %	1 074 939
500 000	6,47 %	500 000	5,18 %	Obligasjonsgjeld	4 691 686	7,11 %	2 994 488
500 000		500 000		Sum gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	5 961 248		4 069 427
Obligasjonsgjeld fordelt på forfallstidspunkt							
-		-		2008	-		1 090 389
-		-		2009	1 879 596		641 527
500 000		500 000		2010	1 749 510		1 751 705
-		-		2011	1 099 314		588 963
-		-		2012	802 016		-
-		-		2013	224 599		-
-		-		Beholdning av egne obligasjoner	206 213		-3 158
500 000		500 000		Obligasjonsgjeld og andre låneopptak	5 961 248		4 069 427

NOTE 42 – KAPITALDEKNING

Morselskapet 2008	NOK 1000	Konsernet 2008
	Finansiell status 31.12.2007	
1 747 200	Innbetalt akjsekapital	1 747 200
986 296	Overkursfond	986 296
751 944	Annen egenkapital	649 813
624 000	Avsatt utbytte	624 000
-	Fond for urealiserte gevinster	66 048
-	Minoritetsinteresser	42 825
4 109 440	Sum balanseført egenkapital ekskl. skadefond	4 116 182
	Kjernekapital	
-98 264	Utsatt skatt, goodwill og andre immaterielle eiendeler	-900 560
-	Fond for urealiserte gevinster tilgjengelig for salg	-66 048
-624 000	Fradrag for avsatt utbytte	-624 000
-	Fradrag for reassuranseavsetning	-20 339
-	50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-
-	50 % fradrag i forvener tap IRB fratrukker tapsavsetninger	-69 778
-	50 % kapitaldekningsreserve	-
27 030	Andel av nullstilte uamortiserte estimatavvik	69 721
-	Fondsobligasjon	350 000
3 414 206	Sum kjernekapital	2 855 178
	Tilleggskapital utover kjernekapital	
283 000	Evigvarende ansvarlig kapital	299 905
400 000	Tidsbegrenset ansvarlig kapital	688 250
-	45 % av urealisert gevinst på investeringseiendommer	29 722
-	50 % fradrag ansvarlig kapital i andre finansinstitusjoner	-
-	50 % fradrag i forvener tap IRB fratrukker tapsavsetninger	-69 778
-	50 % kapitaldekningsreserve	-
683 000	Sum tilleggskapital	948 099
4 097 206	Netto ansvarlig kapital	3 803 277
	Minimumskrav ansvarlig kapital Basel II	
442 762	Engasjementer etter SA metoden	106 023
-	Engasjement med spesialiserte foretak	386 387
-	Engasjement med øvrige foretak	150 955
-	Engasjement med massemarked SMB	3 410
-	Engasjement med massemarked personer	179 900
-	Engasjement med øvrige massemarked	28 556
-	Egenkapitalposisjoner	-
442 762	Sum kredittrisiko IRB	855 231
-	Gjeldsrisiko	59 923
-	Egenkapitalrisiko	10
-	Valutarisiko	-
-	Operasjonell risiko	197 827
-	Overgangsordning	133 355
-	Engasjementer beregnet etter Basel I	-
-	Kapitalkrav for forsikring	1 178 022
-	Fradrag	-4 220
442 762	Minimumskrav ansvarlig kapital	2 420 148
74,03 %	Kapitaldekning	12,57 %
61,69 %	herav kjernekapital	9,44 %
12,34 %	herav tilleggskapital	3,14 %

NOTE 43 – FORDRING PÅ REASSURANDØR

NOK 1 000	Konsernet	
	2008	2007
Fordring på reassurandør innen skadeforsikring	245 417	188 711
Gjenforsikringsandel erstatningsavsetning ført brutto	892 099	814 721
Gjenforsikringsandel ikke oppjent bruttopremie	106 327	93 011
Reklassifisert reassuranse avsetning	-143 881	-128 516
Sum fordring på reassurandør	1 099 962	967 927

NOTE 44 – FORDRING PÅ FORSIKRINGSTAKER

NOK 1 000	Konsernet	
	2008	2007
Hovedforfalt fakturert restanse i SpareBank 1 Skadeforsikring	220 212	214 510
Hovedforfalt ikke fakturert restanse i SpareBank 1 Skadeforsikring	682 870	599 107
Kundefordringer i SpareBank 1 Livsforsikring	183 681	126 541
Sum fordring på forsikringstaker	1 086 763	940 158

NOTE – 45 FORSIKRINGSFORPLIKTELSE I SPAREBANK 1 LIVFORSIKRING AS

NOK 1 000	Brutto premie-reserve	Tilleggs-avsetninger	Premie- og pensjons-reg.fond	Erstatnings-avsetninger	Sikkerhets-avsetninger	Sum
Individuell rente/pensjon	6 650 238	130 853	6 508	141 689	-	6 929 288
- Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven § 9-9	7 938	-	-	-	-	-
- Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler i lov 10. juni 1988 om forsikringsvirksomhet § 8-1 med tilhørende forskrifter	4 884 600	130 853	6 508	71 381	-	-
- Kontrakter uten rett til andel av overskudd	70 637	-	-	70 308	-	-
- Investeringsvalg	1 687 063	-	-	-	-	-
Individuell kapital	2 042 992	16 632	-	206 776	924	2 267 324
- Overskuddsmodell etter forsikringsvirksomhetsloven § 9-9	439 647	-	-	-	-	-
- Overskuddsmodell etter tidligere gjeldende regler i lov 10. juni 1988 om forsikringsvirksomhet § 8-1 med tilhørende forskrifter	706 339	16 632	-	76 046	924	-
- Kontrakter uten rett til andel av overskudd	57	-	-	130 730	-	-
- Investeringsvalg	896 949	-	-	-	-	-
Kollektiv pensjon	7 890 887	24 791	303 371	196 839	-	8 415 888
- Ytellesbaserte pensjonsordninger uten investeringsvalg	3 444 106	22 387	206 905	82 188	-	-
- Fripoliser	2 858 166	2 405	-	-	-	-
- Innskuddsbaserte pensjonsord. (inkl. pensjonskapitalbevis) uten investeringsvalg	171 251	-	-	-	-	-
- Innskuddsbaserte pensjonsord. (inkl. pensjonskapitalbevis) med investeringsvalg	1 383 652	-	91 666	37 826	-	-
- Kontrakter uten rett til andel av overskudd	33 712	-	4 799	76 825	-	-
Gruppeliv	388 937	-	-	632 859	-	1 021 796
Ulykkesforsikring	-	-	-	211 237	46 800	258 037
- Kontrakter uten rett til andel av overskudd	-	-	-	211 237	46 800	-
						18 892 333

Avsetning etter premietariff:

Avsetning etter premietariff innebærer at beregningene er utført med de samme forutsetninger som ligger til grunn for beregning av premien for den enkelte forsikringsavtale. Premiereserven er beregnet som kontantverdien av selskapets forpliktelser med fradrag for kontantverdien av framtidige premier. Rentesatsen som er benyttet ved beregningen er således gjeldende grunnlagsrente for kontrakten.

Den avsatte premiereserven inkluderer administrasjonsreserve. For kollektiv pensjonsforsikring er administrasjonsreserven pr 31.12.2008 kr 231 millioner.

IBNR og RBNS avsetninger:

For gruppeliv avsettes delvis ved bruk av modeller (personalgruppeliv, foreningsgruppeliv og grunnforsikringen) og delvis ved at det avsettes 30 prosent av ett års risikopremie for død. For uførhet avsettes delvis 100-200 prosent av ett års risikopremie, og delvis avsettes IBNR basert på erstatninger og RBNS.

For kollektiv pensjonsforsikring avsettes 90-100 prosent av ett års risikopremie.

For individualbransjene avsettes etter prinsippet for risikopremie som nevnt under gruppeliv for bransjer hvor det forekommer nyttegning.

For ulykkesprodukter er det avsatt med utgangspunkt i minstekravene til Kredittilsynet.

Satsen 30 prosent av ett års dødsrisikopremie er fastsatt ut fra antakelsen om at ca 30 prosent av dødsfallene i et år ikke har blitt meldt eller utbetalt før året etter. Satsene 100 prosent og 200 prosent av ett års risikopremie framkommer ved at det er hhv ett års og to års karenstid på utbetaling av uførepensjon/uførerente og uførekapital.

IBNR/RBNS er ikke beregnet med diskonteringsrente.

NOTE 49 – FORSIKRINGSRISIKO LIVSFORSIKRING

Viktige forutsetninger og endringer i dem

- Grunnlagsrenten vurderes til enhver tid etter renten på langsiktige statsobligasjoner, og i tråd med forskrift til forsikringsvirksomhetsloven. Grunnlagsrenten er p.t. 2,75 prosent for nye livsforsikringskontrakter tegnet fra og med 01.01.2006. For nye kollektive pensjonsavtaler fra 01.01.2006 er grunnlagsrenten 2,70 prosent. For opptjente rettigheter i kollektiv pensjon er grunnlagsrenten 3 prosent med virkning fra hovedforfall i 2004. For nye individuelle livsforsikringskontrakter i perioden 1994–2005 er grunnlagsrenten 3 prosent. For øvrig er grunnlagsrenten 4 prosent.
- Dødelighetsforutsetningene er i all hovedsak basert på fellesundersøkelser i FNH, mens forutsetninger om uførhet i all hovedsak er basert på selskapets egne erfaringer. I dødelighetsforutsetningene for uføre er det tatt høyde for korrelasjonen mellom uførhet og dødelighet. Ny fellestariff K2005 med sikkerhetsmarginer som tar høyde for økt levealder er innført fra 2008 for kollektiv ytelsespensjon og fripoliser utgått fra kollektiv.
- Reserveavsetningene og premiene er fastsatt ut i fra det prinsipp at det skal være sikkerhetsmarginer i reservene og premiene. Sikkerhetsmarginene i premier og reserver er ikke kvantifisert, men vurdert ut i fra usikkerhet og langsiktighet til forpliktelsene.
- Den ordinære premiereserven til selskapet er beregnet etter prospektive prinsipper på samme tariffgrunnlag som premietariffen. Det er avsatt IBNR- og RBNS-avsetninger etter statistiske metoder basert på selskapets egne erfaringer.

Styring av risiko fra forsikringskontrakter

- Vurdering av forsikringsrisiko
Det er utarbeidet risikohåndbøker med retningslinjer for risikovurdering med helse- og tegningsregler for overtagelse av potensielle kunder. Ved tegning av individuelle risikoprodukter gjennomføres det en helsevurdering av forsikrede. Resultatet av denne vurderingen gjenspeiles i nivået på risikopremien som kreves. Ved inngåelse av kollektive avtaler med risikodekninger risikovurderes bedriften (underwriting). I underwritingen vurderes bedriftens tilhørende økonomi, bransje og syke- og uførehistorikk.
- Kontroll av forsikringsrisiko
I selskapets eksisterende portefølje overvåkes forsikringsrisikoen innen hver produktgruppe. Hver produktgruppes risikoresultat inndeles i elementene dødelighet, uførhet og overlevelse. Utviklingen av risikoresultatene følges gjennom året. For hver type av risiko er det ordinære risikoresultat for en periode differansen mellom de risikopremier selskapet har tatt inn for perioden og de erstatninger som inntreffer i perioden. Forsikringstilfelle som selskapet ikke har fått melding om, men som man av erfaring bør anta er inntruffet, hører med i vurderingen.

Risikoresultat 2008

MNOK	Ind. rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
Dødsrisiko (inkl. opplevelsesrisiko)	(10,902)	131,118	(36,879)	-	36,863	120,200
Uførhet	85,711	(35,632)	1,747	-	72,645	124,471
Ulykke	-	-	-	19,185	-	19,185
Risikoresultat tekniske avsetninger	74,809	95,486	(35,131)	19,185	109,508	263,855

Tallene under viser samlet risikoresultat for 2008 ved en reduksjon i dødeligheten på hhv 10 prosent og 20 prosent eller en økning i uførheten på hhv 10 prosent og 20 prosent.

MNOK	Ind. rente/ pensjon	Individuell kapital	Kollektiv pensjon	Ulykke	Gruppeliv	Sum
10 prosent reduksjon i dødelighet	74,530	105,938	(34,862)	19,185	132,677	297,468
20 prosent reduksjon i dødelighet	74,252	116,391	(34,592)	19,185	155,846	331,081
10 prosent økning i uførhet	71,257	86,941	(45,442)	19,185	94,023	225,964
20 prosent økning i uførhet	67,705	78,397	(55,753)	19,185	78,539	188,073

Hvordan risikoresultat påvirker resultat til eier, avhenger av hvilken overskuddsmodell som gjelder for det enkelte produkt.

- Reassurans
Selskapet har en reassuransestrategi som behandles årlig av styret. Strategien omhandler blant annet mål for selskapets reassuransprogram og hvordan reassuransprogrammet skal overvåkes.

Selskapet har følgende typer reassuransedekninger:

KVOTEREASSURANSE

Ved kvotereassurans deles forsikringsrisikoen mellom to parter, og på den måten overføres deler av risikoen til en reassurandør, der andelen som overføres er avtalespesifikt.

EKSEDENTREASSURANSE (SURPLUS)

I kontraktene er det fastsatt en egenandel etter risikotype. All risiko utover egenandelen reassureres. Eksedentreassurans er i likhet med kvotereassurans en proporsjonal ordning, men med den ulikhet at presentsatsen varierer fra forsikring til forsikring. Eksedentreassurans benyttes særlig for individuelle forsikringer.

EXCESS OF LOSS / KATASTROFEREASSURANSE

For hver erstatning som overskrider et fast beløp dekker reassurandøren det overskytende beløp, gjerne begrenset til et spesifisert maksimum. En erstatning kan defineres per risiko eller per begivenhet. Eksempel på en excess of loss er katastrofereassurans. I det tilfelle hvor erstatning defineres per risiko, kan excess of loss til forveksling ligne på eksedentreassuransen.

- **Tilstrekkelighetstest**
I henhold til IFRS4 skal det utføres en tilstrekkelighetstest av reserven. Denne er utført etter samme prinsipp siden 2004. Beregningene tar utgangspunkt i de prognoser som ligger i selskapets finansmodell, der både aktiva- og passivasiden inngår. Denne går frem til og med 2015. Det er forutsatt at administrasjons- og risikoresultat blir som gjennomsnitt for perioden 2008-2015, og en finansavkastning på 5,5 prosent.

Fordi levealderen øker forventes alderspensjonsreserven å være for lav for individuell pensjon. I beregningene er det forutsatt at det mangler 2,6prosent av reserven og at dette fordeles over 20 år. Dette antas å være gjennomsnittlig antall gjenstående forsikringsår for alle deknninger under ett.

Tilstrekkelighetstesten viser at premiereserven er tilstrekkelig ut fra de forutsetninger som er lagt til grunn.

Forhold og betingelser i forsikringskontrakter

- **Forsikringsrisiko**
I de fleste produktgrupper tilbyr selskapet deknninger for uførhet, enten gjennom uførepensjon, premiefritak eller uførekapital. Innen individuelle kontrakter og gruppeliv tilbys det dødsrisikoforsikringer. Innen kollektiv pensjon tilbyr selskapet etterlattedekninger som trer i kraft ved forsikredes død.

Endringer i utbetalingsreglene i folketrygden for uføreytelser m.m. vil kunne påvirke antall uføre og uførevsetninger vesentlig. Når det gjelder endring i dødsrisiko, er det den stadig økende levealderen som påvirker om forventede utbetalingstidspunkter blir som forutsatt.

Med en stadig økning i levealder vil selskapets fremtidige utbetalinger til alderspensjon være økende sammenlignet med tidligere år.
- **Renterisiko**
Selskapet har påtatt seg en betydelig renterisiko innenfor rente- og pensjonsforsikring. Selskapets gjennomsnittlig årlige rentegaranti er på 3,26 prosent. Alle nye kontrakter tilbys med grunnlagsrente 2,75 prosent for individuelle forsikringer og 2.70 prosent for kollektiv ytelsespensjon. Et vedvarende lavt rentenivå vil øke risikoen tilknyttet rentegarantien. Dersom årlig avkastning ser ut til å bli lavere enn rentegarantien, foretas det finansielle tiltak for å sikre avkastning på nivå med rentegarantien. Hvis dette ikke er tilstrekkelig tas det midler fra tilleggsavsetningene for å dekke garantien. Eventuell negativ avkastning må dekkes av selskapets egenkapital. I gode finansielle år tilføres det midler til tilleggsavsetningene fra overskuddet. Dette er regulert oppad til 12 prosent av kontraktens premiereserve.

Gjennomsnittlig rentegaranti	2008
Individuell kapitalforsikring	2,21 %
Individuell rente/pensjonsforsikring	3,48 %
Kollektiv pensjonsforsikring	3,32 %
Gruppelivsforsikring	0,00 %
Ulykkesforsikring	0,00 %
Samlet	3,26 %

- **Overskuddsmodeller**
Selskapet har produkter med og uten rett til overskudd etter reglene i forsikringsvirksomhetsloven.
- Ny overskuddsmodell: Kollektiv pensjon, Innskuddspensjon med avkastningsgaranti, Garantikonto og Individuelle sparekontrakter inngått etter 2008
- Modifisert overskuddsmodell: Fripoliser utgått fra kollektiv pensjon
- Overskuddsdeling etter tidligere gjeldende regler: Individuell kapital og Individuell pensjon med overskuddsdeling inngått før 2008
- Uten overskuddsrett: Gruppeliv, Kollektiv risikopensjon uten fripolise, Individuell rente, Individuell kapital, Ulykke
- Med investeringsvalg: Innskuddspensjon med investeringsvalg, Individuell kapital, Individuell rente
- **Tildeling av overskudd**
Hvorledes overskuddet tildeles hver enkelt kunde bestemmes ut i fra hvilken produktgruppe kontrakten tilhører.

For individuelle kapitalforsikringer akkumuleres overskuddet på den enkeltes kontrakt og utbetales sammen med forsikringssummen. Innen individuelle rente- og pensjonsforsikringer oppskrives den sikrede ytelsen med overskuddet. Individuelle forsikringer utgått fra kollektive ordninger behandles på tilsvarende måte.

For kollektive pensjonsordninger tilføres overskuddet ordningens tilhørende premiefond og pensjonistenes overskuddsfond etter regelverket fastsatt i lov om foretakspensjon. For ordninger utenfor lov om foretakspensjon tilføres overskuddet premiefondet.
- I produkter uten rett til overskudd eksponeres selskapet for kostnads- og forsikringsrisiko.
- **Flytteretten**, hvor oppgjørfristen kun er to måneder etter oppsigelsesfristens utløp for kontrakter hvor flytteverdien overstiger 300 millioner kroner, kan utgjøre en likviditetsrisiko dersom en eller flere større kontrakter flyttes i løpet av kort tid. Flyttegebyret er maksimert til 5000 kroner. En større fraflytting enn tilflytting over tid vil ha effekt på fremtidig kontantstrøm.
- Generelt vil endringer i rammebetingelser for næringen kunne påvirke fremtidige kontantstrømmer. Eksempelvis gjør flere endringer i pensjonslovene at mange kunder sier opp ytelsesordningen eller går over til innskuddsbasert ordning.
- **Forfallsanalyse**
Beste estimat for når forpliktelsene for spareforsikringer forfaller til utbetaling.

2008

MNOK	Noter	Bokført verdi				
		0-5 år	5-10 år	10-15 år	15-20 år	>20 år
Utbetalinger (ikke diskontert)		3 775	3 537	2 733	2 592	19 804
Totale premiereserve, netto (diskontert)		12 471				

Konsentrasjon av forsikringsrisiko

- Forsikringsbestanden er godt diversifisert med hensyn på forsikringsrisiko. Den består i hovedsak av individuelle forsikringer og gruppeforsikringer der forsikringsrisikoen ikke er konsentrert.

NOTE 50 – LØNN OG ANNEN GODTGJØRELSE TIL ADMINISTRERENDE DIREKTØR OG LEDENDE ANSATTE

NOK 1 000	Lønn/ honorar	Bonus	Annen godt- gjørelse	Periodisert pensjons- kostnad	Lån per tusen kroner 31.12.08 ¹⁾	Laveste rentesats i 2008 ²⁾	Høyeste rentesats i 2008 ²⁾	Type lån ³⁾	Korteste avdrags- plan ⁴⁾	Lengste avdrags- plan ⁴⁾
KONSERNLEDELSEN										
Eldar Mathisen	2 172	350	214	3 784	5 200	5,56 %	5,56 %	Flexilån	-	-
Torbjørn Martinsen	2 368	504	376	231	3 352	5,56 %	5,56 %	Annuitetslån	2023	2023
Kirsten Idebøen	1 909	389	322	201	-	-	-	-	-	-
Ole-Wilhelm Meyer	1 905	345	253	1 177	2 500	5,56 %	5,56 %	Flexilån	-	-
Tore Tenold	1 795	310	183	465	619	5,56 %	5,56 %	Annuitetslån	2012	2012
Leif Ola Rød	2 476	5 250	53	-	3 175	5,56 %	5,56 %	Flexilån	2019	2024
Torbjørn Vik	1 754	349	191	862	2 977	4,20 %	5,56 %	Annuitet/serielån	2009	2024
STYRET										
Terje Vareberg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Finn Haugan	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hans Olav Karde	143	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Harry Konterud	143	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knut Oscar Fleten	143	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Bente N. Halvorsen	143	-	-	-	168	7,10 %	7,10 %	Seriellån	2025	2025
Knut Bekkevold	143	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Venche Johnsen	143	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Steinar Karlsen	114	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Jan Berge	119	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KONTROLLKOMITÉEN										
Dag Nafstad	193	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Knut Ro	138	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ivar Fjærtøft	138	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Odd Broshaug	138	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rolf Røkke	138	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Rep.skap	151	-	-	-	22 687	-	-	-	-	-
Andre nærstående	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Tilknyttede selskap	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

¹⁾ Trukket utlån (eksl kontokreditter). Hvis flexilån vises bevilget beløp

²⁾ Hvis flere lån, vises både laveste og høyeste rentesats

³⁾ Flexilån rebehandles etter 5 år, oppgis derfor ikke i avdragsplan

⁴⁾ Hvis flere lån, vises både korteste og lengste årstall for avtalt innfrielse

Bonusbeløpet er utbetalt bonus i regnskapsåret 2008. Fra fylte 60 år har administrerende direktør rett til pensjon tilsvarende 66 prosent av avtalt årslønn. Rettigheten opptjenes forholdsmessig. Administrerende direktør har en bonusavtale som er maksimert til 25 prosent av brutto årslønn. Det foreligger ingen forpliktelser overfor styrets leder til å gi særskilt vederlag ved opphør eller endring av vervet. Det foreligger heller ingen avtaler om bonus, overskuddsdeling, opsjoner og lignende til fordel for leder av styret.

Lån til ansatte ytes av Bank 1 Oslo AS, og sikkerheten tilfredsstiller de krav som stilles i Finansieringsvirksomhetsloven § 2–15. Utlån til ansatte gis til 20 prosent rabatt i forhold til ordinære kundeforhold. De ulike selskapene i konsernet belastes for sin andel av rabatten.

Ansatte i SB1 konsernet har totalt 1.162.406.000 i lån til ansattevilkår.

Det gis personalrabatter på lån og enkelte forsikringstjenester. Fordeler som ytes til ledende ansatte og styremedlemmer avviker ikke fra det som gis til øvrige ansatte. Alle utlån til ansatte og styret godkjennes av kontrollkomiteen. Rabattene som gis er cirka 25 prosent på ordinære kundevilkår. Livselskapet har ingen rabatter på forsikringer til noen ansatte eller styremedlemmer. Alle forsikringsavtaler er gitt på ordinære kundevilkår. For tre av KL's medlemmer er det gitt pensjonsavtale som avviker i forhold til den pensjonsordningen som gjelder øvrige ansatte.

SpareBank 1 Gruppen AS har ingen virksomhet utover å forvalte sine interesser i datterselskapene. Alle transaksjoner med nærstående parter er inngått på forretningsmessige vilkår. Alle konserninterne godtgjørelser som ikke er relatert til salg og porteføljerådgivning, er basert på selvkostprinsippet.

INNSKUDD						
NOK 1 000		Konsern- ledelsen	Styret	Kontroll- komiteen	Tilknyttede selskap	Andre nærstående
Innskudd pr 01.01	625	997	41	-	-	-
Innskudd mottatt i perioden	25 953	2 018	137	-	-	-
Uttak	25 805	1 765	160	-	-	-
Innskudd 31.12.	773	1 250	18	-	-	-
Rentekostnader	66	51	1	-	-	-
FORSIKRINGSPREMIE SKADEFORSIKRING						
NOK 1 000		Konsern- ledelsen	Styret	Kontroll- komiteen	Tilknyttede selskap	Andre nærstående
Årlig premie	122	118	38	-	-	-
Erstatninger	74	10	14	-	-	-
					2008	2007
Kjøp av tjenester fra First Securities AS					6 146	3 750
Kjøp av tjenester fra SpareBank 1 Utvikling DA					55 307	56 664
Provisjonskostnad til kontrollerende eierbanker					684 500	692 597

NOTE 51 – PENSJONER

Generell beskrivelse av selskapets pensjonsforpliktelser:

Konsernet har en kollektiv pensjonsordning for sine ansatte i SpareBank 1 Livsforsikring. Pensjonsordningen sikrer de fleste av de ansatte en pensjon på 70 prosent av sluttlønnen frem til 77 år med etterfølgende avtrapping. I tillegg er det etablert en ordning for kollektiv innskuddspensjon for nyansatte fra 01.01.2005. Fra samme tidspunkt ble den ytelsesbaserte pensjonsordningen lukket.

I morselskapet er det 117 yrkesaktive og 50 pensjonister som er omfattet av den sikrede yteleseordningen. I konsernet er 707 yrkesaktive og 537 pensjonister omfattet av den sikrede ytelespensjonsordningen.

Ved verdsettelse av pensjonsmidlene og ved måling av påløpte forpliktelser benyttes estimerte verdier. Disse verdiene korrigeres hvert år i samsvar med oppgaver over pensjonsmidlenes flyttestørrelse fra livselskapet og aktuarmessig beregning av forpliktelsesens størrelse.

Kostnadene er beregnet på forutsetningene for inngående balanse. Pr. 31.12 er det beregnet en oppdatert netto pensjonsforpliktelse ut fra forutsetningene ved årsslutt. Aktuarielle gevinster og tap (estimataavvik) føres rett mot egenkapitalen. Periodens pensjonskostnad består av periodens pensjonsopptjening og rentekostnad påløpt pensjonsforpliktelse fratrukket forventet avkastning samt periodisert arbeidsgiveravgift. Innbetalt innskuddspensjon kostnadsføres i betalingsåret.

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
Pensjonsforpliktelse i ytelsesbaserte pensjonsordninger				
182 375	192 706	Nåverdi pensjonsforpliktelse 1.1	1 105 713	1 091 962
19 211	16 828	Pensjon opptjent i perioden	62 083	61 897
8 897	9 040	Rentekostnad påløpt pensjonsforpliktelse	53 588	52 943
-	-22 939	Utmelding medlemmer i pensjonsordning	-	-41 479
17 744	-5 619	Aktuarielle gevinster og tap (estimataavvik)	98 632	-5 277
-8 285	-7 641	Utbetalte ytelser	-55 013	-54 333
219 942	182 375	Nåverdi pensjonsforpliktelse 31.12	1 265 003	1 105 713
189 302	160 348	herav fondsbaserte	1 142 881	996 049
30 645	22 030	herav ikke-fondsbaserte	122 127	109 668
Pensjonsmidler				
134 936	143 749	Pensjonsmidler 1.1	838 876	798 822
7 946	8 368	Forventet avkastning i perioden	48 487	47 679
-	-22 353	Utmelding medlemmer i pensjonsordning	-	-38 646
-15 158	-4 118	Aktuarielle gevinster og tap (estimataavvik)	-92 357	7 738
15 943	12 903	Innbetaling fra arbeidsgiver	87 021	60 188
-3 190	-3 613	Utbetalte ytelser	-36 279	-36 905
140 477	134 936	Pensjonsmidler 31.12	845 748	838 876

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
Finansiell status 31.12.2008				
219 942	182 375	Nåverdi pensjonsforpliktelse 31.12	1 265 003	1 105 713
140 477	134 936	Pensjonsmidler 31.12	845 748	838 876
79 465	47 439	Netto pensjonsforpliktelse 31.12	419 255	266 837
79 465	47 439	Netto pensjonsforpliktelse 31.12 ekskl arbeidsgiveravgift	419 255	266 837
6 688	7 277	Arbeidsgiveravgift 01.01	37 852	42 305
2 661	2 401	Arbeidsgiveravgiftkostnad	9 217	9 610
-	-657	Netto arbeidsgiveravgift utmelding av medlemmer	-	-982
4 638	-103	Aktuarielle gevinster og tap (estimatavvik)	26 929	-2 587
-2 964	-2 230	Utbetalt	-14 910	-10 612
-	-	Andre endringer	-	120
11 023	6 688	Arbeidsgiveravgift 31.12	59 088	37 854
90 488	54 129	Netto pensjonsforpliktelse i balansen	478 343	304 691
Periodens pensjonskostnad				
19 211	16 829	Ytellesbasert pensjon opptjent i perioden	62 084	61 898
8 897	9 040	Rentekostnad på løpt pensjonsforpliktelse	53 588	52 942
-7 946	-8 368	Forventet avkastning på pensjonsmidler	-48 487	-47 677
20 162	17 501	Netto ytelsesbasert pensjonskostnad uten arbeidsgiveravgift	67 185	67 163
2 656	2 557	Periodisert arbeidsgiveravgift	9 212	9 775
22 818	20 058	Netto resultatført ytelsesbasert pensjonskostnad	76 397	76 938
10 995	12 853	-herav sikret ytellespensjonskostnad inklusive aga	49 172	49 614
5 932	3 181	Innskuddsbasert pensjonskostnad inkl aga	23 786	14 930
28 750	23 239	Periodens pensjonskostnad innregnet i resultatregnskapet	100 183	91 868
-	-6 209	Avviklingsgevinst som følge av at lønnsveksten opphører inkl aga	-	-9 828
-	4 965	Avviklingsgevinst ved avslutning av pensjonsopptjening (utsedelse av fripoliser)	-	5 951
28 750	21 995	Sum pensjonskostnader innskudd og ytelse inklusive avviklingsgevinster	100 183	87 991
29 734	16 937	Estimert pensjonskostnad ytelse og innskudd for 2009 inkl aga:	101 020	77 823
60 879	71 805	Pensjonsgrunnlag	322 355	348 340
Aktuarielle gevinster og tap (estimatendringer)				
-27 030	1 153	Periodens aktuarielle gevinster og (-tap) innregnet i egenkapital etter skatt	-155 490	9 188
-58 959	-31 929	Kumulative aktuarielle gevinster og(-tap) innregnet i egenkapital etter skatt	-368 986	-213 496
Sammensetning av pensjonsmidler				
23,00 %	21,00 %	Bygning og fast eiendom	23,00 %	21,00 %
30,00 %	24,00 %	Investeringer som holdes til forfall	30,00 %	24,00 %
12,00 %	20,00 %	Aksjer og andeler	12,00 %	20,00 %
30,00 %	30,00 %	Obligasjoner og andre verdipapirer med fast avkastning	30,00 %	30,00 %
5,00 %	5,00 %	Andre eiendeler	5,00 %	5,00 %
100,00 %	100,00 %	Sum pensjonsmidler	100,00 %	100,00 %
7 946	8 368	Faktisk avkastning på pensjonsmidlene	48 487	47 679
Forutsetninger				
3,80 %	4,80 %	Diskonteringsrente	3,80 %	4,80 %
5,80 %	5,80 %	forventet avkastning på midlene	5,80 %	5,80 %
4,00 %	4,25 %	Fremtidig lønnsutvikling	4,00 %	4,25 %
3,75 %	4,25 %	G-regulering	3,75 %	4,25 %
1,50 %	2,30 %	Pensjonsregulering	1,50 %	2,30 %
14,10 %	14,10 %	Arbeidsgiveravgift	14,10 %	14,10 %
4% og 2%	4% og 2%	Frivillig avgang	4% og 2%	4% og 2%
40,0 %	40,0 %	Forventet AFP-uttak fra 62 år	40,0 %	40,0 %
Demografiske forutsetninger:				
K2005	K2005	Dødelighet	K2005	K2005
IR2003	IR2003	Uførhet	IR2003	IR2003

Utviklingen de siste fem år i den ytelsesbaserte pensjonsordningen for konsernet

2008	2007	NOK 1000	2008	2007	2006	2005	2004
492 121	441 679	Nåverdi pensjonsforplikt. 31.12	1 265 003	1 105 713	1 077 832	1 339 512	1 104 344
346 092	347 638	Pensjonsmidler 31.12	845 748	838 876	786 711	780 480	645 642
146 029	94 041	Underskudd	419 255	266 837	291 121	559 032	458 703

NOTE 52 – ANTALL ANSATTE OG ÅRSVERK

	Ansatte 31.12.2008	Årsverk 31.12.2008	Gjennomsn. ant. ansatte i 2008	Gjennomsn. ant. årsverk i 2008	Ansatte 31.12.2007	Årsverk 31.12.2007	Gjennomsn. ant. ansatte i 2007	Gjennomsn. ant. årsverk i 2007
SpareBank 1								
Gruppen AS	206	201	204	197	198	195	185	180
SpareBank 1								
Livsforsikring AS	283	274	261	261	254	250	237	233
SpareBank 1								
Skadeforsikring AS	390	379	373	373	387	384	374	370
Bank 1 Oslo AS	275	268	260	260	278	276	267	264
ODIN Forvaltning AS	53	52	52	52	68	68	64	63
SpareBank 1								
Medlemskort AS	8	8	8	7	9	9	8	8
EiendomsMegler 1 AS**	82	80	86	84	90	88	51	50
Actor Fordrings- forvaltning AS	42	36	35	37	28	27	23	23
Argo Securities AS	41	41	41	41	-	-	-	-
Sum	1 380	1 340	1 320	1 313	1 312	1 297	1 209	1 190

**Tallene inkluderer EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS og Areal Eiendomsmegling med datterselskaper som ble oppkjøpt i perioden fom 01.10.07 tom medio februar 2008.

NOTE 53 – SKATT

Sammenheng mellom resultat før skattekostnad og skattegrunnlag

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
1 059 815	432 024	Resultat før skattekostnad	-731 557	1 168 074
21 161	16 231	Endring i midlertidige forskjeller	-125 687	-797
-1 172 172	-542 148	Permanente forskjeller	933 224	-1 131 881
475 489	-	Mottatt/avgitt konsernbidrag	-	-
-384 347	-	Avregnet fremførbart underskudd	-384 347	-
54	-	Korreksjon tidligere år	13 452	69 947
-	-93 893	Grunnlag for betalbar skatt	-294 915	105 343
-	-	Betalbar skatt	154 344	29 496
91 184	-30 369	Endring i utsatt skattefordel	107 723	-71 360
60 361	102 175	Skatteandel avgitt/mottatt konsernbidrag	-193 498	-
-	292	For lite/mye avsatt skatt tidligere år	-1 800	-
10 512	-466	Øvrige skatteeffekter netto	59 414	-632
162 057	71 632	Skattekostnad	126 183	-42 496
		Midlertidige forskjeller pr. 31.12.		
-	-	Anleggsmidler	181 213	114 754
-	-	Verdipapirer	12 807	45 528
-	-	Andeler i deltagerlignende selskap	246 216	306 929
-	-	Gevinst og tapskonto	3 532	-
-	-	Obligasjonsinnlån	127 157	-
-	-	Forsikringsmessige avsetninger som er egenkapital	1 384 058	1 009 186
-	-	Øvrige endringer	7 615	34 122
-	-	Sum skatteøkende midlertidige forskjeller	1 962 598	1 510 519
-132 009	-96 379	Anleggsmidler	-140 104	-109 314
-	-	Verdipapirer	-198 757	-
-	-	Fordringer	-76	-1 017
-	-883	Avsetninger	-7 331	-6 462
-127 740	-103 798	Pensjonsforpliktelser	-510 337	-354 781
-	-	Merverdi konsern	494 354	-14 029
-259 749	-201 060	Sum skattereduserende midlertidige forskjeller	-362 251	-485 603
-91 196	-475 543	Fremførbart skattemessig underskudd og ubenyttet godtgjørelse	-1 893 807	-1 772 786
-350 945	-676 603	Grunnlag utsatt skatt / skattefordel	-293 460	-747 870
-98 265	-189 449	Utsatt skattefordel	-403 392	-209 404
-	-	Utsatt skatt	321 223	-
-	-	Ikke balanseført utsatt skattefordel	-584	-
-98 265	-189 449	Netto utsatt skattefordel	-82 753	-209 404

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
Avstemming av skattekostnad:				
296 748	120 967	28 % av resultat før skatt	-204 903	327 061
-328 208	-151 801	Permanente forskjeller (28 %)	264 752	-316 927
-	-	Resultat fra datterselskaper	-3 449	-
193 498	102 175	Skatt av konsernbidrag	-	-
19	292	Korreksjon tidligere år	43 315	-52 630
-	-	Føring direkte mot egenkapitalen	1 302	-
-	-	Endring utnyttelse av fremførbart utbyttegodtgjørelse	25 166	-
162 057	71 632	Beregnet skattekostnad	126 183	-42 496

Utsatt skattefordel er ført opp i balansen da våre fremskrivninger av resultater fra våre datterselskaper tilsier at våre skatteposisjoner vil bli utnyttet i et 3-5 års perspektiv.

NOTE 54 – ANDRE FORPLIKTELSER

Morselskapet			Konsernet	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
75 609	97 981	Leverandørgjeld	88 176	195 677
7 802	7 519	Forskuddstrekk	51 414	46 475
1 544	3 705	Offentlige avgifter	34 896	28 431
18 463	16 314	Skyldig lønn og feriepenger	120 405	152 303
13 164	4 303	Påløpte rentekostnader	14 189	83 509
10 271	12 441	Øvrige påløpte kostnader	85 153	106 682
-	-	Provisjonsgjeld	61 270	94 062
218 566	-	Avsatt ekstraordinært konsernbidrag	-	-
-	-	Yrskeskadeerstatning til RTV	57 689	70 645
-	-	Premiedepot	116 640	-
10 370	8 593	Annen gjeld	166 838	140 499
355 789	150 856	Sum Andre forpliktelser	796 669	918 286

NOTE 55 – AVSETNINGER

Morselskapet Husleiekostnad			Konsernet Husleiekostnad	
2008	2007	NOK 1 000	2008	2007
-	2 365	01.01.	-	2 365
-	(200)	Resultatført i løpet av året	-	(200)
-	(1 282)	Annet	-	(1 282)
-	883	Sum avsetninger 31.12	-	883
Klassifikasjon i balansen:				
-	883	Kortsiktig gjeld	-	883
-	883	Sum avsetninger	-	883

All gjeld oppgitt i noten har kortere løpetid enn 12 måneder.

NOTE 56 – OPPKJØP AV VIRKSOMHETER

SpareBank 1 Gruppen AS inngikk i oktober 2008 avtale om erverv av 75 prosent av aksjene i Argo Securities AS (selskap stiftet av tidligere ansatte i Kaupthing) for 165 millioner kroner. Transaksjonen ble gjennomført på konsesjonstidspunktet 28.november 2008.

Det er foretatt en oppkjøpsanalyse i samsvar med IFRS 3 som legges til grunn for årsregnskapet pr. 31.12.2008. Virkelig verdi av identifiserte netto eiendeler inklusive goodwill er 220 millioner kroner for 100 prosent og 165 millioner kroner for 75 prosent. SpareBank 1 Gruppen konserns andel av identifiserbare netto eiendeler er 122,3 millioner kroner.

Etter IFRS 3 paragraf 36 skal anskaffelseskost tilordnes til virkelig verdi av identifiserbare eiendeler og forpliktelser, herunder betingede forpliktelser. Når alle identifiserbare eiendeler og forpliktelser er identifisert og verdsatt, vil det som oftest være en differanse mellom anskaffelseskost og nettoverdien av disse, det er goodwill som skal føres opp som eiendel.

Etter IFRS 3.45-46 skal tilordningen til identifiserbare eiendeler skje i samsvar med IAS 38. Spesielt vil en immateriell eiendel etter paragraf 46 være identifiserbar når den:

- er utskilbar, dvs kan skilles ut fra eller deles fra foretaket og selges, overføres, lisensieres, leies ut eller byttes, enten separat eller sammen med en tilknyttet kontrakt, eiendel eller forpliktelse, eller
- oppstår av kontraktsmessige eller andre juridiske rettigheter, uansett om disse rettighetene er overførbare eller kan skilles ut fra foretaket eller fra andre rettigheter og plikter.

Kriteriene er identiske med de som følger av IAS 38.12.

Regnskapsføring av immaterielle eiendeler er betinget av 1) av at de oppfyller kriteriene for en eiendel, dvs. at de innebærer økonomiske fordeler og er kontrollert av foretaket (IAS 38.8), og at 2) at de oppfyller identifiserbarhetskriteriene i IAS 38.12, dvs at de enten er separerbare slik at de kan omsettes separat, eller er juridiske rettigheter.

De ansatte er det som har verdi i meglerforetaket vi har kjøpt. En forretningsorganisasjon er ikke en identifiserbar eiendel etter IAS 38 og kan dermed ikke oppføres som det. Dette kommer tydelig frem i kommentarene om start-up costs i IAS 38.69. Dette er også en langvarig og entydig praksis på at de verdiene som ligger i en etablert organisasjon regnes som goodwill i en virksomhetssammenslutning.

Konklusjon: Hele merverdien i forbindelse med oppkjøpsanalysen, allokeres til goodwill.

Kjøpesum	-	165 000
Bokført egenkapital 30.11.2008	163 054	-
SpareBank 1 sin andel på 75%	-	122 291
Goodwill i konsern ved oppkjøp	-	42 710

NOTE 57 – HENDELSER ETTER BALANSEDAGEN, TVISTESAKER

Uavklart skattesak i tilknyttet selskap⁷⁶

I juni 1999 betalte SB1G 175 millioner kroner for 51 prosent av aksjene i First Securities AS, mens 51 prosent av bokført egenkapital i First på oppkjøpstidspunktet var 25,5 millioner kroner. Goodwill for aksjeposten ble således 149,5 millioner kroner. Oslo ligningskontor har tidligere truffet vedtak om at kjøpesummen for aksjene i First er å anse som lønnsinntekt for selgende aksjonærer, hvilket også utløste arbeidsgiveravgift som ligningskontoret holdt First ansvarlig for. I forbindelse med salget av aksjer i First til FöreningsSparbanken i 2002 påtok SB1G seg ansvaret for denne arbeidsgiveravgiften. SpareBank 1 Gruppen måtte innbetale 53,4 millioner kroner i arbeidsgiveravgift, uavhengig av at vedtaket var påklaget.

Den videre forvaltningsmessige behandling har ført til ulike vedtak. Siste organ som har behandlet saken er Riksskattenemnda, som den 8. desember 2006 vedtok (under dissens 3-2) at arbeidsgiveravgiften skulle fastsettes til 2/3-deler av Oslo ligningskontors opprinnelige vedtak. Saken er brakt inn for Oslo tingrett, der det er nedlagt påstand om at Riksskattenemndas vedtak oppheves. Hovedforhandling i saken er berammet til 27. mai 2009.

SpareBank 1 Gruppen AS kostnadsførte aldri de 53,4 millioner kroner som ble betalt til First Securities AS, men balanseførte beløpet i SpareBank 1 Gruppen AS, som en fordring på First Securities AS. Ved morselskapets overgang til IFRS per 01.01.2004 ble den betingede eiendelen ført i sin helhet mot egenkapitalen. Riksskattenemndas vedtak er bindende for staten i saken for Oslo tingrett, og således er 1/3-del av de nevnte 53,4 millioner kroner med tillegg av renter, i alt 20,1 millioner kroner, inntektsført i 2006.

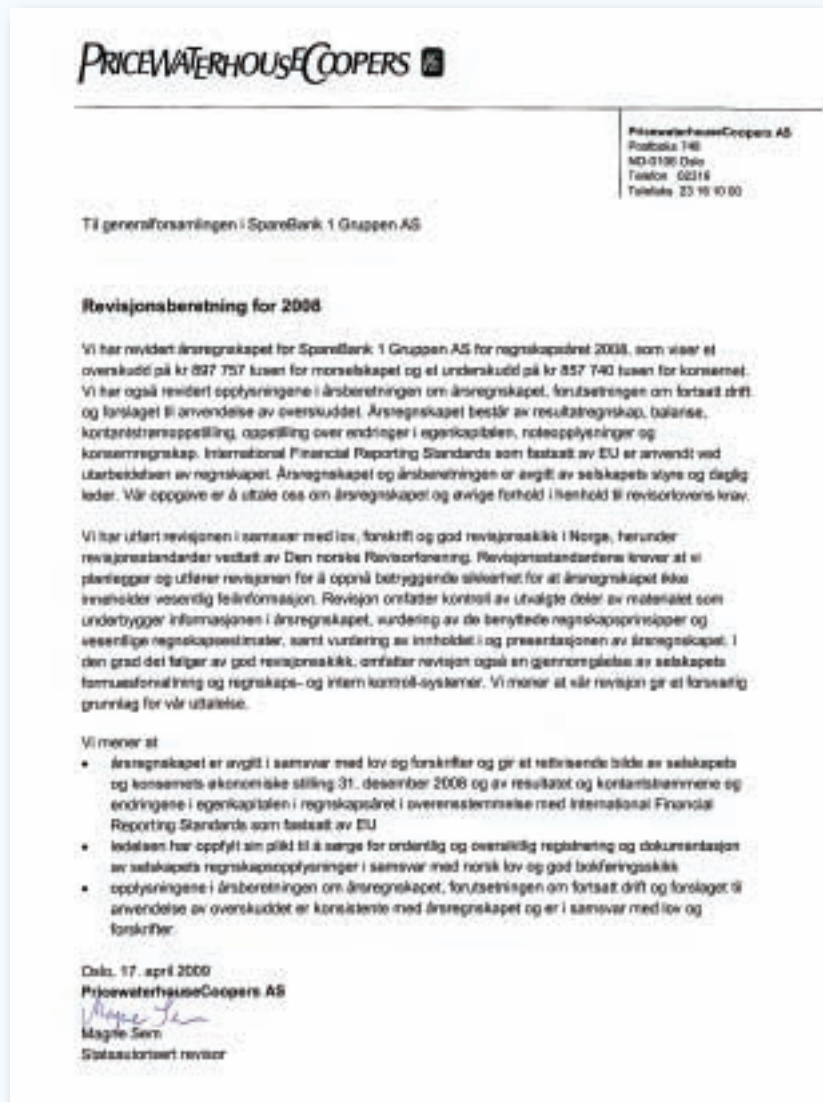
Tvistesaker

Per 31.12.08 er konsernet SpareBank 1 Gruppen AS part i 19 tvistemål for domstolene. I alt 18 av disse sakene gjelder tvister med forsikrings- tagere og andre forsikringselskap knyttet til erstatningsoppgjør i forsikringsforhold. Disse sakene avsettes det løpende for i forsikrings- selskapenes regnskaper, og utfallet av disse sakene er av uvesentlig betydning for konsernet økonomiske stilling. I tillegg kommer en mindre arbeidsrettssak mellom EiendomsMegler 1 Oslo Akershus AS og en ansatt i selskapet.

I juni 2007 sa SpareBank 1 Skadeforsikring AS og SpareBank 1 Livsforsikring AS opp distribusjonsforholdet med Sparebanken Vest innen skade- og livsforsikring. Oppsigelsen ble gitt med virkning fra september 2007. Sparebanken Vest mente at oppsigelsen var i strid med distribusjonsavtalen, og den 10. oktober 2007 tok banken ut stevning til voldgiftsretten mot de to forsikringselskapene. Tvistesaken ble forlikt på alle tvistepunkter 4. desember 2008, samt at man er blitt enige om et engangsoppgjør av beregnet fremtidig etterprovisjon fra begge selskapene.

SpareBank 1 Livsforsikring AS tok i desember 2005 ut stevning for Oslo tingrett mot Capgemini Norge AS. Saken gjaldt krav om restitusjon og erstatning for uberettiget tilbaketrekking av tilbud om levering av IT-system til fast pris. Samlet beløp kravet mot Capgemini seg til 38 millioner kroner, i tillegg til en eventuell prisforskjell for SpareBank 1's dekningskjøp. Capgemini Norge AS tok ut motsøksmål for et mindre beløp. Ved Borgarting lagmannsretts dom av 9. juni 2008 tapte SpareBank 1 Livsforsikring AS saken.

Revisjonsberetning

Kontrollkomitéens uttalelse til årsoppgjøret for 2008

Komitéen skal gi uttalelse til representantskapet og generalforsamlingen om årsoppgjøret og tilrå om resultatregnskapet og balansen bør fastsettes som foretakets regnskap. Kontrollkomitéen har utført det verv som pålegges den etter lov og forskrift, samt instruks fastsatt av representantskapet. Kontrollkomitéen har gjennomgått styrets forslag til årsoppgjør for 2008 og revisors beretning. Kontrollkomitéen har også gått gjennom datterselskapenes regnskaper og konsernregnskapet.

Med henvisning til revisors beretning anbefaler kontrollkomitéen at det fremlagte årsoppgjør fastsettes som

SpareBank 1 Gruppens AS' årsoppgjør for 2008.

Oslo, 16. april 2009

Dag Nafstad
(leder)

Knut Ro

Ivar Fjærtøft

Rolf Røkke

Odd Broshaug

PROFORMA ALLIANSEREGNSKAP

Nedenstående regnskap er en sammenslåing av regnskapene til eierbankene, Bnbank og SpareBank 1 Gruppen, samt balansen til SB1 Boligkreditt. Det er ikke foretatt eliminerings for krysseie mv. utover eliminerings av bankenes eierandeler i SB 1 Gruppen og SB1 Boligkreditt. Regnskapet er således ikke et fullverdig konsernregnskap, satt opp etter god regnskapsskikk.

RESULTATREGNSKAP

MNOK	2008	2007*
Renteinntekter og lignende inntekter	32 040	23 358
Rentekostnader og lignende kostnader	-23 768	-16 037
Netto rente- og kredittprovisjonsinntekter	8 272	7 321
Utbytte og andre inntekter fra verdipapirer med variabel avkastning	1 155	1 022
Inntekter fra banktjenester	2 891	3 343
Kostnader ved banktjenester	-723	-692
Netto gevinster/tap på verdipapir og valuta	-2 182	845
Andre driftsinntekter	7 273	8 976
Resultat før driftskostnader	16 686	20 815
Lønn og generelle administrasjonskostnader	-6 374	-6 405
Avskrivninger	-798	-358
Andre driftskostnader	-1 040	-863
Andre kostnader	-4 423	-7 519
Resultat før tap	4 051	5 670
Tap på utlån, garantier mv	-1 745	-81
Gevinst/tap på eiendeler som holdes på lang sikt	-323	-33
Resultat før ekstraordinære poster og skatt	1 983	5 555
Skatt, ekstraordinære poster og minoritetsinteresser	-755	-1 146
Resultat etter skatt	1 228	4 409

BALANSE

MNOK	2007	2006
Kontanter og fordringer på sentralbanker	21 273	11 005
Utlån til og fordring på kredittinstitusjoner	12 758	9 757
Utlån til kunder	443 231	400 908
Verdipapirer	78 502	61 765
Varige driftsmidler	2 109	2 190
Andre eiendeler, inkl. overtatte eiendeler og eierinteresser i tilknyttede selskap	24 424	8 977
Forskuddsbetalinger og opptjente ikke forfalte inntekter	572	395
Sum eiendeler 582 869 494 996		
Gjeld til kredittinstitusjoner	49 945	32 636
Innskudd fra og gjeld til kunder	236 176	223 865
Gjeld stiftet ved utstedelse av verdipapirer	209 683	154 932
Annen gjeld	15 634	11 842
Påløpne kostnader og forskuddsbetalte inntekter	393	549
Avsetninger til forpliktelser og kostnader	26 171	27 903
Ansvarlig lånekapital	12 552	10 513
Sum gjeld	550 554	462 240
Minoritetsinteresser	98	45
Egenkapital, inkl. periodens resultat	32 216	32 714
Sum gjeld og egenkapital	582 869	494 996
* Tallene for 2007 er omarbeidet og inkluderer Bnbank		
Antall årsverk	6 293	5 851

